

Colloquiorum scholasticorum libri III,

<https://hdl.handle.net/1874/430126>

5

COLLOQUI-
ORVM SCHOLASTI-
CORVM LIBRI III, AV-
ctore MATVRINO CORDERIO,
ab ipso aucti & recogniti, nunc in gra-
tiam & vsum Scholarum Ger-
manicarum denuò
excusi.

*Argumentum huius operis per M.
Corderium.*

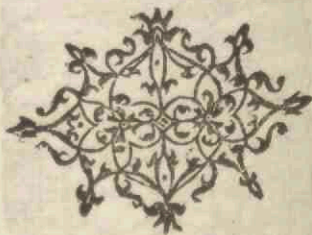
Hic tibi purus inest sermo, breuis, atque Latinus:
Hic benè viuendi sunt documenta simul.

HEIDELBERGÆ
Excudebat Ioannes Maier, 1576.

PHILIP. MELAN.

Vos ad sepulchri primis inuitat ab annis,
Atque sua Christus voce venire iubet,
Præmiaq; ostendit vobis venientibus ampla.
Sic vos o pueri curat amatq; Deus.
Vos igitur læti properate occurrere Christo,
Prima sit hæc Christum noscere cura ducent.
Sed tamen, vt Dominum possis agnoscere Christum,
Ingenuas arteis discito parue puer.
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore,
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium ad commune venite:
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

3

MATRINI CORDE
RII IN COLLOQVIO-
rum suorum libros
præfatio.

ANNVS agitur minimùm quin-
quagesimus, ex quo suscepta do-
cendi pueros prouincia, in hanc
cogitationem totus incubui, qua
possem ratione efficere, ut pueri
pietatem bonosq; mores cum humaniorum li-
terarum studijs coniungerent. Quamuis enim,
quum Parisijs primùm eo munere fungi cœpi,
cum in alijs gymnasijs, tum in Rhemensi, S.
Barbara, Lexouïensi, Marchiano, Nauarreo,
nondum mihi verum Euangelij lumen illuxis-
set, sed in profundis superstitionum tenebris de-
mersus iacerem: discipulos tamen meos bona fi-
de semper non solum ad humanitatis studia, sed
etiam ad cultum diuinum adhortabar. si ta-
men eo nomine appellare licet profanos illos fal-
sæ Ecclesiæ ritus, quos ego penè ab incunabulis
haueram, & Deo acceptos esse mihi persua-
seram. Me autem in illo instituto constanter per-
seuerasse, satis idonei sunt testes libelli aliquot à
me diuersis temporibus editi, in quibus scriben-
dis semper mihi consiliùm fuit ad utrunque ho-

A 2 rum

4
rum simul pueros formare. Idem testari possunt
& mei discipuli, è quorum ingenti numero quò
super sint ad hunc usque diem plerique celeberrimi
viri, vnus tamen potissimùm in presentia
mibi occurrit ex ijs, quos Parisijs docui, prestatissimus ille vir Ioannes Calvinus, quem honoris causa nomino. Ex quo autè mei misertus Patet clementissimus, mentem vera sui Euangelij cognitione illustrauit, multò etiam ardentius id propositum persequutus sum. Quod & Niuernensis schola, & aliquantò post etià Burdegalensis, ad quam, Lutetia profugus propter Euangelicæ doctrinæ professionem, me contuleram, per triennium experta est. Sed quum & plenior Euangelij cognitio deinde accessisset, & liberior etiam, imò verò prorsus libera mihi esset eius professio, tum verò voti mei compos reddi, vehementiore desiderio quàm vnquam antea concupiui. Atque id testari hæc schola Geneuensis iam pridem potuit, in qua ego, relicta Burdegalensi, docui: potuit & Neocomensis, cuius per annos circiter septem fui moderator (de Neocomo autem in Heluetiorum finibus sico loquor) potuit & Lausjannensis id testari, vbi gymnasiarchæ partes annototos duodecim, magnificentissimorum Dominorum Bernacum auspicijs sustinui: potuerunt, inquam,

5
inquam, vna cum Geneuensi ha quoque scho-
le id testari: sed & nunc eadem mihi testis esse
potest, quum in eam me secundo Pater ille
benignissimus, senectutis meae misertus, quae
annum octogesimumquintum attingit, taquam
in portum tutissimum, post infinitos labores
& multa pericula, receperit. Ex quo tempore
sepiissime mecum cogitavi, qua potissimum in
re inseruire illi possem, qui me per totam vi-
tam tanta benignitate prosequutus esset, me-
que tot laboribus & periculis liberasset. Quum
autem Robertus Stephanus, amicorum meo-
rum intimus (quo primum Doctore ad Euan-
gelij cognitionem usus fueram) me, vt alias
sepe, ad scribendum aliquid pueris, vehemen-
ter hortaretur, & adminicula, quacunque ne-
cessaria essent, polliceretur, atque adeo iam
mibi amanuensem suis sumtibus aleret, ani-
mum ad eam rem appellere ceppi. Sed, pro
dolor, Robertus ille meus haud multo post
ex hac vita ad Christum, non sine maximo li-
terarum detrimento, commigrauit. Neque
tamen ego incepto destiti, sed aliquot opus-
cula scribere sum aggressus, quibus me con-
sulturum puerorum studijs sperabam, si quan-
do mihi manum illis extremam imponere li-
ceret. Verumenimvero ex quo tempore ad
A 3 hanc

hanc docendi prouinciam, Deo ita volente,
 sum reuocatus, sic animum abieci, ut vix spera-
 re possem aliquid vnquam edendi mihi datum
 iri spatium: propterea quòd, ut semper antea
 feceram, me ad satisfaciendum discipulis ita
 dedebam, ut ne succisivas quidem horas mihi
 liberar relinquerem. Et quamuis per multi se-
 pè mecum agerent, adeoque precibus efflagita-
 rent, ut tandem aliquid ad puerorum utilita-
 tem in lucem emitterem: nemo tamen persua-
 dere poterat, ut mihi exirent è manibus, qua
 iudicio meo nondum satis probabantur. Anno
 tandem superiore, quum docendi adiutor ex a-
 nimi sententia mihi, dono Dei obligisset, ve-
 nit in mentem chartulas meas, præsertim ve-
 tustiores, diligentius excutere: inter quas oc-
 currerunt hæc nostra Colloquia, qua iam fe-
 rè triennium quasi sopita in musæolo meo la-
 tuèrant. Ea igitur, velut è somno excitata,
 quum in manus sumsissem, placuit matutinis
 horis (id est, tempore mihi à docendi prouincia
 vacuo) recognoscere, aliquot etiam augere Col-
 loquijs, & quantum res ipsa patiebatur, expo-
 litè. Peracta recognitione, visum est opuscu-
 lum communicare cum quibusdam viris do-
 ctissimis: qui quam meum in eo consilium pro-
 bassent, dignumq; censuissent, quod pueri
 cum

eum Grammaticæ rudimentis haberent in ma-
 nibus, ego persuasus frequenti eorum hortat-
 tione, permisi, ut liber in publicum ederetur.
 Sunt enim hæc nostra Colloquia eiusmodi quæ
 (nisi me fallit animus) bonæ indolis pueros ma-
 gnopere iuuare possunt ad eas res consequen-
 das, quas ego semper in votis habui, & in qui-
 bus, ut pueri exercerentur, omni professionis
 meæ tempore potissimum laboravi: hoc est
 (ut supra dixi) ad pietatem & bonos mores
 cum literarum elegantia coniungendos. Equi-
 dem fateor alijs opus esse, ad eam rem adiu-
 mentis, quàm hæc sint puerilia Colloquia: sed
 tamen si pueri diligenti magistrorum exhor-
 tatione assidue incitati, in his lectandis sese
 oblectabunt, futurum confido, ut non solum
 purius & honestius sermones inter se confer-
 re assuescant, sed à prauis etiam colloquijs ab-
 stinere: quibus (ut ait Apostolus ex Menan-
 dro) mores boni corrumpuntur. Hic enim, præ-
 ter linguæ Latine simplicem puritatem, mul-
 ta interiecta sunt modò ad pietatem & Dei ti-
 morem admonitiones, modò præcepta saluta-
 ria de moribus, passim verò documenta siue
 exempla ad rectè viuendum accommodata.
 Ut interim taceam, quot modis vna & eadem
 opera excitari & acui possit puerorum inge-
 nium,

nium & ad prudentiam & ad iudicium com-
 parandum: ubi scilicet alter alterum hortatur,
 admonet, arguit, libereque reprehendit. Por-
 ro in his ipsis libellis sic induxi loquentes pue-
 ros, ut etiam obiter & quasi aliud agens, paren-
 tes, pedagogos, praeceptores quoque minus di-
 ligentes, de suo quengue in tractandis pueri-
 libus ingenijs officio, compluribus in locis
 cominonofaciam. Sed de Colloquiorum usu
 atque utilitate haecenus. Reliquum est, ut illa
 pueri, in quorum usum conscripta sunt, eo quo
 scripsimus animo, amplectantur & elegant: ijs-
 que quandiu opus erit, fruantur. Quod si quid
 fructus ex eorum lectione se percepisse intellexe-
 rint, ei gratias agant immortales, qui nobis ad
 ea scribenda & animum & facultatem suppe-
 ditavit. Interea quoque meminerint preces ad i-
 psam Deum saepe & ex animo pro huius ciuita-
 tis amplissimo Senatu & prudentissimis magi-
 stratib⁹ fundere: sub quorum felici administra-
 tione, Deo sua gratia providente, tranquillam
 vitam agimus, studiaq^{ue} nostra in ipsius gloriam
 feliciter prosequimur. Datum Geneuae, VIII.
 Id. Febr. anno Christianae redemptionis, M. D.
 LXIII, etatis autem nostrae LXXXV.

MATV.

9
MATVRINI CORDE-
RII COLLOQVIORVM SCHO-

*lasticorum libri IIII, ad pueros in
quotidiano sermone paulatim
exercendos.*

LIBER I. COLLOQVIUM I.

BERNARDVS CLAVDIVS.

ALVE Claudi. C. Tu quo
que saluus sis Bernarde. B.
Ludamus paulisper. C.
Quid ais ineptule? vix
scholam ingressus es, & iam
de ludo loqueris? B. Ne irascaris,
quaeso. C. Non irascor. B. Quid ergo
sic exclamas? C. Accuso tuam stultiti-
am. B. Non licet igitur ludere? C. Im-
mo licet, at quum tempus est. B. Vah,
tu nimium sapis. C. Utinam tantum
saperem satis. sed mitte me quaeso, vt
repetam, quae mox reddenda erunt
praecipitanti. B. Ae quum dicis: volo e-
go quoque tecum repetere, si tibi pla-
cet. C. Eho, quid hoc est? quid sibi
vult ista tam subita mutatio? nonne

10. COLLOQ. SCHOLAST.

tu modò loquebaris de lusu? B. Loquebar quidem, sed non seriò. C. Cur simulabas? B. Vt paucis tecum fabularer. C. Quid illud prodest? B. Etiam rogas? nunquam audiuiſti ex præceptore? C. Nunc mihi non occurrit. quid, inquam, prodest confabulari? B. Ad nos in Latina lingua exercendos. C. Profectò rectè putas: & ego te nunc magis amo. B. Habeo tibi gratiam: age, repetamus prælectionem. nam breui præceptor aderit.

COLLOQ. II.

STEPHANVS PRAECEPTOR.

SALVE præceptor. P. Saluus sis, mi Stephanio. Vnde venis tam multo mane? S. E cubiculo nostro. P. Quando surrexisti? S. Paulò ante sextam, præceptor. P. Quid ais? S. Sic est, vt dico. P. Tu nimis es matutinus: quis te expergefecit? S. Frater meus. P. An precatus es Deum? S. Quam primùm frater me pexuit, precatus sum. P. Quomodo? S. Flexis genibus & coniunctis manibus dixi precationem Domini-cam,

cam, cum gratiarum actione. P. Quae lingua? S. Germanica. P. O factum bene! quis te misit ad me? S. Nemo. P. Quid ergo? S. Vtrò veni. P. Mihi animum le, quàm pulchrum est sapere! Nonne est ientandi tempus? S. Nondum esurio. P. Quid vis igitur? S. Volo reddere nomina quotidiana, si tibi placet audire me. P. Quidni placeret? tenes igitur memoria? S. Teneo, gratia Deo. P. Age, pronuntia. S. Sed mihi soles praere Germanicè, & ego Latine respondeo. P. Bene mones: penè istud oblitus eram, responde igitur. S. Expecto, vt proponas.

P. *Das haupt.* S. Caput.

P. *Der wirbel.* S. Vertex.

P. *Das fordertheil am haupt.* S. Sinciput.

P. *Das hindertheil am haupt.* S. Occiput.

P. Nunc responde Germanicè.

Caput. S. *Das haupt.*

P. Vertex. S. *Der wirbel.*

P. Sinciput. S. *Das fordertheil am haupt.*

P. Occiput. S. *Das hindertheil am haupt.*

P. Quid si nunc solus dicas omnia? S.

Facilè dicam.

P. Ego verò te libenter audiam.

S. *Das*

S. *Das haupt*, Caput.

Der wirbel, Vertex.

Das fordertheil am haupt, Sinciput.

Das hindertheil am haupt, Occiput.

Nōne bene dixi, præceptor? P. Quam
optimè. S. Laudetur Dōminus Deus.

P. O pulchrum verbum. ito nunc pe-
tītum ab ancilla ientāculum. S. Ma-

lim abs te accipere, præceptor, si tibi
non est molēstum. P. O quā te amo

de isto verbo; age, séquere me: dabo
tibi aliquid boni: quia tuum rectè fe-

cisti officium. Quid est hoc? S. Panis
cāndidus, *weiß brot*. P. Quid hæc sunt?

S. Fic⁹ aridæ, *dürre feigen*. P. Numera. S.

Vna, duæ, tres, quātuor, quinque, sex.

P. O lépidum capítulum; lenta nunc
orióse.

COLLOQ. III.

ALBERTVS BASILIVS.

VIS ientāre mecū? B. Non habeo ien-
tāculum. A. Quid? non attulisti?

B. domi ientāueram. O. Itā-ne sem-
per facis? B. Mínimè: sed quia bene

mane surréxeram, sic matri plácuīt
me tractāre. A. Prosit tibi: ego ígitur

solus ientābo. B. Et ego ínterim studē-

bo. COL

COLLOQ. IIII.

PAEDAGOGVS PVER.

ES. ne parâtus ad reddendam studij
 tui ratiônem? Pu. Parâtus, vt mihi
 videor. Pæ. Redde igitur, & esto præ-
 sènti ânimo. Pu. Hoc matutino tèm-
 pore primùm pronuntiâuim⁹ carmē
 ex Catône: deinde eius interpretatiô-
 nem Latînè & Germânicè reddidim⁹:
 postremò bini tractâuimus singulas
 partes oratiônis, cum attributis & si-
 gnificatiône. Pæ. Rectè-ne fecisti offi-
 cium tuum? Pu. Puto me satisfecisse
 præceptôri magna ex parte. Pæ. Vide,
 ne mentiâris, nam ego illum percon-
 tâbor. Pu. Vt voles, præceptor: nihil
 hac in re metuo. Pæ. Age, pergâm⁹. Me-
 ridie quid habêtis reddere? Pu. Habê-
 mus declinâre verbum Possum, Latî-
 nè & Germânicè. Pæ. Nihil præterea?
 Pu. Nihil. Pæ. aliâs te istud docui: Te-
 nésne memôria? Pu. Nō ausim affirmâ-
 re, donec tētâuero. Pæ. Declina in pri-
 mas persônas: cetera tibi erunt facil-
 lima.

Pu. Indicatiuus, Possum, *ich kan*: pôte-
 ram, *ich konte*: potui, *ich hab gekont*: po-
 tueram;

tueram, *ich hatte gekont: potero, ich werde können.*

Imperatiuus deest.

Optatiuus, *vtinam possim, ach das ich wird können: vtinā possem, ach das ich konte: vtinam potuerim, ach das ich hette gekont: vtinam potuissem, ach das ich vorlangst hette gekont.*

Subiunctiuius, *vt possim, das ich könne: vt possem, das ich konte: quāuis potuerim, wiewolich hette gekont: quamuis potuissem, wiewolich vorlangst hette gekont: quū potuero, wenn ich wird können: Pæ. Declina totum infinitiuum.*

- Pu. Infinitiuu modi præsens & præteritum imperfectum, *Posse, können. Præteritum perfectum, & plusquamperfectū, Potuisse, gekört habē. Cetera desūt.* Pæ. Cur hoc verbum possum caret futuro indefinito, cur item participio in rus? Pu. Quia non habet supinum. Pæ. Quid tum? Pu. Illæ enim voces à supino formari solēt. Pæ. Da exemplū in aliquo verbo integro. Pu. Vt à supino Lectū, fit Lecturus, & à Lecturus fit Lecturum esse. Pæ. Rectè sanè. Sed cur prætermisisti participium præsens à ver-

à verbo Possum, quū sit in vsu, Potens potētis? Pu. Quia (vt sæpe nos docuisti) Potēs nō est participiū, licet à Possum veniat. Pæ. Quid ergo est? Pu. Nomen adiectiuū. Pæ. Probè meministi: vtinam sic pergas semper. Pu. Spero in dies meliora, per Dei gratiam. P. Ego quoq; idē tecū spero. Nūc restat, vt dicas præteritū cum prole. Pu. Potui, potuerā, potuerim, potuero, potuissem, potuissē. Pæ. Dic terminationes. Pu. I, tā, rim, ro, ssem, se. Pæ. Dic significatio nem. Pu. Possum, *ich kan: posse, können:* Pæ. Hasten^o. ecce, vocamur ad prædiū.

C O L L O Q. V.

CORNELIVS DANIEL.

QVANDO vis prandere? D. Ego iam prandi. C. Quota hora? D. Sesi-
 quioctaua. C. Tam mane igitur pran-
 detis? D. Sic ferè solemus æstate: Vos
 autem? C. Non prandemus ante ses-
 quidecimam: interdum ab vndecima.
 D. Papæ! cur non citiùs? C. Expectā-
 dus est pater, dum è curia redierit. D.
 Tu igitur nō potes adesse in aula in cā-
 tione Psalmorum. C. Rarò admodum
 intēr-

intérfum. D. Quómodo excusáris? C.
 exētus sum illo múnere. D. Quis te exē-
 mit? C. Didáscalus, patris mei móni-
 tu. D. Ergó. ne omnes senatorum filij
 habent eiúsmodi priuilegium? C. Ha-
 bent, modò patres iubeant. D. Nónne
 mater posset tibi dare prándium ante
 réditum patris è senátu? C. Posset qui-
 dem: sed pater vult à me expectári. D.
 Quámobrem? C. Quia sic illi placet.
 D. Nunc mihi tacéndum est. Os enim
 mihi occlusisti. C. Cur es tam curiò-
 sus percontátor? D. Puer sum: & púe-
 ri semper cúpiunt áliquid scire noui.
 C. Fáteor: sed est modus in rebus: vt
 præcéptor nos sæpe docet. D. Ergo
 discedamus, vt te pransum cónferas.
 C. Ignósce, quæso, si qua in re te offén-
 derim. D. Ego abs te idem peto: ego,
 inquam, potiùs, qui te offéndere pó-
 tui loquacitáte mea, sed ínterim nihil
 mali cógitans.

COLLOQ. VI.

FRANCISCVS GERARDVS.

VBI hódie cibum cepísti? G. Apud
 hóspi-

hospitem meum. F. Quanti prandisti?
 G. Sex quadrantibus. F. Quid cœna,
 quanti constitit? G. Tantidem. Tu ve-
 rò quanti aleris quotidie? F. Pluris
 quam tu. G. Quanti igitur? F. Quatu-
 or assibus.

COLLOQ. VII.

CONRADVS CONSTANTINVS.

VNDE nunc redis? Co. Foris. C. Cur
 prodieras? Co. Ut irem domum. C.
 Quid eò? Co. Petitum libros meos. C.
 Eho, cur non attuleras? Co. Oblitus
 eram. C. Siccine soles ientaculum aut
 merendam obliuisci? Co. Rarissimè.
 C. Profectò magna fuit negligèntia.
 Co. Immo maxima: sed quid agas? pú-
 eri sumus. C. Quid si præceptor tuum
 factum sciret? Co. Fortasse pœnas da-
 rem. C. Ain'. tu Fortasse? proculdúbio
 vapuláres. Non te pudet sine libris in
 scholam venire? Co. Non solùm pu-
 det, sed piget étiam; verúntamen ne
 me accuses óbsecro. C. Nihil minus
 cogito: sed non possum dissimuláre
 quin te reprehendam. Co. Istud (cre-
 do équidem) amícè facis: itaque bo-
 ni cónsulo. C. Id satis est mihi. eâmus

B intrò

intrò in auditorium. Co. Tēpus est: iā decuriones exigūt scripturæ rationē.

COLLOQ. VIII.
PVER PAEDAGOGVS.

PRæceptor, licētne pauca? Pæ. Loque re audacter. Pu. Ego & condiscipu- li mei hoc ferè toto triduo libris affixi fuimus. licētne paulisper animum su- do relaxare? Pæ. Dic igitur aliquā sen- tentiam. Pu.

Interpone tuis interdum gaudia curis,

Vt possis animo quemuis sufferre laborem.

Pæ. Dic etiam versus Germanicos, si memoria tenes.

Pu. *Dem sorg vnd müh mit freud vermisch,*

Die dich zur arbeit mache frisch,

Pæ. Quàm rectè dixisti omnia! Pu. Est Deo gratia. Pæ. Addendum posthas erit aliquid. Pu. Quidnam, præceptor? Pæ. Qui dedit mihi ingenium & mentem bonam. Pu. Sed quis docebit me illa verba? Pæ. Ea scribam tibi in commentariolo tuo, vt edifcas. Sed dic mihi, quæso, quis te docuit istam órationem, quam pronuntiaisti? Pu. Iohannes heri dederat mihi scriptam; & memoriæ mandavi. Pæ. Profectò ego

ego te amo, mi Daniel, ob istā diligē-
 tiam. Pu. Ago tibi gratias, præceptor.
 Permittāsne igitur vt ludamus? Pæ. Sa-
 nè. Abi, renuntia condiscipulis tuis.
 Pu. Faciā. Pæ. Quid dices illis? Pu. Id
 quod me docuisti aliquando. Pæ. Sed
 volo pri^o ex te audire. Pu. Gaudete Pu-
 eri: en afferō vobis iucundū nūtiū. im-
 petraui vobis ludendi potestātē. Pæ.
 Euge, probè meministi. ito nunciam.

C O L L O Q. IX.

CONRADVS DANIEL.

R^Epetamus nomina quotidiana, vt
 certius reddamus præceptorī. D. Be-
 nemones, præito mihi hesternā.
 C. Dic Latinè, *ein aug.* D. Oculus.
 C. *das rechte aug.* D. Oculus dexter.
 C. *das lincke aug.* D. Oculus sinister.
 C. *beyde augen.* D. Ambo oculi. C. Probè
 tenēs. D. Nūc audi, an rectè sol^o dicā.
 C. Age, audio. D. *ein aug.* C. Debes enū-
 merare in digitis, vt docet præceptor.
 D. Quid prodest istud? C. Ad memori-
 am iuuandam. D. Quid hoc sibi vult?
 C. Non audiuisti sēpissimè? D. sum ob-
 liuiofus: quid agerem? C. Esto diligē-
 tior

tior ad ea retinenda, quæ perceperis.
 D. Quòd me fideliter mones, pergratum facis. C. Age, ad rem redi.

D. *ein aug*, Oculus.

Das rechte aug, Oculus dexter.

Das lincke aug, Oculus sinister.

Beide augen, Ambo oculi. C. Quàm rectè omnia dixisti! D. Repetamus etiã hodierna. C. Placet. At tu vicissim præito mihi.

D. *ein hand*. C. Manus.

D. *die rechte hand*. C. Manus dextera.

D. *die lincke hand*. C. Manus sinistra.

D. *beide hende*. C. Ambæ manus. D. Restat, vt solus dicas.

C. *ein hand*, Manus.

Die rechte hand, Manus dextera.

Die lincke hand, Manus sinistra.

Beide hende, Ambæ manus. O si tam bene diceremus coram præceptore! C. Quid obstat? D. Quia timemus. C. Et tamen errata nostra satis humaniter corrigit. D. Nescio, quid hoc sibi velit: ego semper sum timidus in principio. C. Istud est quodammodo naturale omnibus, vt audiuius ex præceptore. D. Nunc repetendum esset

Latine

Latinè & Germanicè, sed præceptor-
rem venientem video. C. Ingrediamur.

COLLOQ. X.

A.

B.

DIC Latinè, *laß vns mitteinander die le-*
ction repetirn. B. Repetamus vnà præ-
lectionem. A. Hæc oratio quot habet
partes? B. Tres. A. Discerne singulas
nominatim. B. Repetamus, est verbū:
Vnà, aduerbium: Prælectionem, no-
men. A. Declara paulò pleniùs. B. Tu
igitur præito mihi, vt solet præce-
ptor. A. Repetamus. B. Repeto, repe-
tis, repetere, coniugationis tertiæ, si-
cut Lego, legis, legere. Præteritum,
Repetiui: Supinum, Repetitum. Par-
ticipia, Repetens, & Repetiturus. A.
Vnà. B. Non declinatur, quia est ad-
uerbium hoc in loco: Germanicè, *mit-*
einander. A. Prælectionem, B. Præle-
ctio, prælectionis, g, f. *Lectio.*

COLLOQ. XI.

A.

B.

EAMVS vnà repetitum. B. Quid ego
repetere? Nonne satis est, quòd
solus repetiuerim? A. Si tantū semel

aut bis repetieris, id parū est ad ediscē
dū. B. Immo circiter decies repetiui.
A. Ne id quidem sufficit. B. Quid igitur
vis amplius? A. Si vis certissimè red
dere coram præceptore, opus est cum
aliquo repetiuisse. B. Istud ego nescie
bā: sed tibi libenter assentior. A. Facia
mus ergo, quod ego te monebam. B.
Equidem non recusō. incipe.

COLLOQ. XII.
GEORGIUS ISAACVS.

Teneſne memoria prælectionem? I.
Propemodū. G. Visne repetamus
vnā? I. Maximè velim. G. Incipe igitur.
I. Faciā libenter: sed tu attentè audi,
vt me corrigas, siquid errauero. G. A-
gedum. I. *Fac sumtum properè.* G. Iam er-
raſti. incipiendum fuit ab hesterna. I.
Bene admones: nunc incipiam. *Iratuſ
de re incerta contendere noli. Impedit ira.* G.
Peccas accentu: itera. I. *Impedit animum*
ne. G. Distingue post animum. I. *Impe-*
dit ira animum, ne possit cernere verum. Fac
sumtum properè, quum res desiderat ipsa. Dan-
dum etenim. G. Iterum peccas accentu:
repete. I. *Dandum etenim aliquid, quū tem-*
pus postulat, aut res. G. Vidēsne te erra-
uisse

uisse quater? I. Video. G. Et obserua-
 sti locos? I. Obseruaui. G. Sic tibi facilius
 cauebis. I. Me miserum: putabam me
 rectè tenere. G. Sic mihi quoque solet
 accidere, quoties memoria non est be-
 ne confirmata. I. Felix, qui memoriam
 bonam habet. G. Magnum Dei benefi-
 cium. Sed tempus abit: audi nunc me.
 I. Audio, pronuntia. G. *Iratus de re in-
 certa contendere noli.* I. Hem, præceptor
 adest: tace, ut illum salutemus.

COLLOQ. XIII.

CLEMENS FELIX.

NIHIL-ne est, quod reddamus ho-
 die præceptor? F. Nihil, nisi de
 Grammaticæ Rudimentis. C. Quid nã?
 F. Inspice librum tuum: inuenies notas
 in quinque lectiones, quas præceptor
 nobis præscripsit. C. Quando istud fu-
 it? F. Die Veneris, hora quarta. C. At e-
 go tunc non interfui. F. Ergo plagas me-
 ruisti. C. Siccine iudicas, seuerè iudex?
 occupatus eram domi: nec abieram in-
 iussu præceptoris. F. Esto: sed tamẽ de-
 buisti postridie quarere, quid pridie a-
 ctum esset. C. Meam culpam cõfiteor: sed

cedo librum tuum, quæso, ut videam,
quid nobis reddendum sit. F. Accipe,
& eadem opera signato, quæ à præce-
ptore nobis præscripta sunt. C. Faci-
am diligenter: neque posthac (ut spe-
cto) me accusabis negligentiae.

COLLOQ. XIII.

CHRISTOPHORVS ONESIMVS.

Quid actum est in auditorio hora ter-
tia? O. Tractatae sunt orationis par-
tes ex prælectione. C. Nihilne ampli-
us? O. Dixissem, nisi me interpellasset.
C. Erravi: perge. O. Postea dictavit
præceptor argumentum Germanicū,
hodie vertendum. C. Quando redden-
dum? O. Cras meridie. C. Iam ne ver-
tisti? O. Vt cunq;. C. Dicta mihi, quæ-
so, vernaculum. O. Excipe, festina. nã
habeo scribere aliquid.

COLLOQ. XV.

STEPHANVS GREGORIVS.

Quid agis? G. Repeto mecum. S.
Quid repetis? G. Præscriptum ho-
diernum præceptoris. S. Tene sine me-
moria? G. Sic, opinor. S. Reperamus
vnã: sic vterque nostram rectius
pronuntiabit coram præceptore. G.
Tu

Tu igitur incipe, qui me prouocasti.
 S. Agè, attentus esto: ne me sinas aberrare.
 G. Sum promptior ad audiendum, quam tu ad pronuntiandum.

COLLOQ. XVI.

ANTONIUS CHRISTIANVS.

Vlsne mecum repetere prelectionẽ?

C. Volo. A. Tenes-ne? C. Non satis rectè fortasse. A. Agè, faciamus periculũ. C. Quid igitur expectamus? A. Vbi voles, incipe. C. Atqui tuũ est potiùs incipere. A. Quid ita? C. Quia me inuitasti. A. Acquum dicis, attende igitur. C. Istic sum.

COLLOQ. XVII.

CASIMIRVS. SAMVEL.

Am. ne tenes, quæ reddenda sunt hora tertia? S. Teneo. C. Ego quoque. S. Ergo confabulemur paulisper. C. Sed si interuenerit obseruator, putabit nos garrere. S. Quid times, vbi nihil timendum est? Si venerit, non deprehendet nos in otio, aut in re mala: audiat, si velit, nostrum colloquium. C. Optime loqueris: secedamus aliquò in angulum, ne quis nos impediat.

COLLOQ. XVIII.

THEOPHILVS. MARTINVS.

NON decet hîc otîari, aut garrirc,
dû præceptor expectatur. M. Quid
ais, non decet? immò verò non licet:
nisi volumus vapulare. T. Tu igitur au-
di me, dum prælectionem pronuntio:
ego deinde te audiam. M. Agè, pro-
nuntia.

COLLOQ. XIX.

EVSEBIVS. FRIDERICVS.

CVR non scribis? F. Iam scripsi me-
am paginam. tu verò? E. Eo scriptû
in area. F. Quid-ita? E. Quia serenum
est celum. F. Festina, tempus abit: &
mox exigetur ratio.

COLLOQ. XX.

TITVS. VALERIVS.

CVR non scribis? V. Quia non libet.
T. Atqui præceptor iusserat. V. Scio:
sed est mihi aliquid legendum priùs:
præterea nihil habeo, quod nunc scri-
bam. T. O si velles mihi scribere! V.
Quidnam? T. Habeo describenda di-
ctata præceptoris. V. Quæ dictata? T.
In Ciceronis epistolas. V. Libenter de-
scribam tibi: sed exspecta feriarum di-
em

em proximum. T. Exspectabo igitur: sed ne fallas, quæso. V. Nec sciens, nec volens fallam.

COLLOQ. XXI.

DAVID. AVGVSTINVS.

Ulsne mihi describere prælectionem?

A. Cur non habes? D. Quia hesternodie fui occupatus. A. Accipe librum meum, & describe. D. Non ignoras me lentius scribere: & tu citius totum descripseris, quam ego quatuor aut quinque versiculos. A. Quære tibi alium scriptorem: nunc ego tibi non possum dare operam. D. Cur non? A. Est mihi aliud negotium, idemque per necessarium. D. Nolo te urgere, nec possum quidem: sed saltem comoda tuum codicem. A. Accipe, utere ut libet, modo ne abutere. D. Nihil est, quod hinc verearis.

COLLOQ. XXII.

AVGVSTINVS. OBSERVATOR

domesticus.

Ulsne ire cubitum, condiscipuli?

Obser. Cur ante horam? A. Quia tertia est mihi surgendum. Obs. Quamobrem? Aug. Scribendi causa. Obseru. Quid habes scribere? A. Literas ad patrem.

trem. Obs. Cur non petis à præceptore
veniam? A. Bene mones: est-ne in mu-
scolo? Obs. Puto esse, vise.

COLLOQ. XXIII.

PAEDAGOGVS. PVER.

Vnde venis? Pu. Venio infernè. Pæ-
dago. Quod erat tibi negotium in-
frà? Pu. Iucram redditum vrinam. Pæd.
Sede nunc ad mensam, & mane in cu-
biculo, donec rediero. Pu. Quid agam
interea? Pæ. Edisce prælectionem in
diem crastinum: vt eam mihi reddas
ante cœnam. Pu. Iam edidici, præce-
ptor. Pæ. Lude igitur. Pu. Sed nullos
habeo collutores. Pæ. Satis multos in-
uenies in hac vicinia, ex tuis etiã con-
discipulis. Pu. Nihil id curo: nunc ma-
lim (si tibi placet) ediscere de Catechi-
smo in diem Dominicum. Pæ. Vt li-
bet. Pu. Si quis te quæret, quid illi di-
cam? Pæ. Dic me prodijisse, sed mox re-
uersurum.

COLLOQ. XXIII.

PAEDAGOGVS. ABRAHAMVS ^{puer.}

HEus Abrahame. A. Hem præceptor.
Pæ. Pone libros: iam satis toto die
studui.

studuisti: para te, vt eamus ambulatū.
 A. Nōne à cœna præstaret? Pæ. Salu-
 brior est ante cibum exercitatio cor-
 poris. A. Memini ex te audire. Pæ. Nar-
 ra Socratis dictum in eam sententiā.
 A. Quum Socrates vsque ad vesperum
 contentiùs ambularet, interrogatus,
 quare id faceret, respondit, se, quò me-
 lius cœnaret, obsonare famem ambu-
 lando. Pæ. Probè meministi: quis au-
 ctor? A. Cicero. Sed quò prodibimus,
 præceptor? Pæ. Extra urbem. A. Muta-
 bō-ne calceos? Pæ. Muta, ne istos no-
 uos puluere conspergas. sume etiam
 umbellam, ne Solis ardor infuscet tibi
 faciem. A. Iam paratus adsum. Pæ. Nūc
 sanè prodeamus. A. Vocabōne ex vici-
 niā vnum aut alterum comitem? Pæ.
 Rectè admones. sic enim iucundior
 erit deambulatio. nam per viā sermo-
 nes inter vos conferetis: & in umbra
 colludetis alicubi. A. Sic etiam excita-
 bitur cibi appetentia. Pæ. Ego lento
 gradu præcedam: vbi nactus eris comi-
 tes, vos me per portam Rhēnanam se-
 quimini. A. Nos igitur illic expecta-
 bis? Pæ. Certò. A. Quid si nullos inue-
 nero?

30 COLLOQ. SCHOLAST.
nero? Pæ. Nihilominus sequere merati
distin'? A. Audiui, præceptor

COLLOQ. XXV.

HERMANNVS. GISBERTVS.

A quo emisti istam chartam? G. à Fratri-
cisco. H. Est. ne bona? G. Melior
quàm ista tua, vt opinor. H. Nihil mi-
ror. G. Cur istud dicis? H. Quia
fortasse carior. G. Nescio. H. Quanti
emisti scapum? G. Solido & semisse:
tu verò quanti? H. Solido, & pluris.
G. Quanti igitur? H. Quinque qua-
drantibus. G. Non malè profectò emi-
sti. H. Quinetiam mercator dedit mi-
hi auctarium. G. Quòdnam, quaeso?
H. Schedam chartæ bibulæ. G. O me
imprudentem, qui oblitus sum pete-
re! H. Ego ne petiui quidem, sed vltro
ille dedit: Et hoc (inquit) addo tibi, vt
mereuissas. G. Sic solent emtores alli-
cere. H. Nec mirum: suum quisq; com-
modum quaerit. G. Sed quid agimus,
hodierni pensi immemores? H. Exi-
guum est: satis temporis nobis restat.

COL.

COLLOQ. XXVI.

ANSELMVS. FONTANVS.

MEMINISTIN' me tibi nuper dedisse chartam mutuò? F. Quidni meminerim? non adeò sum obliuiosus. A. Quot erant schedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddidisti? F. Expectaui, dum haberem codicem. A. Habuisti tandem? F. Tantùm hodie. A. Vnde nactus es? F. Petiui à præceptore. A. Vbi? F. In bibliotheca eius. A. Quid ille, dedit. ne libenter? F. Misit me ad hypodidasalum, qui statim dedit codicem. A. Non antè in suum codicem retulit? F. Nihil dare solet, quin prius inscribat. A. Audiui ex patre, id esse viri prudentis. F. Præsertim si reddenda est ratio. A. Sed quibus iudicijs dare tibi ausus est? F. Ostendi illi manu mea scriptum in libello meo. sic enim (vt scis) facere solemus. A. Reddes ergo mihi mutuû. F. A prandio statim, ne dubites.

COLLOQ. XXVII.

FRANCISCVS. MARIVS.

PENNÆ istæ, quas circûfers, sùnt ne venales? M. Etiã, si se emtor obtulerit. F. Osten-

F. Ostende: vah, quàm sunt molles! M. Tales deciderūt ex alis nostrorum anferum: sed tenta diligenter, sunt enim aliæ alijs firmiores. P. Satis video, quales sint. quot vis dare pro quadrante? M. Tantùm sex. F. Quid ais, sex? mallè emere à mercatoribus, qui Colonia & Francofurto huc adferunt. M. Quasi nesciam, quanti vendātur. Audiui ex fratre, qui dat operam scribæ huius civitatis, se emisse Coloniæ singulis assibus. F. Aliter Colonię, aliter Argentinæ viuitur: sed nō opus est tot verbis, vis dare duodecim? M. Hui, duodecim, quasi ego furatus sim. F. Istud non dico: sed vide, num tibi placeat conditio. M. Vis, vno verbo dicam? F. Dic, quæso, satis iam garritum est. M. Dabo tibi nouem, modò promiscuè de mea manu accipias. F. Nugas agis, ego sine delectu nollem accipere quindecim. Vale, alibi inueniam satis. M. Per meli cet. heus, heus, redi. F. Cur me reuocas? M. Accipe, si vis, octo, nec à me plures exspecta. F. Cedò totum fasciculū, vt deligam arbitrato meo. M. Tene, delige, vt voles. F. Vide nunc, & si libet, numera.

numera. M. Sunt vigintiquatuor: constat numerus. Sed miror, te nullas accepisse ex ala extrema: sunt enim firmiores. F. Scio, sed habent caulem breviorum. Accipe pretium. M. Bene vertat Deus utriusque nostrum. F. Idem tecum opto, atque precor. Sed quando afferes meliores pennas? M. Nescio, an meliores possim, sed (ut spero) breui plures afferam, quum ad nos domum proficiscar. F. Suntne vobis multi anseres? M. Triginta, & amplius. F. Papæ, quætus grex anserum? vbi pascuntur? M. Scies alias: non licet mihi diutius hic morari. Vale Francisce. F. Cura ut valeas, Mari.

COLLOQ. XXVIII.

OTTOMANNVS. PHILIBERTVS.

Visne mihi dare vnicam pennam? P. Non sic dantur mihi. O. Hem, rem tantillam mihi negas? quid si magnam quid rogarem? P. Fortasse repulsam ferres. O. Credo equidem, age, non peto dono: saltem commodabis. P. Non recuso, modò ne abutare. O. Nò abutar. P. Caue hinc pedem moueas. O. Nusquam moueo.

COLLOQ. XXIX.

MATERNVS. BERNARDVS.

ACuisti-ne pennam meam? B. Iam-
dudum. M. Qua forma scriptura?
B. Mediocri. M. Maluisssem ad minu-
tas literas. B. Deuisti prædicere. M.
Oblitus eram. B. Parum refert, micro-
nem facile mutabo: i petitum. M. Sed
vbi reliquisti? B. Super mensam hypo-
causti. M. In qua parte? B. Vbi stare
soleo.

COLLOQ. XXX.

PETRVS. IOSVA.

HAbés ne duas aut tres pennas? I.
Sunt mihi tantum dua. P. Da mihi
vnam commutato. I. Non faciam. P.
Cur non? I. Ne abutaris. P. Memineris:
fortasse aliquando me frustra rogabis
aliquid. I. Atqui iubet Christus malū
bono compensandum. P. Nondum i-
stud didici. I. Tamen discas oportet, si
cupis esse Christi discipulus. P. Quid
cupio magis? I. Discas igitur magistrū
imitari. P. Discam, pgressu temporis.
I. Præstaret nunc incipere, dum per
tempus licet. P. Nimis vrget: nondum
com-

compleui annum octauum, vt ait ma-
 ter. I. Semper est bene agendi tempus:
 sed interim ne mihi, quaeso, succense-
 as. Iocabar enim vt te ad colloquēdū
 inuitarē tantisper, dum sumus otiosi.
 Ecce tibi penna, eaq; non omninò pes-
 sima. P. Reddam tibi statim, quum ali-
 quid descripsero. I. Nolo mihi reddas:
 P. Quid igitur faciam? I. Quid quid vo-
 les, à me enim tibi dono datur. P. Gra-
 tiam habeo maximam.

COLLOQ. XXXI.

HENRICVS. GVALTHERVS.

Vnde redis tam anhelus? G. A foro.

H. Quid illinc affers? G. Scalpellum.

H. Quanti emisti? G. Duobus assibus.

H. Est ne bonum? G. Est è Gallia, vt

dixit mercator: vide notam. H. Ego

minimè noui: sed tu non satis prudē-

ter facis, qui fidas euilibet mercatori.

G. Quid facerem? H. Deuisti ali-

quem peritum adhibere, qui tibi opti-

mū deligeret. G. Hic erraui, fateor: sed

hoc me consolatur, q̄ mercator habe-

tur vir bonus, vt pote professionis Euā-

gelicæ. H. Quasi nulli sint fallaces eius-

modi. G. Puto esse plurimos. Sed hæc
omittamus, quin potius experiamur
ipsum scalpellum. H. Experientia do-
cebit nos. G. Accipe, & tenta, obsecro.
Non enim probavi, nisi leuissimè, idq;
inter emèdum. H. Pape, quis te docuit
tam prudenter eligere? G. Rogas? non
meministi præceptorem nobis dicere
tam sæpe, Deum esse solum, qui bona
doceat? H. Profectò hîc optimè te do-
cuit. G. Ago illi ex aîo gratias: & pre-
cor, vt me semp doceat parère suæ vo-
luntati. H. Ego quoq; idem precor, nec
solùm nobis, sed etiã pijs omnib. G. Fa-
cis, vt pium decet puerum. Sed éstne
têpus, vt cõferamus nos in auditoriũ?
H. Sic est: sume libros, & eamus vnà.

COLLOQ. XXXII.

MICHAEL. RENATVS.

HABES. ne scalpellum? R. Habeo. M.
Oro te, commoda mihi parumper.
R. Quãdo reddes? M. Quum primùm
duas pennas exacuero. R. Accipe, sed
ea lege, vt integrum reddas. M. Ea con-
ditione acceptum intelligo, etiam si
non addidisses. R. Intelligenti (vt vul-
gò dicitur) pauca sufficiunt.

COL.

COLLOQ. XXXIII.

SERVATIVS. MANASSES.

EMisti-ne scalpellum, vt nupervolebas? M. Non emi. S. Quid obstitit? dixeras enim mihi, emturum te hodie. M. Dixerã quidem: sed mihi postea in mentem venit, prestare, vt expectem mercatum proximè futurum in hac ipsa vrbe. S. Quid facies lucri? M. Et minoris emam, & melioris notæ, nempe ex Germaniæ inferioris officinis. S. Quis tibi istud consilium dedit? M. Hieronymus noster. S. Bene fecit. Debemus enim amicis bonũ consiliũ semp dare. M. Tantũ-ne igitur amicis? S. Imò & inimicis, fateor: quia sic iubet Christus, preceptor noster optimus. M. Vtinam doctrinam eius benè infixam memoriæ conseruemus: eãq; perpetuò sequamur. S. Faxit ille spiritus bonus, cuius vnus instinctu animi nostri ad bene agendum accenduntur. M. Bene precaris.

COLLOQ. XXXIII.

CAROLVS. LAMBERTVS.

HAbés-ne multos libros? L. Non admodũ. C. Sed quos habes? L. Rudimen-

menta Grammatica, Colloquia scholastica, Terentium, Epistolas Ciceronis cum Germanica interpretatione, Catonem, Dictionariũ, Testamentũ Germanicum, Psalmos cum Catechismo, præterea librum chartaceum ad scribendum dictata præceptoris. Tu verò quos habes? C. Omnes habeo, quos enumerasti, præter Catonem, Terentiũ, & Ciceronis epistolas. Cur enim libros haberem, qui non p̄leguntur in classe nostra? L. At ego, dum sumis otiosi, lego interdũ illos: vt semper aliqd addiscã noui, p̄sertim in lingua Latina, & honestis moribus. C. Prudẽter facis, mi Lamberte. O me miserum, qui nunquam didici, quid sit studiosum esse. L. Discẽ igitur. Præstat enim ferò, quàm nunquam discere.

COLLOQ. XXXV.

SIMEON. HAGGAEVS.

Commoda mihi Virgilium tuum in duos dies, si nullo incommo tuo id fieri potest. H. Profectò nõ possum. S. Cũ non? H. Quum Gerardus his diebus à me cõmodato accepisset, pignori opposuit. S. Ain? tu, pignori? H. Sic

Sic est, vt dico. S. Quāti oppignorauit?
 H. Tribus (vt ait) assibus. S. O hominē
 ingratum! H. Tantūm-ne ingratum?
 S. Immò verò & ingratum, & malum,
 Sed nūquid ille rem tuā oppignorare
 potuit, te inconsulto? H. Potuit, vt fa-
 ctū vides. S. Non tamē debuit. H. Rem
 acu retigisti: sed quid facerē? S. Rogas?
 Defer eum ad præceptorem. H. Malo
 istam pati iniuriam, quā comittere,
 vt miser vapulet. S. Bene facis, dum mo-
 dō tuum reddat. H. Reddet, spero. S.
 Vnde redderet? H. Ait, se breui acce-
 pturum à patre pecuniā. S. Quid si te
 fallit? H. Fieri potest: sed tamē aliquot
 dies expectabo quid futurum sit: post
 deinde consilium capiam. S. Consilio
 recto nihil est tutiūs. H. Meministi p-
 bè. sic enim præceptor dictauit nobis.
 Sed nunquid vis aliud? S. Vt bene tibi
 sit. H. Et tibi optimè.

C O L L O Q. XXXVI.

GRATIANVS. FORTVNATVS.

Vls. ne mihi commodare tuū Teren-
 tium? F. Volo equidem, modò illū
 repetas à Conrado, cui vtendum dedi.

G. Quo signo vis reperam? F. Nempe hoc, quòd eius habeo epistolas. G. Id mihi fatis est. F. Sed quãdo reddes? G. Quum descripsero contextum in tres aut quatuor prælectiones. F. Matura igitur, ne meo studio incommodes. G. Maturabo. F. Sed heus tu, caue macules: alioqui ægrè cõmodabo posthac. G. Nempe indignus essem beneficio.

COLLOQ. XXXVII.

AVGVSTINVS. ROBERTVS.

Qvis iste est nouus liber deauratus, quem tam magnificè ostentas? R. Terentius. A. Vbi impressus? R. Lutetix. A. Quis tibi dedit eũ? R. Emi pecunia mea. A. Vnde nactus eras pecuniam? R. Stultè istud quæris: quasi verò furatus sim. A. Absit à me id cogitare: sed animi causa id rogabam. R. Nec ego seriò dictum tuum reprehēdi: sed eo more iocari solemus cum familiaribus. A. Nihil iocari prohibet, modò ne Deus offendatur. Sed age, ad ppositũ reuertamur: de quo emisi Terentium istum? R. De Clemente. A. Illò. ne bibliopola circumforaneo? R. Maximè.

ximè. A. Quanti constitit? R. Decem
 assibus. A. Nihil-ne amplius? R. Nihil
 omnino. A. Profectò satis vile pretiũ.
 R. Præsertim quum auratus, adeoque
 eleganter compactus sit. A. Erant-ne
 codices alij similes? R. Duo vel tres.
 A. Deduc me, quæso, ad illum. R. Ea-
 mus.

COLLOQ. XXXVIII.

ALARDVS BALTASAR.

NONNE hic liber tuus est? B. Osten-
 de mihi: agnosco meum. Vbi inue-
 nisti? A. In auditorio nostro. B. Ago ti-
 bi gratias, quòd eum collegeris. A. At-
 qui nunc notandus esses, si summo iu-
 re vellem tecum ágere. B. Quid ita? A.
 Nescis leges nostras scholasticas? B. I-
 psæ etiam leges cupiunt, vt iure regan-
 tur. A. Quo iure reguntur leges nostræ?
 B. Aequitate & præceptoris arbitrio,
 nempe qui nobis eas priuatim condi-
 derit: præterea non solet tam seuerus
 esse in eo, quod vel negligentia vel ob-
 liuione peccatum est. A. Sic sæpe ex-
 pertus sum: sed quoquo modo pecca-
 ueris, dicenda erit causa coram obser-
 uatore.

uatore. B. Non timeo causam dicere
 ubi nihil est Periculi. A. Taceo. B. Sed
 quæso, quid opus est, ut id sciat obser-
 uator? Hic enim Deus nihil offensus
 est. A. age, celabo. B. Bene facies. A. Sed
 heus, memento par pari referre, si for-
 tē mihi acciderit aliquod delictum
 eiusmodi. B. Acquum bonum dicis;
 meminero.

COLLOQ. XXXIX.

CIRIACVS. GERMANVS.

CVR non reddis mihi librum? G.
 Exspecta in crastinum diem: non-
 dum satis usus sum. C. Libenter exspe-
 ctabo. G. Referam tibi gratiam, Deo
 volente. C. Pro tantillo beneficio nul-
 lam exspecto gratiam. G. Tamen est
 meum agnoscere.

COLLOQ. XL.

NICOLAVS. CYRILLVS.

VIDISTI-ne librum meū? C. Quem
 librum quæris? N. Ciceroris episto-
 las. C. Vbi reliqueras? N. Oblitus eram
 in auditorio. C. Tua fuit negligentia.
 N. fateor: sed interim indica, si quem
 scias accepisse. C. Cur non adis præce-
 ptorem? Solet enim (ut scis) quæ à
 nobis

nobis relicta sunt, aut ferre in musæolum, aut alicui dare, qui reddat. N. Bene mones, O me obliuiosum, cui istud in mentem non uenerat.

COLLOQ. XLI.

EZECHIEL. BEATVS.

VIS à me magnam inire gratiam? B.

Nihil libentius fecerim: si quidem penes me res ipsa est. Sed quid est, in quo tibi commodare possim? E. Da mihi mutuo asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed maiorem partem.

E. Quantum, quæso? B. Nescio, nisi crumenam inspexero. ecce tibi octo

asses cum semisse. E. Solus septem accipio. non enim te vacuare prorsus uolo. B. Parum refert: totum, si uis, accipe. E. Ago tibi gratias: credo hoc pecuniæ satis fore negotio meo, cum aliquantula, quam ipse habeo. B. Ut libet. E. Amo te de ista tam exprompta benignitate. Be. Si quid aliud possim, ne parcas. E. Reddam totum, Deo uolente, quum primùm pater ad me miserit. B. Ne sis magnoperè sollicitus: nondum est opus mihi.

COL.

COLLOQ. XLII.

DAVID

NICOLAUS.

POTES-ne mihi mutuò dare aliquã
 tum pecuniã? N. Quantum petis?
 D. Quinque asses, si tibi est commodũ.
 N. Non tot habeo. D. Quot igitur? N.
 Tantũ quatuor. D. Bene sanè, da mi
 hi istos quatuor. N. Dabo (si vis) dimi
 dium. D. Cur. non totum? N. Quia
 sunt mihi opus duo. D. Da igitur du-
 os, quãso. N. Sed tibi non sufficient.
 D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe i-
 gitur hos duos. quando reddes? D. Dic
 (vt spero) Sabbati, quum Pater ad fo-
 rum venerit. N. Esto igitur memor. D.
 Ne timeas.

COLLOQ. XLIII.

PAVLLVS. CASPAR.

DA mihi duos asses mutuò. C. Nunc
 mihi non est promptũ dare. P. Quid
 obstat? nãm scio te his diebus accepis-
 se pecuniam. C. Accepi quidem: sed
 emendi sunt libri, & alia mihi necessã-
 ria. P. Nolo tuum commodum remo-
 rari. C. Vbi emerò, quã mihi sunt o-
 pus,

pus, siquid supersit, faciam te libenter participem. P. Interea igitur sperans exspectabo: sed quid si nihil tibi super fuerit? C. Statim dicam tibi: ne frustra diutius exspectes. P. Quando emes ea, que decreuisti? C. Cras (vt spero,) aut summum perendie. P. Bene habet, tēpus est breuissimum.

COLLOQ. XLIIII.

MAVRICIVS BARTOLOMAEVVS.

Abijt-ne pater tuus? B. Abijt. M. Quo ta hora? B. Prima pomeridiana. M. Quid dixit tibi? B. Multis verbis monuit me, vt diligenter studerem. M. vtinam sic facias. B. Faciam, Deo iuuante. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit, vt ferè solet. M. Quantum? B. Nihil ad te. M. Fateor: sed tamen quid facies ista pecunia? B. Emam chartam, & alia, quæ mihi sunt vsui. M. Quid si amiseris. B. Aequo animo ferendum erit. M. Quid si fortè eguero? dabis-ne mutuo? B. Dabo, & quidem libenter. M. habeo tibi gratiam.

COLLOQ. XLV.

CORNELIVS. FONTANVS.

SATIS-ne vsus es scapello meo? F.
 Satis. C. Redde igitur. F. Accipe, ago
 tibi gratias. C. Nihil est, quod agas.
 F. Sed ignosce, quòd non vltro & citi-
 us reddiderim. C. Ea de re nihil sum
 offensus. Non enim debemus offen-
 di, nisi quum Deum offendi videmus.
 F. Rectè sentis.

COLLOQ. XLVI.

BERTHOLDVS. NATHAN.

COMMODA mihi parumper cul-
 tellum tuum. N. Semper aliquid
 commodatò petis: accipe. quin tu e-
 mis potius? B. Non habeo pecuni-
 am. N. Cur non petis? B. Vnde pete-
 rem? N. A Patre B. Non est in hac
 vrbe. N. vbi igitur? B. Peregre profectus
 est. N. Quò? B. Bernam. N. Quo die?
 B. Nudiustertius. N. Quando est reuer-
 sus? B. Cras, vt speramus. sic enim di-
 xit proficiscens. N. Bene vertat Deus.

COLLOQ. XLVII.

CORNELIVS. SIMO.

RESTAT-ne tibi multum panis?
 S. Satis;

S. Satis, gratia Deo. C. Vis-ne mihi dare mutuò? S. Libenter. Co. Sed fortasse tibi non sufficiet. S. Immo, ut spero. C. Ad quod usque tempus? S. Ad diem Veneris. C. Unde habebis postea? S. Domo. C. Quis afferet? S. Egomet ibo petitum. C. Quando? S. Ipso die Veneris. C. Da mihi mutuò sesquilibram. S. Quis appendet? C. Vxor præceptoris, aut ancilla. S. Eamus petitum ex arca mea. C. Quin ito solus: ego te in culina expectabo.

COLLOQ. XLVIII.

IEREMIAS. LVDOLFVS.

ORO te, da mihi ex pane tuo. L. Mihi non habeo nimis: tamen volo tibi impertiri. accipe. Ie. Gratias ago tibi. Lud. Non est quod agas, ob rem tantulam. Sed dic, quæso, cur non attulisti? Ie. Quia nemo erat domi nostræ, qui mihi daret. Lu. Tu verò, cur non accipis? Ie. Non audeo, nisi det mater. Lud. Bene facis: sed

sed audi bonum consilium. I. Ausculto, vt audiam: dic quæro. L. Quû prædico finito tolluntur mensæ reliquæ, petito merendam tuam, eamque imperam statim recondito. Ita fiet, vt nunquam immunis venias. I. De ientaculo autem quid suades? L. Vt petas in exitu cœnæ, & idem facias, quod dixi tibi de merenda. I. Nunquam vidi melius consilium dari. L. Fac igitur, vt memineris: & quum voles, vtere. I. Ego verò vtar, quoties opus erit.

COLLOQ. XLIX.

A.

B.

DA mihi frustum panis. B. Non habes? A. Si haberem, non peterem. B. Cur non attulisti? A. Dicam postea: sed da interim, quæso: nam esurio vehementer. B. Cape. A. Hui tantillum? B. Etiam quereris? A. Non immerito: das parce nimis. B. Vide, quantulum restet: dedi ferè dimidium. A. Ago tibi gratias: dedisti abundè: sed iocabar. B. Nunc responde: cur non attulisti panem domo? A. Nemo erat, qui daret. B. Nemo? A. Prorsus nemo. B. Quid

Quid mater? A. Aberat domo. B.
Quid cæteri? A. Omnes erant occu-
pati. B. Cur tûte non accipiebas? A.
Nunquam auderem tale quidpiam.
B. Cur non? A. Mater perpetuò vetat,
ne quid attingam, sine permisso eius.
B. Dura mater. A. Tuo quidem iudi-
cio, qui indulgentiorem habes. B. Nõ
dico indulgentem, sed certè libera-
lem. A. Quomodo te tractat? B.
Suauissimè, omninòque ex animi sen-
tentia. A. fortasse in tuam perniciem.
C. Auertat Deus optimus maximus.
A. Non equidem inuideo. B. Cur ergo
istud dicis? A. Vt interim te moneam,
Omnes licentia deteriores fieri. B. Be-
nefacis. sed quid censes? Nõne vti licet
parètum bonitate? A. certè licet, mo-
dò ne abutaris. B. Quomodo abuti-
mur? A. Rogas? quum aut patris aut
matris indulgentiam in malum verti-
mus. B. Rectè dicis: sed quotus quisq;
id facit? A. Immo ferè omnes: nisi qui
à Domino Deo prohibentur. B. Quis
potest bonus esse, nisi per Dei grati-
am? A. Ergo (vt sæpe monemur à præ-
ceptore) præcandus est, vt Spiritu suo

D nos

nos bonos & sanctos efficiat. B. Gaudes deo te non attulisse ientaculum. A. Quamobrem? B. Quia hoc nostro colloquio mihi videor multum profecisse. A. Ego quoque non parum. B. Tua opera id factum est. A. Immo beneficio Dei: qui quidem ita voluit. B. Credo equidem. A. Et hic igitur, & in cæteris agnoscamus bonitatem eius. B. Valdè id æquum est. A. Immo valde necessarium: si quidem volumus ingrati animi crimen effugere. O sermonem iucundissimum! Gratia Deo immortalis, per Iesum Christum. B. ita velim.

COLLOQ. L.

DISCIPVLVS primus ex victoribus.

PRAECEPTOR. NOMENCLATOR.

PRAECEPTOR, vis-ne dare præmiolum? P. Quamobrem? D. Victoriæ causa. P. Vbi sunt compares tui? D. Ad sunt, Hubertus & Antonius. P. Hecus Nomenclator, sunt-ne hi victores hac hebdomade? N. Habent notas omnium paucissimas. P. Ergo sunt victores: quid aliud ex te quero? Vos igitur quod præmiū petitis? D. Quod tibi

tibi placuerit. P. Quo tandem iure debeo? D. Ex promisso. P. AEquum dicitis. Quicquid enim rectè promissum est, præstari debet. D. Sic ex te didicimus. P. Ecce vobis pennæ singulæ ad scribendum: ac ne putetis vulgares esse, ex earum sunt genere, quæ vulgò Holandicæ appellantur. D. Gratias agimus, præceptor. P. Quin potius agite Deo omnium bonorum auctori: qui dat studijs vestris successus prosperos: vos autem in literarum studio pergite diligenter. D. Dabimus operam, quantum iuuabit ille Pater optimus. P. Sine eius ope vana sunt nostrâ omnia.

C O L L O Q. LI.

OBSERVATOR. CHRISTOPHORVS
 VNDE venis, Christophore? C. Domino. O. Quid affers illinc? C. Merendam. O. Quis tibi permisit exire? C. Præceptor ipse. Ob. Vnde istud probabis? Ch. Adeamus illum, vt consulamus. Ob. At vide, quid agas. Ch. Hac in re nihil timeo. Ob. Adeo ne securus es? C. Qui verum dicit, nihil timere debet. Ob. Vera quidem ista est

sententia: sed quotusquisq; non mentitur? C. Certus sum, me nihil mentiri nunc. Ob. Propemodum persuades mihi. Abi, credo tibi: quia in mendacio nunquam te deprehendi. C. Est Deo gratia: quem precor, vt me integrum & purum custodiat. Ob. Vtinam ex animo sic omnes precarētur: recipe nunc te, vt edas merendā tuam.

C O L L O Q. LII.

GERARDVS EZECHIAS.

QVI sunt victores hac hebdomade?

E. Vbi eras, quum rationes redderentur? G. Accersitus à patre fueram, sed qui sunt victores? dic sodes. E. Ego & Ludolfus. G. Iám-ne habuistis præmium? E. Habuimus. G. Quódam? E. Duodenas iuglandes. G. Hui quale præmium? E. Eho inepte, æstimas ergo præmium ex rei prætio? G. Hic nihil aliud video æstimandum. E. Sordidus es, qui lucro sic inhias. Non meministi verbum præceptoris? G. Quod verbum? E. non lucri, sed honoris causa datur præmium. G. Nunc reminiscor, quasi per nébulam. post-hac ero diligentior. E. Sic tandē sapiēs.

COL-

COLLOQ. LIII.

GABRIEL. BVRCARDVS.

EVGE, dimissi sumus ad lusum: audistin? B. Quidniaudierim? quum egomet adfuerim? G. Placet-ne paulisper confabulari: deinde ludemus vna? B. Mallem ego prius ludere. G. Atqui difficile est ludum abrumpere. B. Planè verum dicis: & ego in me sic experior. G. Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum. B. Immo tuum est dare, vt qui me laceffiueris. G. Aequum dicis. Redde nomina Latinè, quæ tibi Germanicè proponam. B. Qua de re popones? G. De supellectili. B. Tentabo respondere, modò ne plura quàm decem proponas. G. Enumerabo in digitis, ne fortè numerum excedam. Audi igitur. B. Iftic sum. G. *ein anricht difch.* B. Abacus. G. *ein firtzftul.* B. Sella. G. *ein leuchter.* B. Candelabrum. G. *ein Keffel.* B. Ahenum. G. *ein Blaffbalg.* B. Follis. G. *ein kuffen.* B. Puluinus. G. *ein hauptkuffen.* B. Ceruical. G. *ein Bethdecke.* B. Linteum. G. *Ein hafen.* B. Olla. G. *Ein wein kandte,* B. Oenophorum. G. Erra-

54 COLLOQ. SCHOLAST.

sti semel. Bu. Vbis? Ga. Dixisti linteum pro lodiice. Bu. Fateor. debeo tibi semel victoriam. Ga. Nunc vicissim propone, vt redimas, si potes. Bu. Vis respondere de edulii? Ga. Vt libet. B. *Frisch fleisch.* G. Caro recens. B. *Schweinen fleisch.* G. Suilla. B. *wilde bret.* Ga. Ferina. B. *wild bret vom wildschwein.* G. Aprugna. B. *Gesotten milch.* G. Lac decoctum. Bu. *Molcken.* Ga. Serum, vel serum lactis. Bu. *Ein frischer keß.* Ga. Caseus recens. Bu. *Fleisch bruhe.* G. Ius carniuum. Bu. *Gesotten fisch.* Ga. Piscis elixus. Bu. *Brublein, darinne man tunczt.* Ga. Condi-mentum. B. *Falleris.* G. Quid ergo est? B. *Intinctus.* G. Condiimentum volo. B. *At ego nolo contendere.* Ga. *Quis contendit? consulamus.* B. *Quin prius ludamus: illud fiet posterius.* Ga. *A-ge, fiat: ne amittamus ludendi occa-sionem.*

COLLOQ. LIIII.

MOSES. OSVVALDVVS.

IAM dudū tædet me toties repetere
lusus scholasticos. O. quid facias igitur?
Mo. Eamus in hortum nostrū. O. Quid

Quid agemus? M. Ambulabimus, colloquemur, Dei beneficia in eius operibus commemorabimus. O. Nihil sane iucundius: sed interim petenda esset, à præceptore venia. M. Iam impetraui mihi, & item vni, quem vellem ducere. Os. Bene res habet, eamus, ducente Deo. M. Precor, vt nos custodiat. Os. Ego quoque idem precor tecum.

COLLOQ. LV.

SVLPITIVS. MATTHAEVS.

IMPETRASTIS ludendi facultatem? M. Impetrauimus. S. Ad quod vsque tempus? Ma. Ad cœnam vsque. S. Qui dederunt versus? Ma. Primi & secundi. Su. Quid cæteræ classes? Ma. Primus quisque decurio trium proximarum classium pronũciauit vnam è sacris literis sententiam. S. Nonne precati estis, vt solemus? M. Precati, & quidem presente ludimagistro: tu verò vbi eras? S. Iuerã domũ, à matre accersitus. M. nũc igitur, quid agere cogitas? S. ludere sesqui horam, deinde ad studiũ me recipere. M. vin-tu, vt tibi sim collutor? S. quidni velim? M. quo lusu nos ex

ercebimus? S. Nullus est mihi iucundior pila palmaria. M. Nec mihi quidem. S. Visamus igitur, an cæteri partes fortiti sint. nã si soli luderemus, minus esset voluptatis. M. Visamus sanè.

COLLOQ. LVI.

MICHAEL. REINERVS.

VISNE venire mecum? R. Quo properas? M. ad Rhenum. R. Quid eò? M. Lotum pedes. R. I sanè, nunc lotione mihi opus non est. M. Sed interim parum fabulabimur. R. Ne fabulari quidem nunc velim. M. Atqui utilis est confabulatio, duntaxat de honestis rebus. R. At mihi vtilior est ad valetudinem exercitatio corporis. M. Quid si mansero tecum? R. Prudenter facies: & nos pila palmaria colludemus. M. Bene vertat Deus: maneo. R. Aliàs lotum vnã tecum ibo, quum scilicet longius erit temporis spatium. M. Ad ludum igitur nos accingamus. R. Nulla est in memora.

COLLOQ. LVII.

VINCENTIVS. BONIFACIVS.

CVR hodie non lusisti nobiscum. B. Non

Non erat mihi ludendi spatium. V.
 Quid habebas negotij? B. Nō absolue
 ram pensum meum. V. Quod p̄sum?
 B. Dimidium exemplaris restabat mi-
 hi perscribendum. V. Perfecisti-ne? B.
 Perfeci. V. Laudo tuam diligentiam,
 ludes aliàs otiosè. B. Quum voluerit
 Deus. V. Rectè dicis: Nam absq; volun-
 tate eius fieri nihil potest.

C O L L O Q. LVIII.

PRIMVS ^{puer.} PRAECEPTOR. SE-
 CVNDVS ^{puer &} TERTIVS.

S Alue præceptor. P. Sit vobis salus à
 Christo. *Pueri.* Amen. P. Iam-ne repe-
 tiuistis? Pri. Etiã, præceptor. P. Quis do-
 cuit vos? Pri. Subdoctor. P. Quid nunc
 vultis? Se. Vt per te liceat nobis parũ-
 per ludere? P. Nō est ludendi tempus.
 T. Non petimus omnibus, sed nobis
 paruulis tantũ. P. Atqui pluit, vt vi-
 detis. S. Ludemus in pergula. P. Quo-
 lusu? S. Aciculis vel iuglandibus. P.
 Quid mihi dabitis? Pri. Dicemus no-
 mina. P. Quot dicetis singuli? S. Duo.
 P. Dicite igitur. Pri. *pappier, charta. din-*
ren, atramentum. Dixi. S. Ein buch, liber.

Ein büchlin, libellus. Dixi. T. *Ein Kirß*, cerasum. *welsche nüsse*, iuglādes. Diximus. P. Quāmbelli estishomunculi! Luditē ad cœnam vsque. *Pueri*. Gratias agimus, præceptor.

COLLOQ. LIX.

A. B.

VBI nunc est pater tuus? B. Puto eū esse Lipsiæ. A. Quid illic agit? B. negotiatur. A. Ex quo tempore? B. Ab ipso initio mercatus. A. Valde miror, qui audeat illic commorari tot dies, quum pestilentia tanta sit per totam urbem. B. Non est adeò mirādum. A. Itā ne tibi videtur? B. Ita profectò. Fuit enim aliàs in maiore periculo; sed Dominus Deus semper eum custodiuit. A. Credo equidem, & adhuc custodiet. Sed quando est reuersurus? B. Nescio. In horas expectamus. A. Reducat illum Deus. B. Ita precor.

COLLOQ. LX.

ELISAEVS. DIONYSIVS.

QVA de re sic elatus es letitia? D. Pater meus aduēnit modò. E. Quid mea

mea refert? D. Immò plurimùm, quia nobis impetrauit ludendi veniam. E. Ain? tu? D. Vide pueros iam ludentes in area. E. Ludant sanè alij: ego studere malim, quàm ludere. D. Nec minus ego, sed in tempore. Nam (vt est in pro- uerbio) *Omnia tempus habent.* Vnde & nos rectè monet Cato noster,

Interpone tuis interdum gaudia curis:

Vt possis animo quemuis sufferre laborem.

E. Vera sunt quæ dicis, fateor: sed interim omitte me, vt seriò studeam. D. Per me studeas licet: nihil impedio: at ego hac vtar occasione. E. Vtere sanè.

COLLOQ. LXI.

NOMENCLATOR. QUIDAM puer
ex turba. Item ALIUS.

HEVS, pueri, heus, heus. Q. Quid clamas? N. Desistendum est à lusu. Q. Eho, inepte, nondum quarta exacta est. N. Immò serè semihora post quartam. A. Cur non dedisti signum? N. Quia tintinnabuli funis fractus est. A. Clama iterum, sed attolle vocem. N. Heus pueri, recipite vos omnes. Fer-
stina-

6. COLLOQ. SCHOLAST.

festinate, festinate, inquam: vrget præceptor. Q. Desine clamare, accurrunt omnes.

COLLOQ. LXII.

OTTO. QVIRINVS.

Q. Vidita lætus es? Q. Quia venit pater O. Ain' tu? vnde venit? Q. Lipsia. O. Quando aduenit? Q. Modò. O. Iam-ne salutasti? Q. Salutavi, quum ex equo descenderet. O. Quid amplius illi fecisti? Q. Calcaria detraxi & ocreas. O. Miror te non mansisse domi, proptereius aduentum. Q. Nec ille permisisset, nec ego vellem, præsertim nunc, quum audiēda est prælectio. O. Bene tibi consulis, qui temporis rationem habeas. Sed quid pater? valēt. ne? Q. Rectè, Dei beneficio. O. Equidem gaudeo plurimùm tua & eius causa, quòd saluus peregrè redierit. Q. Facis vt amicum decet. Sed cras pluribus verbis colloquemur: vide præceptorē, qui iam ingreditur auditorium. O. Eamus auditum prælectionem.

COLLOQ. LXIII.

MARCVS. AHARON.

M. Misere me tui. A. Quid ita? M. Quòd

Quòd penna tua tam miserè abutaris.
 A. Quomodo abutor? M. Quia pessimè tractas eam in acuendo. A. Non est culpa mea, nequid erres. M. Cuius igitur? A. Scalpelli mei, cuius acies obtusa est. M. Scalpillum in culpa non est, sed tu ipse. A. Cur istud dicis? M. Quia debuisti vel scalpillum tuum acueri, vel aliud alicunde rogare commodato, saltem ad præsens negotium. A. Nō audeo petere. M. Quid times? A. Ne mihi denegetur. M. Ecce tibi meum. A. Gratias ago. M. Vtere quantum volēs, sed rectè. A. Sciens non abutar. M. Nec sis posthac tam verecundus in petendo. A. Sic est ingenium meum: soleo dare libentius, quàm petere. M. Vtinam multi essent tui similes! sed tamen qui libenter dat beneficium, is petere quoq; liberè potest. Sed ego te nimis detineo: perfice, quod cœperas.

C O L L O Q. LXIII.

C.

D.

CVR non venit Petrus in scholam?
 B. Est occupatus. A. In quo negotio?
 B. In ligno struendo. A. Quis scis? B. Dictum

Cū est mihi. A. A quo? B. A patre eius.
 A. Vbi eum vidisti? B. Fuit mihi obui-
 us, quum venirem. A. Vide, ne mentia-
 ris: nam ex illo queram, si fortè occur-
 rat mihi pervicos. B. Reperies sic, vt
 dico.

COLLOQ. LXV.

SVLPITIUS, RODOLFVS.

CVR hodie manè abfuiſti? R. Occu-
 patus eram. S. In quo negotio? R.
 In ſcribendis ad matrem literis. S.
 Quid op^o erat illi ſcribere? R. Quia ad
 me ſcripſerat. S. Ergo reſcripſiſti. R.
 Propriè loqueris. S. Vnde tibi miſerat
 literas? R. Rure, nempe ex villa no-
 ſtra. S. Quando rus profecta eſt? R.
 Superioribus diebus. S. Quid agit rù-
 ri? R. Curat noſtra negotia ruſtica. S.
 Quid potiffimùm? R. Præparat ea, quæ
 ſunt opus ad proximam vindemiam.
 S. Prudenter agit. R. Vnde iſtud proba-
 res? S. Nam omnibus in rebus adhibē-
 da eſt præparatio diligens. R. Quis te
 iſtud docuit? S. Quidam pædagogus
 dictavit è Cicerone. R. Qua occaſio-
 ne? S. Quum admoneret, vt me diligē-
 ter

tē pararem ad reddendam hebdoma-
 dem postero die. R. Profectō rectē mo-
 nebat. S. Sed ad ppositū reuertamur.
 Non habetis villicum, qui curet ruri
 vestra negotia? R. Imō & villicā habe-
 mus, & famulos, & ancillas. S. Quid igi-
 tur opus est illic tuæ matris opera? R.
 Quia melius nouit prouidēre rebus
 omnibus, quā isti imperiti ruricolę.
 S. Nihil. ne amplius? R. Sine me finire
 propositum. S. Putabam te absoluisse:
 perge. R. Etiā (vt ex patre audiui) præ-
 cipua cura domini requiritur in re fa-
 miliari administrāda. S. Ergo pater tu-
 us nunc potiùs deberet ad villā esse. R.
 Non potest. S. Quid prohibet? R. Quia
 totus est in arte sua occupatus. S. Ma-
 iorem (vt opinor) ex ea re fructum per-
 cipit. R. Quis dubitet? S. Inde igitur
 fit vt relinquat vxori omnem curam
 rei domesticæ. R. Omninō sic est.
 S. Sed mater quando est reuersura?
 R. Vix ante perfectam vindemiam.
 S. Quid tu? non ibis vindemiatum? R.
 A matre (vt spero) breui accersar. Sed
 quęso te, quid cogitamus? iam oēs in
 auditorium currunt. S. Bene res ha-
 bet:

bet: curramus & nos, ne postremi simus.

COLLOQ. LXVI.

RICHARDVS. AMBROSIVS.

AVdisti-ne horologium? **A.** Dudum sonuit. **R.** Dinumerasti horas? **A.** Dinumeravi. **R.** Quota est? **A.** Ferè sesqui prima. **R.** Instat igitur prælectionis tempus: fac vt paratus sis. **A.** Vbi merèdā peredero, ecce me paratū. **R.** Cur meri die non adfuiisti nobiscum? **A.** Prodigram cum bona venia præceptoris. **R.** Sed interim sum tibi impedimento. **A.** Nihil impedis, ne bolum quidem perdidisti interpellatione tua. **R.** Bene habet, perge, sed matura.

COLLOQ. LXVII.

LVDVICVS. SEBASTIANVS.

Fecisti-ne officium tuum? **S.** Qua in re? **L.** In repetenda prælectione. **S.** Nihil adhuc repetiui. **L.** Quid causæ fuit? **S.** Expectabam, dum rediret compar meus. **L.** Quò ille iuit? **S.** Domum. **L.** Quid eò? **S.** Petitū merendā. **L.** Quid si redibit seriùs? **S.** Nescio: fieri potest. **L.** Vis interea mecum repetere? **S.** Equidem

quidem non recuso. L. Secedamus igitur, ne quis molestus sit nobis. S. Profectò bene mones: nemo studere potest in tanto ambulatorum strepitu & clamore. L. Aspice illic locum remotissimum, ubi nulli sunt ambulantes. S. Eamus illuc.

COLLOQ. LXVIII.

D.

E.

QVò properas? E. Eo cœnatum: quid tu? D. Iam cœnaui. E. Quota hora? D. Quinta, ut ferè solemus. E. Quid nunc ages? D. Repetam aliquid eorum, quæ reddere habemus crastino die. E. Ego didici ex pædago meo, nō esse tam citò à cibo studendum. D. Istud ego quoque didici, sed volo nunc discere. E. Quid ergo facies? D. Ego quasi animi cautâ, prælectionem particulatim aliquoties legā & relegam. E. Quid tum? D. Ita paulatim fiet ut sine cura, sine tædio, sine molestia bonam partem prælectionis ediscā. E. Ista non satis intelligo, & certè videris mihi supra ætatē sapere. D. Nō est res ad eò difficilis, quæ te docere
E possem,

possem, nisi ad cœnam properares. E.
De cœna in tempore admones: ego igitur eius causa me domum recipio.
Vale. D. Ducat te Deus, & reducat.

C O L L O Q. L X I X.

A.

B.

VIs-ne repetamus vnà? B. Quidnam?

A. Id quod nobis præscriptum est.

B. Equidem volo. sed quo genere repetendi vtemur? A. Audiamus nos vicissim.

B. Sic præceptor nos monet sæpè.

A. Rectè monet, sed malè paremus.

B. Vter incipiet? A. Ego, si tibi ita placet.

B. Maximè placet: incipe igitur.

A. Secundæ declinationis nomina, his exemplis Latinè declinantur,

Magister, puer, dominus, lanus, Antonius, regnum.

B. Quæ sunt hodie declinanda? A. Hesternum quidem est lanus, hodiernum verò Antonius.

B. Cur nos id repetimus quotidie, quod pridie reddidimus? A. Quia sic præceptor iubet.

B. Id satis scio: sed cur iubet? A. Ad confirmandam memoriam.

B. Age, declina Lanus.

A. N. S. hic Lanus: G. huius lanij, &c.

B. Ver-

LIBER PRIMVS.

B. Verte Germanicè. A. Lanius, lanij, g. m. *ein Merzger.* B. Declina Antonius.

A. N. S. hic Antonius, G. huius Antonij, D. huic Antonio, &c.

B. Verte Germanicè. A. Antonius, Antonij, g. m. est nomen viri, *es ist ein Mans name.* Germanicè Antonius. B.

Cur dicis nomen viri? tu nondum es vir. A. Fateor, sed sunt alij Antonij, qui viri sunt. B. Vtinam aliquando vir euadas. A. Euadam, Deo iuuante.

B. Attende nunc, vt vicissim audias me. A. Istic sum, dic audacter.

B. Secundæ declinationis nomina.

A. Desine, præceptor adest. B. Audio tu scilicet, desinam, ne putet nos garrere.

COLLOQ. LXX.

C.

D.

MOX aderit præceptor, repetamus.

D. Quid opus est mihi repetitione? solus repetui satis: omnia tento memoria. C. Quid tunc? quanto sæpius reperes, tanto melius tenebis. D. Bene mones: habeo tibi gratiam.

C. Incipe: tempus abit.

D. Quartæ declinationis. C. Erras Da

niel; incipiendum est ab exemplo he-
sterno. D. Erravi, fateor. C. Dicigitur
nunc rectè.

D. N. S. Hoc Sedile. G. huius sedilis, &c.

Quartæ declinationis nomina, hoc
exemplo declinantur,

N. S. Hic Sensus: G. huius sensus: D.
sensui. C. Haftenus: audio præceptorem.

COLLOQ. LXXI.

E.

F.

G.

QV ID agis Francisce? instat præce-
ptoris aduētus. F. Scilicet, instat:
nondum est semihora post secundam.
E. Tamen non debemus interim tem-
pore sic abuti: repetamus. F. Non sta-
bit per me: ego enim sum paratus. E.
Incipe igitur. G. Expectate parumper,
quæso: ego quoque sum vestræ decu-
ri. E. Matura. F. Dicamus suum quis-
que casum ordine, vt interdum nos
attendite. G. Quid aliud agimus?

E. Tertiæ declinationis nomina his
exemplis Latinè declinantur, Pater,
Lumen, Rupes, Messis, Pars, Sedile, Ve-
ctigal, Laquear.

F. N. S.

F. N. S. Hæc Rupes. G. G. huius rupis.
 E. D. huic rupi. F. Ac. hanc rupem. G. V.
 ô rupes. E. Ab. ab hac rupe.

F. N. P. Hæ rupes. G. G. harum rupiū.
 E. Errasti Gabriel: corrige erratum. G.
 G. harum rupium. E. D. his rupibus. F.
 Ac. has rupes. G. V. ô rupes. E. Ab. ab his
 rupibus. F. Verte Germanicè. G. Ru-
 pes, rupis. g. f. ein felsß.

E. Pone in oratione. F. Non est in li-
 bro nostro.

E. Sed præceptor docuit. F. Alta ru-
 pes, ein ober felsß. E. More patrio dicis: a-
 spira fortiter, hoher. F. ein hoher felsß.

G. N. S. Hæc Messis. E. G. huius mes-
 sis. F. D. huic messi, &c.

E. Ambo errastis. F. Erravi fateor. G.
 Ego quoq;: sed vter erit victus? E. Præ-
 ceptor iudicabit. F. Aequum dicis. E.
 Vultisne dicamus iterum, ad memo-
 riam confirmandam? F. Quidni? G.
 Quid si præceptor interueniat? E. Quid
 tum? laudabit nos ore pleno.

G. Sed mutandus est ordo. E. Non
 est dubium: incipe Francisce.

F. Tertiæ declinationis nomina,
 &c.

COLLOQ. LXXII.

H.

I.

VIs ne repetere mecum? I. Cur tam cito? H. Ne observator nosprehendat garrientes aut otiosos.

I. Agè, repetamus, sed vter incipiet?

H. Ego, quia victor sum. I. Dic igitur.

H. Prudens, nomen adiectivum sic declinatur in genera.

Hic prudens, g. m. hæc prudens, g. f. hoc prudens, g. n.

Idem nomē sic declinatur in casus,

N. S. Hic & hæc & hoc prudens.

I. G. prudentis. H. D. prudenti.

I. Ac. prudentem, & prudens, &c.

COLLOQ. LXXIII.

L.

M.

QVR tu es otiosus? M. Non sum omninò. L. Quid agis igitur? M. Cogito de lectione reddenda. L. Ego quoque id ago; repetamus vnà. M. Fiat; sed quam rationem tenebimus? L. Age præceptoris partes, ego discipuli. M. Valde placet mihi conditio. L. Sed ne sis mihi austerior. M. Ne timeas; non sti me fatis.

L. No-

L. Noui. M. Declina Lego in modo infinito.

L. Infiniti modi tempus præsens & præteritum imperfectum, Legere. Præteritum perfectum & plusquàmperfectum, Legisse. M. Perge. L. Sine me paulisper respirare, quæso, præceptor. M. Age, sino. Satisne respirasti? L. Satis. M. Perge nunc. L. Futurum indefinitum, Lecturum esse. Gerundia, Legendi, &c.

M. Gaudeo te rectè fecisse officium. L. Ego verò mihi gratulor, sed est Deo gratia. M. Rectè dicis, utinã ex animo. L. Ex animo certè. M. Bene habet, desinamus: sentio præceptoris aduentũ. L. Eccum, adest. Et.

COLLOQ. LXXIIII.

N. O. P. Q. R.

HEus pueri, nos hîc sumus quinque, repetamus hodiernum verbum, ut solemus coram præceptore.

O. Nemo (ut opinor) contradicet. P. Quis contradiceret? nostra omnium res agitur. Q. Incipe igitur Nicolae, qui primus sedes,

E 4 N. Opta-

N. Optatiui & subiunctiui modi
 præsens tempus, S. Audiam. O. Audi-
 as. P. Audiat. Q. P. Audiamus. R. Audia-
 tis. N. Audiant. O. Præteritum imper-
 fectum, S. Audirem. P. Audires. Q. Au-
 diret. R. P. Audiremus. N. Audiretis.
 O. Audirent. P. Præteritum perfectum,
 S. Audiuerim. Q. Audiueris. R. Audi-
 uerit. N. P. Audiuerimus, &c.

COLLOQ. LXXV.

S. T. V.

HIC dies nobis est feriatuſ: & iam ſa-
 tis luſimus. T. Satis, opinor. S. Vul-
 tis ergo, vt animi gratia conferamus
 de ſtudijs noſtris? T. Sanè mihi gratum
 feceris. V. Mihi verò gratiſſimum. T.
 Sed quid tractabimus? S. Tentemus
 declinare aliquod verbum Latinè ſi-
 mul & Germanicè. V. Incipe igitur, quia
 nos prouocaſti. S. Faciam, quando ita
 placet vobis. T. Audiamus.

S. Indicatiui modi præſens tempus,
 S. Doceo, *ich lehre*: doces, *du lehreſt*: do-
 cet, *er lehret*. P. Docemus, *vir lehren*, do-
 cetis, *jr lehret*: docent, *ſie lehren*.

T. Præ-

T. Præteritum imperfectum, S. Docebam, *Ich lehrete. docebas, du lehretest, docebat, er lehrete.*

P. Docebamus, *wir lehreten, docebatis, Ihr lehretet, docebant, sie lehreten.*

V. Præteritum perfectum. S. Docui, *Ich hab gelehret. docuisti, Du hast gelehret. docuit, er hat gelehret.*

P. Docuimus, *wir haben gelehret. docuistis, Ihr habt gelehret. docuerunt, vel docuere, sie haben gelehret.*

T. Præteritum plusquam perfectum, S. Docueram, *Ich hatte gelehret, docueras, &c.*

E S COL

COLLOQUIORVM
SCHOLASTICORVM
liber secundus.

COLLOQUIVM I.

CORNELIVS. MARTIALIS.

QVID legis? M. Literas. C.
A quo? M. A patre. C. Quā
do accepisti? M. Heri veſpe
ri. Cor. Quis attulit? Ma.
Nescio. Co. Nescis? quis tibi reddidit
eas? Ma. Ancilla quædam à caupone.
Co. Vnde sunt datæ? Mar. Lutetia,
credo. Cor. Quo die? Ma. Non
dum licuit inſpicere. Cor. Nempe
ego te interpellavi. Ma. Parum refert:
non adeo ſum occupatus. Cor. Age,
perlege tuam epiſtolam: ego interea
ſtudebo. Ma. Ego quoque mox i-
dem faciam.

COLLOQ. II.

MEDARDVS. HERMANVS.

QVO in ſtatu ſunt res veſtræ Leiden-
ſes? He. Nescio, iam pridem nihil
audimus? Me. Nihil-ne ſcripſit fra-
ter tuus? He. Poſt meſes duos ni-
h

hil literarum misit, quod viderit pater. M. Fortasse agrotat. He. Minimè verò, nam tabellarij sæpe nobis salutē nuntiant verbis eius. M. Libenter audio illū rectè valere. valde eum diligo; quia fuit mihi suauiſſimus cōdiscipulus. H. Ille (vt opinor) te vicissim diligit. M. Id verò mihi non est dubiū. Sed nos hora vocat: eamus in auditoriū. H. Maturemus. Iam recitatur catalogus.

COLLOQ. III.

OBSERVATOR. BARNABAS.

*Desinite, ô pueri, garrere absente magistro
Verba, quibus summus laeditur ille Pater.
De studiis potius tractate & rebus honestis:
Discite sermones, aptaq; verba loqui.
Discite & inter vos reddenda reuoluere sæpe.
Doct̃or enim pueris semper adesse nequit.
Discite sectari vestigia certa bonorum.
Ora vos fallant blanda caueate, precor.
En ego præmoneo, vos ne delectet abusi
Tempore: ne tergum verbera dura premāt.
Ece iterum vobis morum prædico magister:
Siquis erit casus, ne mihi det vitio.
B. Desine plura loqui: nemo parere recusat.
Est monitor nobis optimus ille Pater:*

Illius

Illiusq; Patris Natus, cui nomen Iesus:
 Et qui nos renouans spiritus intus alit.
 O. Quem mihi sperassem tã respondere paratũ?
 Quis puer Angelicos mittit ab ore sonos?
 O quam te memorem, nostrã doctissime clãsis!
 Nam tibi diuinum carmen ab ore fluit.
 Non sum tam felix, vt fundã ex tẽpore versus:
 Sed modò quã dixi, p̄meditatus eram.
 B. Si meditatus eras, quĩ nunc tã fundis aperte
 Castalios latices? quis furor iste nouus?
 O. Nã tua me tantis mouerũt carmina flãmĩs,
 Vt mihi nunc videar posse mouere feras?
 B. Sed cur immeritũ tantis me laudibus effers?
 Et tribuenda vni gloria summa Deo.
 Atq; vtinam eloquiũ nobis spatiumq; daretur:
 Et nostra in laudes solueret ora suas.
 Sed quia tẽpus adest, ut voce et mẽte precemur,
 Idq; iubet doctor: desino plura loqui.

COLLOQ. IIII.

OBSERVATOR. PVER.

QUID agis? P. Scribo. O. Quid scri-
 bis? P. Sentẽtias. O. Quas? P. Ex no-
 uo Testamento. Ob. Bene facis. vnde
 habuisti? P. Hypodidasalus dictauit
 nobis. Ob. Quando? P. Heri. O. Quo-
 ta hora? P. Meridie. O. Vbi? P. In area.
 Ob.

Ob. Qui aderant? P. Omnes domesti-
ci, præter primos & secundos. O. Vbi
erant illi? Pu. In aula communi. Ob.
Quid agebant? Pu. Disputabant. Ob.
Vale, & perge scribere.

COLLOQ. V.

OBSERVATOR. PVERI *studentes.*

QVID vos hic agitis, pueri? mihi vi-
demini garrere, & nugas agere. *Qui-*
dam puer. Longè falleris: nam repeti-
mus vnà. Ob. Qua de re? P. De verbis
anomalis, id quod reddendum est ho-
ra tertia. Ob. Bene facitis. P. Vis audi-
re nostrum colloquium? Ob. Immo
pergite: maius opus moueo: volo ten-
dere laqueos picis & gracculis. Pu. In
area multos ad Solem inuenies. Ob.
Retibus est illic præda parata meis.

COLLOQ. VI.

OBSERVATOR. PVERI *garrientes.*

AT AT! ecce, nunc capti estis: non
fatemini? *Quidam puer.* Certè fate-
mur ingenuè, sed non dicebamus ma-
la verba. quæso te, mi Nicolae, ne velis
notare nos. Ob. Quid garriebatis? au-
diui

diui nescio quid de ientaculo. P. Illud
 est, loquebamur de ientaculo matuti-
 no: quia famulus nō dederat nobis in
 tēpore. O. Puto id fuisse: nec certē est
 valde magnū malū: nisi quōd sunt o-
 tiosa verba. P. sed Latinē loquebamur.
 O. Audiui, sed non erat fabulandi lo-
 cus. Nam (vt scitis) hoc pusillum tem-
 poris à merēda debet vobis esse valde
 pretiosum, quum sit dicatū studio: sci-
 licet vt se diligēter quisq; præparet ad
 reddenda magistris ea, quæ præscripse-
 rint: nōne verū dico? P. Certē verum
 dicis: nos debuissē legere simul de
 Testamēto, quæ mox oportebit redde-
 re: sed ignosce, precor, suauissime Ni-
 colae. posthac erimus prudēiores, &
 officium nostrum diligēter faciemus.
 O. Si sic feceritis, præceptor vos amabit
 magis, quàm oculos suos. Nōne vi-
 detis, quemadmodum diligit bonos
 pueros, & studiosos? nec amat so-
 lum, sed etiam laudat, & præmiolis af-
 ficat. P. Ista scimus, & quotidie experi-
 mur. O. Ergo mementote: & promissa
 facite. P. Tacebis igitur hanc culpam?
 O. Tacebo, sed ea lege, vt caueatis reci-
 dere.

dere. P. Cauebimus, Christo fauente.

COLLOQ. VII.

NOMENCLATOR. PVER.

VBI est frater tuus? P. Modò iuit domum. N. Quid eò? P. Petatum nobis opsonium. N. Quid nunc vobis opus est opsonio? P. In merendam. N. An non habetis in arca vestra? P. Non. N. Quid ita non? P. Quia mater non solet nobis dare opsonium, nisi in præsens tēpus. N. Nempe quia nouit vos esse gulosos. P. Quomodo gulosi sumus? N. Quia fortasse vno conuictu deuoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace, ego dicam fratri, te nos gulosos vocare. N. Tace, ego dicā præceptoris, fratrem tuū nihil aliud quàm discurre. P. At qui prodire nō solet, nisi cū bona venia præceptoris. N. At qui præceptorē fallit. P. Quomodo fallit eū? N. Non enim mens est præceptoris, ut ter quotidie pdeat. P. Sine illū venire: videbis, quid tibi respōdeat. N. Imo ille viderit, quid præceptoris respōdeat.

COLLOQ. VIII.

PAVLLVS. LAMBERTVS.

FRATER tuus venit-ne Lubeca?

L. lam

L. Iam venit heri ante meridiem. Pa. Nihil. ne literarum tibi attulit? L. Nihil. P. Quid igitur nuntiauit? La. Prospera omnia. Pa. De patre quid narrat potissimum? L. Ait illum, Dei beneficio, iam planè feбри carere, & paulatim conualescere. P. Gaudeo sanè, Deum-que precor, vt pristinam valetudinem breui recuperet: sed cur ille (vt solet) nihil ad te scripsit? L. Negat frater eū potuisse scribere. P. Quamobrem? L. Quia nondum satis erat confirmatus. Pa. Nihil mirum. quum tandiu tam grauitè ægrotauerit. sed ille nihil ad te misit? L. Immo pecuniam. P. Euge, nullus est iucundior nuntius. L. Ita aiunt. Pa. Tu verò sic respondes, quasi fabulam audias. L. Quin peius audio. P. Quid-nam? L. Merum mendacium. P. Egone mentitus sum? L. Non dico te esse mentitum, sed falsum dixisti. P. Ego quid dicas non intelligo. L. Dabo operam, vt intelligas. P. Obsecro te. La. Si nullus est iucundior nuntius, quàm de allata nobis pecunia, quid ergo est Euangelium Christi? quis est iucundior nuntius, quàm de gratia Dei,

quam Christus attulit nobis per Euangelium? P. Fateor nihil esse iucundius Euangelio, iis duntaxat qui credunt ei, & ex animo amplectuntur. L. Equidem sic intelligo. P. At ego loquebar de humanis & terrenis rebus: tu verò statim ad cælum ascendisti. L. Ita solēt boni concionatores. P. Non putabam, te esse theologum tam acutum. L. Nihil dixi, nisi quod est tritum & in medio positum. P. Vtinam illud adeo vulgare & protritū foret, vt omnes in Christum crederent. L. Nunquā credent omnes. P. Quid prohibet? L. Quia multi sunt vocati, pauci verò electi: sicut Christus ipse testatur. P. sed ne te diutius teneam, potēsne facere, vt fratrē tuum paucis conueniam? L. Vix possum. P. Quid ita? L. Nam habet à patre nostro mandata plurima, in quibus curandis totus est occupatus. P. Nón-ne cœnabit domi apud vos? L. Cœnabit, opinor. P. Ibo igitur sub horam cœnæ. L. Veni precor: & eadem opera nobiscum cœnabis. P. Non recusō. L. Interim vale: sed fac memineris adesse tempori. P. Quota hora? L.

Ante sextā. P. hora est mihi cōmodissī
ma.

COLLOQ. IX.

VICTORINVS ADRIANVS.

Rogo te Adriane, compinge mihi
hanc chartam. A. Quid me rogas?
nō est ars mea. V. Et tamen sæpe com-
pingis alijs. A. Quot habes schedas? V.
Octo: sed iam sunt complicatæ: tantū
restat insuere membranæ. A. Quid da-
bis, si tibi compegero? V. Nihil habeo,
quod possim dare. nam pecunia nulla
mihi est. A. Ergo quære tibi aliū opifi-
cē. nō enim gratis faciā. V. Mi Adriane,
tu es rā bonus: denegabis mihi rē tan-
tillā? A. Scin. tu. quid habet proverbi-
um? V. Quod proverbiū dicis? A. Manū
manū fr. cat. V. Quid hoc sibi vult? A.
Da aliquid, si quid velis accipere. V. Si
quid haberē, certè darē libenter. A. Ce-
do merendā tuam. V. Merendā? ah me
miserum! quid ederem? Mallem dare
pileum, si auderem. A. Merenda tua,
parua res est. V. Sed vehemēter esurio.
A. Quid causę est? Quia nihil prādi, ni-
si frustum panis, & tres aut quatuor in-
glandes. A. Eho, quid causę fuit? V.
Quia mater domo aberat. A. Quit er-
go tibi dedit merendam? V. Ipsa. A.

Atqui

Atqui dicebas eam abfuisse. V. Verum est, abera: enim tempore prandij: nec redijt, nisi paulò ante merendam. A. Nihil. ne edisti domi antequam in ludum venires? V. Nihil. A. Cur non? V. Quia timebam nò adesse in tempore. A. Tintinnabuli sonitus te satis admonere debet. V. Sed rarò audimus à nostris ædibus. A. Quid ita? V. Quia lōgè nimis ab hac schola distant. A. Sūt-ne vera ista omnia, quæ mihi narras? V. Vera profectò, Adriane. A. Age, da mihi tuam chartam, ego tibi compingā elegantem libellū: tu interim ede merendam tuam. V. Ego petam à matre sextantem, quem dabo tibi. A. Caue petas, nihil volo: quin potius darē tibi, si egeres. V. Ago tibi gratias. A. Nōne putabas me seriò petere abs te merendam? V. Profectò sic putabam. A. Atquidicebam ioco. V. Quamobrem? A. Ut paulisper audirem te Latinè fabulari. Nā quòd bene discas, gaudeo. Quāti emisti chartā hāc? V. Dedi pro codice assē cū sēisse. A. nō emisti malè, bona est: sed nō rectè cōplicasti. Habes mēbranā? V. Ecce tibi. A. Bene res ha-

bet: ego citiùs cōfecero, quàm tu merendam perederis. V. Habebo tibi maximā gratiam, mi Adriane. A. Honestè loqueris: sed memento fili, vt semper viuas in timore Domini, diligenter obedias matri, sis frequens in schola, diligens in studio: ne verferis cum prauis ac dissolutis. deniq; quibus poteris benefacito, quomodo vides me fecisse tibi. intellextin? V. Optimè. A. Fac igitur, vt sæpe recorderis. V. Faciam, Deo volente. A. Ede nunc otiosè.

C O L L O Q. X.

DAVID. MATERNVS.

QVID tibi dedit mater in merēdam?
 M. Vide. D. Caro est: sed que nā? M.
 Bubula. D. Vtrum recens, an salsa? M.
 Est bubula salita. D. Vtrum pinguis, an
 macra? M. Ehò inepte, non vides macram esse? D. Annon malles esse vitulinam aut veruccinam? M. Vtraque bona est: sed in omni genere sapit mihi hœdina, præsertim assa. D. Hem, delicatule, iam ne palatum tam doctum habes? M. Dico, vt sentio. non enim est mentiendum. D. Absint à nobis mendacia. Sumus enim filii Dei, & Christi
 fra-

fratres, qui est ipsa veritas, vt ipse de se loquens testatur. M. Sed ad rem. Suilla quoq; vescor libenter, modico sale aspersa & bene cocta. D. O mirificā Dei gratiam, qui dat nobis tot opsoniorum genera & tam bona! M. Quot putas esse hac in vrbe pauperes, qui solo pane hordeaceo victitant, neq; tamen ad saturitatem? D. Nō dubito multos esse, in tanta præsertim annōnæ caritate. M. Itaq; nos in tanta bonarum rerū copia, quātas Deo gratias agere debemus? quas laudes illi dicere? D. Eiusigitur beneficia magnificè vbiq; prædicemus: atq; interim precemur, vt pauperum suorū misereatur inopię. M. Vtinam ipse corda nostra suo spiritu ad eā rem penitus afficiat. D. Ita precor.

COLLOQ. XI.

ARNOLDVS. BLASIVS.

QVIDrides? B. Nescio. A. Nescis? magnum signū stultitiæ. B. Me igitur stultum vocas? A. Minimè vero: sed dico tibi, argumentum esse stultitiæ, quum quis ridet, & ridēdi causam nescit. B. Quid est stultia? A. Si diligen-

ter euoluas Catonem tuū, istud, quod
 quæris, inuenies. B. Nūc nō habeo me-
 um Catonē, & volo aliam rem agere.
 A. Quod habes negotiū? B. Habeo e-
 discere aliquid de Rudimētis. A. Et in-
 terim quæris fabulari, ineptule. B. Dic
 mihi (quæso) de stultitia in Catone.
 A. *Stultitiam simulare loco, prudentia summa*
est. an non hæc didicisti? B. Immo, sed
 non recordabar. A. Quum domi eris,
 inspice librum tuū. B. O quantas grati-
 as ago tibi! ego proponam alicui istā
 quæstionem, qui non poterit mihi re-
 spondere: & sic erit victus. A. Tace pu-
 er, tace, & stude, ne vapules. B. Nō mul-
 tūm curo: ego ferè teneo prælectionē.
 A. Nisi taceas, dicam obseruatori, qui
 te statim notabit. B. Mane, mane, ni-
 hil dicam amplius. A. Sed memēto id,
 quod dixi tibi. B. Quid est? A. Ne ride-
 as nūquā sine causa. B. Sed ridere nō est
 malū. A. Nō dico istud. B. Quid igitur?
 A. Stultum est sine causa ridere. B. Nūc
 Intelligo. A. Recordare tæpe.

C O L L O Q. XII.

CLEMENS MELCHISEDEC.

ECQUID habes nouis? M. Accipe
 literas

literas à fratre, qui Londini habitat.
 C. Quando accepisti? M. Heri sub no-
 ctē. C. Quis attulit? M. Veredarius.
 C. Quid-nam intellexisti ex istis lite-
 ris? M. Omnia bene illic habere quod
 ad Euangelium pertinet. C. Vera-ne
 prædicas? M. Exspecta: literas ipsas
 ostendam tibi à prandio. C. Est profe-
 ctò, quòd nostris fratrib⁹ gratulemur.
 M. Scilicet, quodque Deo nostro gra-
 tias maximas agamus. C. Id quidem
 præstare debemus omni tempore: sed
 nunc maximè, quum audimus ea, que
 ad gloriam eius præcipuè pertinent.
 M. Utinam hoc semper habeamus in
 memoria. C. Communicabis igitur
 mecum tuas literas? M. Ut promisi, C.
 Ergo post prandium. M. Etiam dubi-
 tas? C. Interea vale. Vale, & salue Cle-
 mens.

COLLOQ. XIII.

ISRAEL MATTHÆVS.

EST-ne domi frater tuus? M. Cur
 istud rogas? I Pater meus volebat e-
 um cōuenire. M. Non est in hac vrbe.
 I. Vbi igitur? M. Peregre profectus est.

I. Quando? M. Nudiustertius. I. Quomam iuit? M. Lutetiam. I. Quà iter facturus est? M. Argentina. I. Vtrum pedes, an eques iuit? M. Iuit in equo. I. Quando est rediturus? Ma. Nescio. I. Sed quem terminum constituit illi pater? M. Iussit, vt hic adesset ad vicissimum huius mensis diem. I. Ducat illū Deus, ac reducat. M. Ita precor.

COLLOQ. XIII.

DESIDERIVS. BENEDICTVS.

QVANDO profecturus es domum?
 B. Cras, Deo iuante. D. Quis iussit?
 B. Pater. D. Quando autem iussit? B.
 Ad me scripsit superiore hebdomade.
 De. Quo die literas accepisti? Be. Die
 Veneris. De. Quid continebant præ-
 terea literæ? Be. Omnes rectè valere,
 proximis diebus initium fore vinde-
 miæ. De. O fortunatum, qui vinde-
 miatum properas! Be. Vis dicam pa-
 tri meo, vt te accersat? De. Quam gra-
 tum mihi faceres! sed vereor, vt nolit.
 B. Imo gaudebit, cum propter nostrā
 cōiunctionē, tum verò quia & Latine
 colloquendo nos exercebimus, & de
 studiis

studijs vnà interdum conferemus. D. Oh, gaudio totus exilio. Amabo te, id cura mi animule. B. Senties: interim Deum precemur, vt dicta, facta & consilia nostra vertat in gloriam sui nominis. D. Bene mones: & certè ita expedit facere.

COLLOQ. XV.

AVRELIVS. LAMBERTVS.

Siste parumper gradum, Lamberte: quò properas? L. Rectà domum. A. Quid eò? L. Mater vult me paucis conuenire. A. Nescis quam obrem? L. Nescio, nisi fortè, vt vestimenta hyberna mihi facienda curet. A. Istud est verisimile: iam enim instat hyems. L. Iam visa sunt gelicidia, & glacies etiam alicubi. A. His diebus vidi in foro montanos quosdam, qui dicebant magnam vim niuiũ decidisse superiori hebdomade, quum hìc interea lentas pluuias tantum videremus. L. Ego quoque id ipsum audiui domi nostræ ex rusticis, qui triticum nobis aduexerāt. Sed cogor abrumpere sermonem, ne mihi irascatur mater. A. Sed heus tu, mi Lā-

berte, adfer mihi domo aliquot vvas,
nam amplissima fuit vobis vindemia.
L. Adferam (vt spero) vtriq; nostrū affa-
tim, nisi si quid fortè mater irata est
mihi. A. Istud auertat Deus.

COLLOQ. XVI.

PHILIPPVS. BARTOLEMAEVS.

QVò nam is tam celeriter? B. Ad ton-
so-rem. P. Ego quoq; vnà recunt.
B. Rogasti veniam? P. Non rogavi, sed
tantisper exspecta me, dum eo roga-
tum. B. Festina igitur. P. Mox rediero.
Redij: eamus nunc iam. B. Quo vultu
te præceptor excepit? P. Hilari sanè.
B. Eodem me quoque acceperat. P.
Non solet irasci nobis, nisi illum adca-
mus intempestiuè. B. Quotus quisq;
id non ægrè fert? P. Etiam nos, qui pue-
ri sumus, sæpiùs irascimur condiscipu-
lis, quum studia nostra, quantula cun-
que sunt, interpellant. Sed iam desina-
ram video. B. Euge, nulli sunt igitur
exspectantes: ira fiet, vt minus diu mo-
remur.

COLLOQ. XVII.

A. B.

QVò nunc solus abis? B. Semper à ver-
sibus aliquid auspicaris. A. Faci-
lè est carmen incipere, deducere non
item. Sed dic, quò nunc is? B. Rectà in
portum. A. Quid in portu habes nego-
tij? B. Viso, ecquid alimenti mihi adue-
ctum sit. A. Vis me tibi comitè? B. Im-
mò etiam ducem, si tibi ita videtur. A.
Nunquam dux esse didici: sed sæpe egi
comitem. B. Nihil ad rem pertinet plu-
ribus verbis hïc fabulari: eamus vnà.
A. Eamus sanè: confabulari licebit am-
plius ambulando in ripa Mœni, si na-
uis nondum appulsa sit. B. Quid, si iam
sit appulsa? tamen deambulare satis
diu poterimus, dum exoneratur.

COLLOQ. XVIII.

NOMENCLATOR. PVER.

VBI est Petrus? P. Iuit foràs. N. Quò.
P. Abiit rus. N. Quí. cum? P.
Cum patre. N. Quis venerat accer-
situm? P. Patris famulus. N. Quan-
do est in urbem rediturus? P. Hinc,
(vt dixit) ad octauum diem. N. A
quo

quo petiuit abeundi veniam? P. Ab hypodidascolo. N. Cur non potiùs à ludimagistro? P. Ad negotia prodic- rat. N. Sat habeo.

COLLOQ. XIX.

RICHARDVS. NEHEMIAS.

QVò ascendis? N. In cubiculum no- strum. R. Quid eò? N. Petitù the- cam scriptoriam. R. Adfer mihi cingu- lum eadem opera. N. Vbi est? R. Super arcam meam. N. Adferam: sed tu me hìc exspecta. R. Nusquam moueo.

COLLOQ. XX.

LEVINVS. GERARDVS.

HEus Gerarde. G. Quid vis? L. Accer- seris. G. Quis me vocat? L. Frater tu- us. G. Vbi est? L. Pro foribus te exspe- ctat. G. Certò scis esse fratrem meum? L. Quidni sciam? vidi illum, & sum al- loquutus. G. Viso sanè, quid sit.

COLLOQ. XXI.

PASCHASIVS. VLRICVS.

NEscis vetitum esse, ne submissè lo- quamur inter nos? V. Quidni sci- rem,

rem, quum præceptor tam sæpè nobis inculcet eius rei causas? P. Cur igitur modò faciebas contrà? V. Quia Isaias ita me cœperat alloqui. P. Quid tum? debuisti illum admonere, non imitari. V. Debui, sed tunc mihi non venit in mentem. P. Sed interim notandus es. V. Minimè verò, nisi vis esse ipso præceptore seuerior. P. Dic mihi causam. V. Quia præceptor vetat quempiam notari, qui sponte delictum agnouerit: modò ne tale sit factum, quod verbo Dei interdictum sit. P. Nónne à Deo præceptum est, vt parentibus obediamus? V. Illud est quintum Decalogi præceptum. P. Atqui (vt habemus in Catechismo) præceptum illud patet latiùs. Nam parentum nomine, præceptores complectitur & magistratus, & denique omnes, quibus Deus ipse nos subiecit. V. Non equidem nego vera esse, quæ narras: sed malo præceptorè consulere, quàm tecum disputare: alioqui in maius malum me induceres, quod est contentions vitiù, multò magis à præceptore vetitum. P. Acquum dicis: memineras igitur præcepto-

ptorem admonere, quū rationes à nobis exiget. V. Ne putes me obliturum: præsertim quum mea res agatur.

COLLOQ. XXII.

REMBERTVS. FRIDERICVS.

VNDE venis? F. E foro. R. Quid illic audisti noui? F. Nihil. R. Nihil-ne? F. Nihil profus. R. Mirum est, te nihil audisse de bello, aut de cæteris rebus Gallicis. F. De ijs, quæ nihil ad me pertinent, non soleo percontari. R. Esto: sed tamen aliquid vel in transitu audiri solet, F. Ne mentiar, intellexi nō nihil in transitu. R. Narra mihi, quæ so. F. Nunc non est narrandi spatiū. R. Cur non? F. Est mihi aliò properandū. R. Quò-nam? F. Nihil ad te. R. Quando igitur reuises nos, vt ex te istud audiamus? F. A prædio, si licebit per otiiū. R. Amabo-te, fac liceat. F. Dabo operam: sed me detines diutius. Vale.

COLLOQ. XXIII.

A.

B.

VNDE venis? B. A foro. A. Quis te illuc miserat? B. Mater. A. Quid egisti

egisti in foro? B. Emi pyra. A. Nescis nobis vetitum esse emere fructus aliquos? B. Quis illud ignorat? nam dictum est palam in aula. A. Quis igitur ausus es emere pyra? B. Mater dederat mihi sextantem, vt mihi emerem in merendam. Quid mali feci, si parui matri?

COLLOQ. XXIII.

FRANCISCVS. DIONYSIVS.

VBI fuisti his diebus? D. Ruri. F. Quo in loco? D. In villa nostra. F. Quid agebas illic? D. Ministrabam patri. F. Quid verò ille? D. Pastinabat vires nostras. F. Quando illinc redijsti? D. Heri tantum. F. Quid pater? D. Vna mecum reuersus est. F. Bene factum: sed quò nunc is? D. Recta domum. F. Quando repetes ludum literarium? D. Cras, iuuante Deo, aut summum perendiè. F. Ergo interim vale. D. Et tu vale, mi Francisce.

COLLOQ. XXV.

F.

C.

QUANDO rediturus est Blasius? C. Nò certò scio, fortasse die crastino:

no: sed cur istud rogas? F. Quia secum abstulit Catalogum: & præceptor irascetur, si nemo sit, qui recitet. C. Relinque mihi istam curam: habeo catalogi exemplum. F. Recitabis igitur? C. Recitabo. F. Bene facies: & noster Blasius referet gratiam, si qua se offeret occasio.

COLLOQ. XXVI.

G.

F.

QVod est tibi domicilium? F. Paterna domus. G. Vnde nunc venis? F. Domo. G. Vbi prandisti? F. Domi. G. Vbi coenabis? F. Domi vestre, vt spero. G. Quis scis? F. Pater ipse tuus hodie me inuitavit. G. Vbi illum vidisti? F. Domi patru. G. Quod illic erat tibi negotium? F. Pater me miserat nuntiatum aliquid. G. Scire etiam velim, vbi sis cubiturus. F. Domi fratris. G. Quid habes negotij cum fratre tuo? F. Dixit sorori nostræ se velle conuenire me otiosè. G. In qua domo habitat? F. In quadam conductitia. G. Ehò, nullám-ne habet propriam domum? F. Habet quidem, sed eam locat quibusdam inquilinis. G. Locat

G. Locat igitur domum propriam, cō-
 ducit alienam. F. Scilicet, vt ex me au-
 dis. G. Quanti locat? F. Octodecim tha-
 leris, Ioachimicos vocāt. G. Cur illam
 non potiùs habitat? F. Quia sita non
 est in loco satis commodo, siue (vt ita
 loquar) mercatorio. G. Sed illam alie-
 nam quanti conducit? F. Longè plu-
 ris. G. Quanti igitur? F. Quinque & vi-
 ginti. G. Cara est habitatio. F. Carissi-
 ma: sed quid agas? Loci commoditas
 id facit. G. Agè (vt aliquando tandem
 finiamus) dic precor, tciſne vbi cras fu-
 turus sis? F. Domum reuertar, vt inde
 in scholam me conferam: si quidē per-
 miserit Dominus. G. Cur addis, Si Do-
 minus permiserit? F. Quia nisi permis-
 su Dei, ne domo quidem exire posse-
 mus. G. Istud audiui sèpè ex præcepto-
 re. F. Cur ergo rogabas? G. Quia nun-
 quam nimis dicitur, quod bene dictū
 fuerit, præsertim vbi de rebus diuinis
 agitur. F. Istud quoque ex præceptore
 didicimus. G. Verum, sed vtile est talia
 sèpè repetere ad memoriam exercen-
 dam. F. Vide, quò nos sensim adduxe-
 rit tua prima interrogatio! G. Tātūm
 vole-

volebam paucis verbis tecum iocari.
 F. Agè, quoniam nunc satis animū ex-
 ercuimus, non vis etiam corpus exer-
 cere, valetudinis causa? G. Quid nive-
 lim? F. Eamus igitur lusum pila palma-
 ria: nam eo lusu scio te delectari. G. De-
 lector sanè, sed nunc pilam nō habeo.
 F. Ecce tibi: sequere me. G. Ego tesc-
 quor libens: tu me bene ducito.

COLLOQ. XXVII.

CREDITOR. DEBITOR.

QVoad patris reditum exspectas? D.
 Hinc ad diem octauū. C. Quī scis
 diē? D. Ipse pater ad me scripsit. C. Ad-
 uentus eius (vt spero) te ditabit. D.
 Cræto ditior ero, si bene numatus ve-
 nerit. C. Tunc mihi mutuū reddes? D.
 Non est, quòd dubites, quin, si tibi op⁹
 erit amplius, non modò reddam mu-
 tuū, sed etiam referam gratiā. C. Quo-
 modo? D. Pecuniā mutuam vicissim
 dabo. C. Nihil opus erit, spero. D. At ne
 scis, quid possit accidere. C. Tēpus est
 breuissimū. D. Non eò dico, quòd tibi
 velim ominari malū. C. Quidquid omi-
 nentur homines, Deus clauum tenet.
 D. Sed

D. Sed quid cessamus recipere nos in
auditorium? C. Opportunè admones.

COLLOQ. XXVIII.

P.

M.

QVando redijsti domo? M. nunc pri-
mum redeo. P. Vbi est frater? M.
Mansit domi. P. Cur mansit? M. Ut præ-
deret cum matre. P. Tu verò, cur etiam
non mansisti? M. Iam pranderam cum
patre. P. Quis vobis ministrabat? M.
Ancilla. P. Quid mater? vbi erat?
M. Etiam domi, sed occupata. P. Qua
in re? M. In recipiendo tritico, quod
nobis aduectū fuerat. P. Quando redi-
bis domum? M. Quum accersar à pa-
tre. P. Quo die istud erit? M. Fortasse
hinc ad quatuor dies. P. Cur vos tam
sapè commeatis? M. Sic volunt paren-
tes. P. Quid agitis domi? M. Quod iu-
bemur à parentibus. P. Sed interim pe-
rit vobis studiorum tempus. M. Non
oñò perit. P. Quid igitur? M. Quoties
pater non est necessariò occupatus, o-
mnib. horis exercet nos: manè, antè &
post prandiū, antè cœnā, à cœna satis
diu, postremò etiam antequā cubitū
eamus. P. Quibus rebus vos exercet?

G 2

M. Exi-

M. Exigit à nobis ea potissimum, quæ tota hebdomade in schola didicimus: themata nostra inspicit, ac de ijs nos interrogat: sæpè dat nobis aliquid modò Latinè, modò Germanicè describēdum: interdum etiam nobis proponit breuem sententiam vernaculo sermone, quam Latinè vertamus: interdum cōtrà, iubet aliquid Latinū Germanicè reddere. Postremò, ante cibū & pòst semper ex Biblijs Germanicis aliqd legimus, idq; tota p̄sente familia. P. Nihilne de Catechismo interrogat? M. Id facit omni die Dominico, nisi fortè domo absit. P. Mira narras, si modò vera. M. Imò sunt longè plura, quàm quæ tibi narraui. sum enim oblitus morū ciuilitatē: de qua etiā admonere nos solet in mensa. P. Cur pater vester tātum sumit laborem in vobis docendis? M. Vt sic intelligat: num in schola operā ludamus, & tpe abutamur. P. Mira hominis diligētia, atq; adeò prudētia. O quàm deuincti estis Patri cœlesti, qui talem patrem in terra dedit vobis! M. Faxit ille, vt hoc & cætera ei⁹ beneficia nunquā obliuiscamur. P. Bonū & piū est

est istud optatum: cura, vt habeas non modò in ore, sed in animo etiã magis.

M. Quòd me tam fideliter mones, habeo tibi gratiam. P. Bene monendi officium debemus omnibus, sed maximè fratribus.

M. Fratribusne igitur solis? P. Eos potissimum fratres hinc dico, qui ex fide in Christum nobis cõiuncti sunt.

M. Rectè iudicas. Sed viso, num frater domo tandem reuerterit. nam ad cessandum promptus est plus satis.

COLLOQ. XXIX.

M.

P.

Seriò. ne scribis, an ineptis? P. Equidem scribo seriò. cur enim tempore abuterer? Tu verò cur istud rogas? M.

Quia vidi aliquando, quum bene scriberes. P. Scribo interdum melius. M.

Quò fit igitur, vt nunc tam scribas male? P. Desunt mihi bene scribendi ad-

iumenta. M. Quæ tandè? P. Bona charta, bonum atramentum, bona penna.

Nam hæc mea charta (vt vides) miserè pfluit: atramentum est aquosum & sub-

albidum, penna mollis & malè parata. M. Cur ista omnia maturè nõ puidisti? P.

Pecunia mihi deerat, & nunc etiã deest. *M.* Incidisti in illud vulgare puerbum: Cui deest pecunia, huic defunt omnia. *P.* Sic agitur mecum. *M.* Sed quando te speras accepturum? *P.* In mercatu proximo pater ad me missurus est, aut ipsemet venturus. *M.* Ego te interea iuare volo. *P.* Si quidem id potes, magno beneficio me affeceris. *M.* Accipe hos sex asses mutuò ad chartam & cætera cõparanda. *P.* Quàm verè dictum est illud: Amicus certus in re incerta cernitur! Sed quid te impellit, vt mihi vltro tam benignè facias? *M.* Charitas illa Dei, quæ (vt Paulus ait) effusa est in cordibus nostris. *P.* Mira est vis diuini Spiritus, quæ eius auctor est charitatis. Sed mihi interim cogitandum, quomodo tibi referam gratiam. *M.* Parua res est: omittè istam cogitationem, ne te impediat, quominus in vtramuis aurem dormias: tantum redde mutuum, quum tibi cõmodum fuerit. *P.* Reddam (vt spero) prope diem. *M.* Eamus ad precationem, ne notemur. *P.* Adde vnũ, si placet. *M.* Quid est? *P.* Ne hodie in cœnati mittamur cubitum. *M.* Ha, ha, he.

COLLOQ. XXX.

VALENTINVS. STEPHANVS.

Quota hora surrexisti hodie? S. Paulo ante quintam. V. Quis te ex-
 pergefecit? S. Nemo. V. An ceteri
 iam surrexerant? S. Nondum. V. Non
 iuisti illos excitatum? S. Non iui. V.
 Quamobrem? S. Nescio, nisi quia non
 putabam illud ad me pertinere. V. An
 non te illi excitant interdum? S. Im-
 mò sapissimè. V. Debuiisti igitur simi-
 liter facere. S. Debui, fateor. V. Memen-
 to igitur, vt posthac facias. S. Memine-
 ro, Deo iuuante. V. Sed tu quid feci-
 sti, ex quo surrexisti è lecto? S. Primùm
 flexis genibus precatus sum Patrem
 cœlestem in nomine Filij eius Domi-
 ni nostri Iesu Christi. V. Factum bene.
 quid postea? S. Deinde ornaui me, &
 curauì corpus mediocriter, vt Christia-
 nū decet: postremò ad quotidiana stu-
 dia me retuli. V. Si perges sic facere, ne
 dubites, quin Deus tua iuuet studia. S.
 Adhuc me semp iuuit, q̄ est eius beni-
 gnitas, nec me (vt spero) derelinquet.
 V. Rectè loqueris: nec ille sp̄e tuā fru-
 strabi-

strabitur. S. Anno superiore didici in
 Catone, *Spem retine, spes vna hominem nee
 morte relinquit.* V. Quòd retinueris, be-
 ne fecisti. est enim egregia sentētia, &
 homine Christiano digna. S. Atqui au-
 ctor eius libri non fuit Christianus. V.
 Non fuit, certa res est. S. Vnde igitur
 sumsit tot pulchras sententias? V. Ma-
 ximè ex philosophis ethnicis. Nā & i-
 psi diuino Spiritu illuminati, plurima
 dixerunt, quæ sunt verbo Dei consen-
 tanea. quod tu quoq; videre aliquādo
 poteris, si literarum studiū prosequē-
 re. S. Ego prosequar (vt spero) dummodò
 ipse Deus det patri meo vitam longio-
 rē. V. Precare diligenter & ex animo,
 vt illud contingat. S. Quotidie id pre-
 cor sæpè. V. Det tibi Dominus Deus in
 omni opere bono perseverantiam. S.
 Quod mihi optas, idem tibi precor: &
 gratias ago, quòd me tam fraternè
 monueris.

COLLOQ. XXXI.

DOMINICVS. BALTHAZAR.

VBI sunt iuglandes tuæ? B. De qui-
 bus loqueris iuglandibus? D. Quas
 hodie

hodie ex præmio accepisti. B. Vbi sint
 rogas? quasi verò tibi seruare debue-
 rim. D. Nō sic intelligo: sed quæro, qd
 feceris. B. Edi in merēda. D. Edisti mi-
 ser? cur poti⁹ nō seruabas ad ludēdū? B.
 Edere malui, quā perdere. D. Nō pote-
 ras p̄dere, nisi duodecim. B. Fateor. D.
 Quōd si fors tulisset, potuisses ducen-
 tas aut fortasse plures lucrifacere. B.
 Dubius est (vt vulgò dicitur) ludi euē-
 tus. D. Quid tum? vbi que parati esse
 debemus in vtranque partem, & boni
 consulere, quicquid nobis euenerit.
 B. Istud ego scio: sed non sum admo-
 dum ludendi peritus in eo genere. D.
 D. Abi, nunquam rem facies. B. Nemo
 rem facit, nisi Deo volente: nec ego di-
 tari ex ludo velim. D. Ergo (vt video)
 quærendus mihi est collusor alius. B.
 Nihil sanè impedio. Sed mane parum
 per. D. Quid vis? B. Quid tu vocas for-
 tem, de qua hic mihi mentionem fe-
 cisti? D. Ipsam fortunam. B. Quid au-
 tem est fortuna? D. Stultorum opinio.
 B. De fortuna quid opinantur stulti?
 D. Nunc mihi non vacat de hoc tibi re-
 spondere: sed vide annotationem præ-
 ceptoris

ceptoris in Catonem. B. In quem locum? D. In illum versiculum, *Indulget fortuna malis, ut ledere possit.* B. Ut video, non ignoras, quid sit fortuna. D. Satis scio fortunam nihil esse. B. Cur ergo dixisti, Quod si fors tulisset? D. Excidit mihi sic loqui Ethnicorum more. Nā eorum libri (ut sæpe docet præceptor) pleni sunt eiusmodi impia doctrina. B. Nihil mirum: nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. D. Sed audi mi Balthazar, si vis amplius disputare, quære tibi alios disputatores. nā mihi nunc seriò ludendum est: volo tamen prius te vicissim admonere. B. O quàm gratum mihi feceris! D. Nonne tu dixisti hæc verba, Dubius est ludi euentus? B. Fateor me dixisse: sed præmuniui. D. Quomodo istud intelligis? B. Addidi enim hæc tria verba, Ut vulgo dicitur. D. O astutam vulpeculam! os occlusisti mihi. Sed hæc inter nos sine odio aut malevolentia dicta sint. B. Nouit Deus vtriusq; animū. D. Est enim ille sol^o cordiū scrutator. Sed quid tu? vis hic solus otio torpescere? B. Cogito, quo lusu me exerceram.

am. D. Quasi verò sit diutius cogitan-
 dum. Age, sequere me, dabo tibi mu-
 tuo iuglandes. B. Amicè nunc loque-
 ris: sed quando reddam? D. Ad Calen-
 das Græcas: si non potes citiùs. B. O fe-
 stium caput! eamus.

COLLOQ. XXXII.

H.

I.

IACOBE. I. Quid vis? H. Repeta-
 mus vnà prælectionem. I. Non est mi-
 hi otium. H. Quid habes negotij? I.
 Volo scribere. H. Quid scribere paras?
 I. Dictata præceptoris. H. Cur heri nõ
 scripsisti? I. Quo tempore scripsissem?
 H. Quum luderetur. I. At ego nole-
 bam amittere ludendi occasionem.
 H. Ah piger, nihil aliud quàm lusio-
 nes meditaris. Nõne diebus mercu-
 rij & Sabbathi ternæ sunt horæ liberæ?
 I. Liberæ quidem sunt, sed ad lusum
 destinatæ, deputatæ, attributæ, assigna-
 tæ. H. Immo partim lusibus aut alicui
 honestæ remissioni, partim studio li-
 terario sũt dicatæ. I. Fateor, dũtaxat ijs,
 qui volũt immori studiis. H. Nõ pote-
 ras heri sesqui horam detrahere ludo
 tuo.

tuo: aut saltem horam vnicam? I. Tu stude, quantum voles: ego verò ludā quādiu licebit. H. Per me quidem licebit: sed interim parum promouebis in literis. I. Nōne praeceptori satisfacio? H. Vt cunque. I. Tu igitur, studiose, vis esse praeceptore ipso seuerior? Omitte me tandem: age tuum negotium, ego meum. H. age, age, vt libet.

COLLOQ. XXXIII.

R.

C.

QVando repetes ludum literarium?
 C. Nescio. R. Cur de hac re patrem non admones? C. Quid putas me curare? R. Parum admodum, vt credo. C. Profectò verum dicis. R. Satis est fign, te non amare literas. C. Scio legere, scribere, Latinè loqui, saltem mediocriter. quid opus est mihi tanta scientia? Ego plura scio, quàm tres sacerdotes Papistici. R. O miserum adolescentem! siccine rem contemnis inestimabilem? C. Quid tu sic exclamas? vnde tibi videor miser? R. Amice, nulla tibi à me orta est iniuria. quod enim tibi

tibi dixi, non est conuitium, ne tu in malam partem accipias: sed misereor tui, quia id contemnis, quod felicitatem parit. C. Lucrum, diuitiæ, & voluptas, felicitatem pariunt. R. Immo ista multis fuerunt exitio: tametsi diuitiæ sunt donum Dei, nec nocent, nisi iis, qui abutuntur: verum enim uero nulla est homini pretiosior possessio, quàm virtus, & rerum honestarum cognitio. C. Vis igitur concionari, ut video. R. Vtinam diuinas conciones audiuiſſes diligenter. C. Hem, odtundis me. nunquid vis? R. Ut bonam mentem det tibi Deus. C. Ea fortasse tibi est magis opus, quàm mihi. Vale.

COLLOQ. XXXIII.

A.

B.

MIROR ego; quid tibi velis. tu ferè semper es otiosus, aut garris, aut ineptis. B. Quid vis faciam? A. Ut studeas diligenter. B. Cur me istud mones? A. Pro meo in te amore, tuaque utilitate. B. Frustra mones. A. quid ita? B. Quia non est mihi animus in literis.

ris. A. Quid ergo velles? B. Discere aliquā artē aptā ingenio meo. A. Iamne cogitasti, quānam ars tibi placeat potissimum? B. Iam pridem. A. Cur ergo patrem non admones? B. Nunquam ausus sum. A. Cur non? B. Vereor, ne mihi irascatur. A. Roga præceptorem, ut illi dicat. B. Inimmo te oro mi A. dic tu ipse præceptori meis verbis. nā verecundia me impedit. Faciesne, quod rogo? A. Faciā certè, idque libentissimè. Valde. n. tædet me videre te adeo remissum. B. O quāmi mihi gratū feceris! A. Sed præceptor te appellabit. B. Quid tum? Oblata occasio me audacè reddet ad mentem meā liberè aperiendam. A. Rectè iudicas. B. Tu igitur fac promissi memineris: deinde renuntia mihi, quid ille tibi responderit. A. Alioqui essem tibi nuntius inutilis.

COLLOQ. XXXV.

MICHAEL. FABIANVS.

SALVE Fabiane. F. Tu quoque saluus sis, Michaël. Quota est hora? M. Mox audies sonū semihoræ post quintam. F. Bene habet: maturè satis adierimus.

rimus. M. Gaudeo me tibi occurrisse, ut eantes Latinè tantisper colloquamur. F. Ea sanè est utilis & iucūda exercitatio. M. Quoties incido in aliquem existis dissolutis nebulonibus, mallè rhedariū offendisse. Nō enim per eos mihi licet aliquid in via meditari, adeo mihi sūt eorū mores odiosi. F. Nihil mirū. nā ferè sūt eiusmodi, ut neq; loqui velint quidpiam boni, neq; audire sustineant. M. Quid cū illis agas, quibus nihil est cure, nisi ut suas libidines expleāt? F. Nihil aliud crepāt, nisi suas cupedias, & meras cōpotationes in secretis cauponulis. M. Etiā nos irident plenis buccis, quòd Latinè per vicos loquamur. Illud verò est omnīū pessimum, quòd nusquam se patiuntur admoneri. F. Quia scilicet (vt ait Propheta) non est timor Dei ante oculos eorū. M. Siquid occæperis amicè cōmonere, statim audies, Tace concionator, obtundis me. Quòd si dixeris, Deferā te ad præceptorē, aut ad obseruatorē: Oh, ego istuc nō curo, inquiunt: tu nō audebis. Nā si me accusares, nō ferres impunè. F. Immo verò te cōtinuò

nuo verberabunt, si locus erit semotus ab arbitris. M. Profecitò quum quidam eorum me nuper offendisset in quodam recessu, impegit mihi in vtranque malam duos ingentes colaphos: & aufugit continuò. F. Quid tu, quæso, interea? M. Quid istud quaris? tam illud subitum fuit, vt vix hominẽ aspicere potuerim. F. Sed quĩ tam citò & sensim ad scholam peruenimus? M. Sic ferè confabulantibus vsu venire solet. F. Agè, ingrediamur sine murmure & strepitui, ne studentes offendamus.

COLLOQ. XXXVI.

PHILEMO. AMBROSIVS.

VNde adfers istam tuniculam? A. Domino. P. Quid vis facere? A. Volo induere. P. Nunc non est mutandi tempus. A. Quando igitur? P. Cras mane, quum surges è lecto. A. Bene mones: expectabo.

COLLOQ. XXXVII.

ANTONIVS DANIEL.

EVge, audiui sororem tuam nuplisse.
D. Ve-

D. Verum audisti. A. Quis est maritus eius? D. Quidam civis Basileënsis, honestis Parentibus progenitus. A. Estne diues? D. Sic habetur: sed tamen pater meus hæc longè pluris facit: primum, quòd ille sit bene moratus adolescens: deinde, quòd non solum doctissimus, sed etiam bonarum literarum amantissimus; denique, quòd verus Dei cultor, & Christianæ religionis summus observator. A. Mihi narres egregios adolescentis titulos. O felicem sororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta est! D. Felicem sanè non abs re dixeris: si quidem bonum illud perpetuò sic agnoscat, ut semper meminerit ex Dei bonitate profecturæ esse, ob idque immortales agat eidem gratias. A. Credo id facturam. D. Ita spero quidem. sic enim à parentibus semper instituta est in doctrina Christiana. Sed me iam aliò reuocant domestica negotia. Ergo vale mi Antoni. A. Tu quoque bene vale, suauissime Daniel. D. Nū quid vis? A. Ut verbis meis dicas salutem plurimā tuis omnibus, præcipuè patri matriq;,
H & ipsi

& ipsi nouæ nuptæ: meq; illi gratulari
faustum illud coniugium. D. Ego verò
id faciam, & quidem libentissimè.

COLLOQ. XXXVIII.
HENRICVS. GERARDVS.

Hodie te non vidi in concione: quid
illud sibi vult? G. Quid sibi velit,
nescio: ego tamen interfui. H. Narra
mihi, quæ mandasti memoria. G. Nō
est tuum à me rationem exigere. H. E-
go quidē non exigo: verum id rogo, vt
memoriæ causā conferamus vnā. G.
Malim nūc sol^o recordari. Audies me
(si voles) quū præceptor ante prædiū
nos interrogabit. H. Quid mali esset,
si nūc internose ea dere conferremus?
C. Nihil mali esset, fateor: sed nunc
mihi non libet. H. Tua igitur te libido
regit. G. Omitte me: cur molestus es?
H. Omitto sanè, sed audi vnum ver-
rosolum. G. Nec puerum decet esse tam
molestum.

COLLOQ. XXXIX.
R. L.

Quid fecisti regula mea? L. Reliqui
in

in pergula superiore. R. Cur eam reli-
quisti? L. Oblitus sum. R. Non rectè fa-
ctum: sed tu sic ferè soles, si quid tibi
fuerit commodatum. L. Piget me
negligentiæ meæ. R. Non satis est do-
lere, nisi mores mutare velis. L. Deum
precabor, vt mihi mutare velit. R. Si sa-
pis: alioqui nemo tibi posthac cōmo-
dare volet. L. Habeo gratiam, quòd
me tam amicè monueris. R. In nunc re-
peritum meam regulam: est enim ea
mihi opus ad ducendas in charta line-
as. L. Nunc eo. R. Refer ad me in cubi-
culum. L. Mox habebis.

COLLOQ. XL.

EMERICVS. BARTHOLDVS

CVR solus rides? B. Quid tua? E.
Quia fortasse rides me. B. Vnde tibi
orta est ista suspicio? E. Quia malus es.
B. Omnes quidem mali sumus: at ego
te peior non sum. Nemo igitur ridet,
nisi aliquem irrideat? E. Non sic intel-
ligo: sed qui sol^o ridet (vt sæpe audiui)
aut stultus est, aut aliquid mali cogi-
tat. B. Ista sententia cuius sit, nescio:
sed cuiuscunque sit, non est perpetuò
vera.

vera, tamen admonitionem tuam in bonam partem accipio: téq; moneo vicissim, vt caueas suspitiosus esse. *Nā timidis & suspectis aptissima mors est*, vt est in morali nostro carmine. E. Memini: boni tamen consulo admonitionem tuam.

COLLOQ. XLI.
NATHANIEL MACARIVS.

Vnde venis? M. Domo. N. Quid agitur domi vestræ? M. Nihil tua refert. N. Fateor: sed familiares sic rogare ferè solemus, perinde quasi rogemus, Vt valetis? Quomodo se vestræ res habent? M. Dere aliena nimium percōtari non decet. N. Tacco: sed videris mihi pro ætate nimis sapere. M. Nihil meum dico: id audiui sapere. N. Ego quoque non semel audiui. M. Cur ergo non vteris? N. Quia non semper in portentem venit. M. Immo quia tu es datur vitio. N. Habeo gratiam, quòd me ad eò amicè moneas: post hac adiuuante Deo, cauebo ineptus esse. M. Ita paulatim sapiens.

COLLOQ. XLII.

H.

P.

H. Eus tu, præceptor adest. P. Quid tū?

H. Respice ad illum. P. Quamobrē?

H. Vt ei caput aperias, & venientē salutes. P. Ita decet facere: sed aliud cogitabam. H. Tace.

COLLOQ. XLIII.

PONTANVS. MARCVS.

V. Nderedis? M. Foris. P. Cur exieras?

M. Redditum vrinam. P. Qualis est cæli facies? M. Nebulosa. P. An regelat? M. Sic resoluitur gelu, vt niues omnino liquefcāt. P. Etiāne pluit? M.

Sensi aliquid superne distillare. P. Fortasse in transitu, è stillicidio tecti. M.

Immo è nubibus, scio: quòd si non credis, vise tu ipse. P. Quasi ego tibi nō credam in re tantilla. M. Cur igitur du

bitare videbaris? P. Vt pluribus verbis tecum fabularer. M. Quorsum id per

tinet? P. Ad Latinum sermonem exercendum. M. Sed interim sæpe otiosa

verba dicimus, à quibus omnino abstinendum Christus præcipit. P. Tota

erras via in præcepti intellectu. M. Cur

H 3

istud

COLLOQ. SCHOLAST.

istud dicis? P. Quia non est otiosus sermo, qui ad aliquam institutionem refertur, præsertim ubi agitur de bonis & honestis rebus: qualia sunt Dei opera in rebus naturalibus. M. Videris mihi rectè sentire: proinde facilè tibi assentior. P. Sed hæc hæctenus. instat nobis aliud negotium. M. Age, desinamus.

COLLOQ. XLIIII.

TIBVRTIVS. BONIFACIVS.

SCIN tu, quota sit hora? B. Non certum scio: sed video instare cœnæ tempus. T. Me miserum! oblitus sum adire matrè, quæ iusserat. B. Curre, curre: opportunè venies, vt cœnes domi. T. Rectè mones: eo rogatum veniam. B. Eccum hypodidasalum. T. Optime adest.

COLLOQ. XLV.

RODOLFVS. LVDOVICVS.

QVid ais de scalpello, quod emeram tibi nudius tertius? est ne satis bonum? L. Immo verò est optimum. sed (me miserum!) parum absuit, quin perdi-

perdiderim. R. Eho, quid ais? quomodo ibi accidit? L. Quum redirem foris, exciderat mihi in vico. R. Vnde exciderat? L. E theca mea, quam imprudenter apertam reliqueram. R. Quomodo recuperasti? L. Affixeram statim chartulam valvis ianuæ: post prandiū quidam puer sextæ classis mihi retulit. R. Vtinam omnes tam fideles essent, qui res amissas reperiunt. L. Profecto pauci sunt, qui restituant, si modò sit res alicuius pretij. R. Et tamē id verbo Dei nominatim præcipitur. L. Quidni? est enim furti species, si quis rem alienam inuentam retineat, modò sciat, cui reddenda sit. R. At pleriq; putant se iure possidere, quidquid amissū inuenerint. L. Errāt illi quidem grauissimè. R. Verū (vt redeamus ad incœptū sermonem) quid dedisti puero, qui scalpellum tuum inuenerat? L. Dedi sextantem, & nuces aliquot iuglādes: laudauī præterea, & paucis admonui, idē semper esse faciendū. R. Rectè fecisti. sic enim libentiùs reddet aliās, si quid repererit. Sed quid si perdidisses? L. Acquo animo tulissē; & mihi emittē

aliud. R. Itá-ne æquo tulisses animo?
 L. Certè non sine aliqua molestia. R.
 Non igitur æquo animo: sed nolo te
 arctiùs vrgere. L. Non sumus theolo-
 gi. R. Quid ergo? L. Grāmaticuli. R. Et
 quidem imperiti. L. Tāto diligentius
 Deū precari debem⁹, vt per Euangeliū
 suū nos liberet ab ignoratiæ tenebris,
 in quib⁹ & versati sum⁹, & adhuc ver-
 samur. R. Id verò faciemus, si sanctis
 admonitionibus pareamus, quas au-
 dimus quotidie à præceptore, & sæpe
 à concionatoribus, diuini verbi admi-
 nistris. L. Vide, quantū profuerit no-
 bis scalpelli mei amissio. R. Ob eā rē ti-
 bi dupliciter gratulor, primū, quòd ti-
 bi rectè emerim: deinde quòd amissū
 recuperaueris. L. Habeo tibi gratiā mi-
 Rodolfe. R. Quin Patri nostro caelesti
 sit laus, & gratiarum actio. L. Amen.

COLLOQ. XLVI.

MELCHIOR. CASPAR.

MIHI non videris nimis occupa-
 tus. C. Mediocriter. M. Quid si mi-
 hi exacuas duas aut tres pēnas? C. Satis
 sit tibi, si vnā acvero in præsentia.
 Sūnt-ne

Sunt ne noue? M. Nouæ quidem, sed paratæ vsque dum acuantur. Iam enim leuigauit, caudam rescidi, detraxi plumulas. C. Ostende, profectò sunt optimæ, & ad scribendum aptissimæ. M. Vnde id nosti? C. Quia sunt caule amplo, firmo & nitido. Nā molles, & quæ caulem breuiorem habent, parum sunt ad scribendum vsu habiles. M. Gaudeo me utiliter emisse. C. Non abs re, sed quanti? M. Pro his tribus dedi quadrantes duos. C. Singulas igitur binis emittide nariolis. M. Res apparet. Est vile pretium pro rei bonitate. C. De quo emisti? M. De quodam circumforaneo. C. Apud huius oppidi mercatores singula, & quidem minus bonæ, venduntur sextantibus. M. Et tamen audet interdum dicere, pluris sibi costare Lugduni. C. Ea ferè est mercatorum consuetudo, nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur, vt ait Cicero. M. Sed agè, ne te diutiùs remorer, agamus quod instat. C. Citò expediero: aspice me diligenter, vt discas aliquando. M. Aspicio intentis oculis: sed mihi opus esset spatio paulò longiore. C. Istud er-

go fiet in cubiculo, si quando me velis
 inuisere. M. Quo tēpore? C. Post scho-
 lę missionem: hoc est, hora nona ma-
 tutina, vel quarta pomeridiana. Nunc
 habes pennis duas, rectē (ni fallor) in
 usum tuū accōmodatas. Hanc tertiam
 in aliud tempus tibi integrā seruabis.
 M. Accipe tibi, si placet. C. Quin tibi
 serua: domo adferūtur mihi satismul-
 tę. M. Ago tibi quātas possum gratias.
 vale. C. Incolumem te cōseruet Deus.
 Sed heus, ne parcas vnquā labori meo.
 M. Tu quoq; & me & rebus meis vicis-
 sim vttere, si qđ opus fuerit. Iterū vale.

COLLOQ. XLVII.

P.

B.

VNDE veniebas modò? B. Eculina.
 P. Quid illuc iueras? B. Vt me calefa-
 cerem. P. Tu, credo, libentiū es in cu-
 lina, quā in schola: nōn-ne? B. Nihil
 mirum: in schola non est ignis, sicut in
 culina. P. Abi, sapias. B. Vtinam tam sa-
 perem in diuinis rebus, quā in cura
 corporis. P. Fac sapias. B. Quomodo?
 P. Studio, cura, labore, diligentia. B.
 Non parco labori. P. Rectē facis: sed est
 tem-

tempus expectandum, cuius progressu fiunt omnia. interea precandus est Deus assidue. B. Benè mones: utinam ille studia nostra promoueat in gloriam sui nominis. P. Id faciet, si pergamus eum colere diligenter.

COLLOQ. XLVIII.

P.

C.

QVID tecum cogitas Corneli? C. Libenter irem domum. P. Quid eò? C. Ut me his diebus parumper recrearem cum matre. P. Quid obstat, quò minus eas? C. Præceptor non vult permittere. P. Melius tibi consulit quàm ipse putas. C. Quomodo? P. Nā interea perderes multum temporis: & quum redisses, tibi doleret. Nōne verum dico? C. Profectò sic est. P. Mane igitur, si sapias. C. Parebo tuo consilio, quia mihi rectum videtur. P. Nōlem sciens malum tibi consilium dare. Atque utinam, quod suadeo, succedat tibi prosperè. C. Spero ita fore, Deo volente.

COL

COLLOQ. XLIX.

MARTIALIS. BLASIVS.

Quantum habes pecunię? B. Assēm cum semisse. tu verò? M. Non tantum. B. Quantum igitur? M. Vnicum assēm. B. Vis mihi dare mutuò? M. Est mihi opus. B. In quem vsū? M. Ad emēdam chartam. B. Hodie reddam tibi. M. Addendum fuit, Deo iuuante. B. Sic docet præceptor, ex verbo Dei; sed nō possum assuescere. M. Fac, assuescas. B. Quomodo id fiet? M. Si sapē cogites, nos à Deo sic pendere, vt nihil possimus sine eius auxilio. B. Bonū mihi das consilium. M. Quale mihi dari velim. B. Sed (vt ad propositum redeamus) dabis mutuò istum assēm? M. Miror te mutuò petere, qui plus habes, quàm ego. B. Est quidam scholasticus hāc transiens, qui librum venalem ostentat. M. Quid tum? B. Cupiebam emere, quia vilius indicat, quàm noster bibliopola. M. Accipe: sed quęso, vnde tam citò reddes? B. A cœna ibo domū, vt à matre petam. M. Quid si dare nollet? B. Nihil cunctabitur, quum librum ostendero.

Quot annos habes? E. Tredecim, vt
à matre accepi. tu verò? M. Equi-
dem non tot habeo. E. Quot igitur?
M. Dcest vnus. E. Sūt ergo duodecim.
M. In promptu est ratio. E. Sed frater tu-
us quotum agit annum? M. Quintum.
E. Quid ais? iam Latinè loquitur? M.
Quid miraris? semper habemus domi
pædagogum & doctum & diligētem:
semper nos Latinè loqui docet: nihil
Germanicum effert, nisi aliquid decla-
randi causa: quinetiam Patrem nō au-
demus, nisi Latinè alloqui. E. Nunquā
igitur Germanicè loquimini? M. Solū
cum matre, idque certa quadam hora,
quum illa nos ad se vocari iubet. E.
Quid agitis cum familia? M. Cum fa-
milia rarus est nobis sermo, & quidem
tantum in transitu, & tamen famuli
ipsi nos Latinè alloquuntur. E. Quid
ancille? M. Si quando vsus postulat, vt
cas alloquamur, vtimur sermone ver-
naculo, vt solemus cum ipsa matre. E.
O vos felices, qui tam diligenter doce-
mini! M. Est Deo gratia, cuius dono
patrem

patrē habemus, qui curet nos tam accuratē erudiendos. E. Certē eius rei laus & honor vnico cœlesti Patri debetur. M. Sed qđ agimus, iam audio recitari catalogos. E. Ergo festinemus.

C O L L O Q. LI.

SERVATIVS. LVDOVICVS.

QVID tristis es Ludovice? L. Aegrotato. S. Quid morbi est? L. Nescio. S. Sed tamen, est. ne grauis morbus? L. Non admodū, gratia Deo. S. Quid nā tibi dolet? L. Caput. S. Quid? totūne caput? L. Nō certē. S. Quæ pars igitur? L. Nescio nomen. S. Est. ne vertex? L. Non est. S. Quid ergo? vtrūm sinciput, an occiput? L. Hæc pars anterior. S. Est ergo sinciput. L. Quid igitur faciam? S. Quiesce bene, mox sanus eris. Sic enim à matre accepi, nullū esse præsentius remediū capitis doloribus, quàm quietē. L. Atqui varij sunt morbi capitis. S. Et varia fortassē remedia. sed qđ est facilius, quàm id tētare, qđ dixi tibi? L. Experiri qđdem nihil (vt spero) nocebit: sed vbi quiescam? S. Domi vestre in lecto. L. Mater non sinet. S. Imò, si dixeris

xeris te ægrotare. L. Atqui me putabit
 simulare. S. Fieri potest: sed quid dubi-
 tas periculum facere? L. Bonum con-
 siliū. S. Vtere, si vis. L. Faciam, p̄fectò. S.
 Enimuerò, si sapias. L. Sed vnum restat.
 S. Quid est? L. Impetranda est à præce-
 ptore venia. S. Adi, & pete. L. Quid si
 nolit dare? S. Imò facillimè. L. Qui scis
 istud? S. Quia satis est credulus nobis,
 nisi qui aliquoties illum fefellerūt. L.
 Nunquam sciens illum fefelli. S. Ito i-
 gitur fidenter. L. Nunc eo. S. Sed heus,
 prius meditare, qd sis dicturus: ne for-
 tè loquendo hæreas. L. Benemones:
 non accedam imparatus.

C O L L O Q. LII.

PAVLLVS. TIMOTHEVS. SO-
 LOMO iudex.

OPTATVS mihi ades, Timothee:
 quærebam, qui mecum certare vel-
 let: sed omnes ad lusus certamen cur-
 runt. tu verò quid ais? T. Quid ego
 malim, quàm tecum de nostris studiis
 pacificè cõtendere? P. Sed quæ petis cer-
 tandi argumentum? an de repetendis
 Ciceronis epistolis? T. Malo de Catõ-
 ne. P.

ne. P. Quamobrem? T. Quia restant mihi ediscendæ aliquot prælectiones de Cicerone. Scis enim, me egrotasse ferè duas hebdomades. P. Memini. Vis igitur dicamus secundum librum moralium distichorum? T. Est longus nimis in hanc horã. P. Quid ita? T. Quia nobis aliquandiudendũ est, vt corpus exerceamus ad valetudinem conservandam. P. Dicamus ergo librũ tertium, qui est breuissimus. T. Sed iudicem volo. P. Præstò est Solomon, qui me ob eam rem sequitur. T. Vis igitur, Solomon, audire nos? S. Quid dicturi estis? P. Tertium librum distichorum moralium. S. Nón-ne alternis dicetis? T. Scilicet suum vterque distichum. S. At pueri (ne erretis) nolo vos audire, tanquam iudex. P. Cur non? S. Ne fortè mea sententia alteruter amicorum offendatur. T. In quo igitur nobis eris adiutor? S. Notabo in chartula diligenter vtriusque lapsus: deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet? S. Ille vtri videbitur, victoriam & præmium adiudicabit. P. Eris igitur nobis tantum testis. S. Sic intelligo. T. Opti-

T. Optima sanè videtur mihi ratio. P. Mihi quoque valde probatur. S. Sed vnum restat. T. Quid est? S. Vultis ne, præter lapsus manifestos, hēsitationes etiam notari? T. Sic volunt præceptoris Leges super hac re. S. Date mihi librum in manum, vt certius obseruare possim. P. Tene meū. T. Incipiām-ne? P. Acquum est, quia tu à me prouocatus es. T. Audi (quæso) Solomon, sed diligenter. S. Tu verò caue dicas negligenter.

T. Hoc quicumq; cupis carmē cognoscere lector,
Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissimæ vitæ.

P. Instrue præceptis animum, nec discere cesses,
Nā sine doctrina vita est quasi mortis imago.

T. Cōmoda multa feres: sin autē spreueris illud,
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

P. Quum rectè viues, ne cures verba malorum
Arbitrij nostri, &c.

C O L L O Q. LIII.

PETRVS. MATTHÆVS.

GRatulor tibi reditum Matthæe, quādo redisti rure? M. Heri post meridiem. P. Quid mater? M. Quemadmodum illa me secum duxerat, ita redu-

xit. Nón. ne venit in equo? M. Et quí-
 dem tolutario. P. Tu verò? M. Quid ro-
 gas? eram illi à pedibus. P. Non tibi fu-
 it molestus labor itineris? M. Nulla mi-
 hi fuit via difficilis: ad eò erat iucunda
 in urbem reditio. quid quæris? noluis-
 sem eques venire. P. Quantum distat
 hinc villa vestra? M. Quatuor miliari-
 bus, ijsq; non admodũ longis. P. Sed ã-
 satis de reditu, nunc aliud agamus. Fui-
 stí-ne memor pmissi tui? num redisti
 vacuus? M. Attuli vuarum quantũ po-
 tui. P. Quantũ igitur? M. Quasiillum. P.
 Hui, quasiillum! tibi igitur vni. M. Imò
 nobis duobus. P. Quid duobus tantil-
 lum? M. Non poteram ferre amplius,
 pro vizibus corpusculi mei: quòd si ro-
 bustus essem, asini onus asportassem.
 mater enim facilè pmittebat. P. Quàm
 vellem adfuisse! M. Ego & mater te plu-
 rimum desiderauimus. Sed esto ani-
 mo bono: ea reliquit famulũ ruri, qui
 amplissima corbe onustus veniet: tum
 illa tibi dabit affatim. P. Aha, nunc o-
 ptata loqueris, mi Matthee. M. Eamus
 domum ad nos: videbis quasiillum no-
 strum. adhuc (vt spero) integrum. P. O
 lepidum

lepidum caput! nam & cupiebam ire
salutatam matrem tuam mihi charis-
simam. M. Profectò illi gratissimum fe-
ceris. P. Eamus igitur.

COLLOQ. LIIII.

ANTONIVS. BERNARDVS.

QVID hîc solus cogitas? B. Meam de-
ploro miseriam. A. Quæ nam te
afficit miseria? B. Heu (me miserum!)
ecce, mutauimus classem: nec est mi-
hi pecunia, vnde libros emam. A. An
non tibi dat pater? B. Dat quidem
interdum, sed parcè nimis. A. Est igitur
auarus. B. Non sequitur. A. Quid
igitur impedit, quò minus tibi pecu-
niam suppeditet? B. Paupertas: præ-
terea quum peto, miratur tot nobis
opus esse libris. A. Nihil mirum, præser-
tim quum sit pauper: sed interim esto
animo bono, nec te afflictes, q̄to. Da-
bo operam, vt te iuuet pater meus. Li-
benter enim largitur pauperibus: præ-
sertim ijs, quos nouit bonarum litera-
rū studiosos esse. B. O me felicē, si tua
opa me De^o adiuuerit! A. Iuuabit, spe-
ro: sed tu interim precare illū diligen-
ter,

ter, ut mei patris animum erga te affectum reddat. B. Rectè mones. Nam (ut sæpe audiui è sacris concionibus) solus est Deus, qui hominum corda gubernat ac dirigit. A. Ita res habet. B. Valde mi Antoni, qui mihi animum reddidisti. A. Tu quoque Bernarde vale. Sed dic mihi, quæso, quantum nummorum tibi opus est? B. Si duos haberem decussis, abundè mihi esset in præsentia. A. Tace: cras (ut spero) diuinum auxilium senties.

COLLOQ. LV.

PHILIPPVS. VVERNERVS.

QVò nunc is? V. In hypocaustum. P. Quid èd? V. Hòccine rogandum est? non frigus sentis? P. Quotusquisque nunc non sentiat, quum adeò sit acerbum? sed ego malim me in culina calfacere. V. Atqui præceptor vetuit. P. Non ignoro, sed rogabo veniam. V. Cur non vis in hypocausto calefieri? P. Vapores clibani tentant mihi caput, quod alioqui infirmum satis habeo: unde fit, ut facilè ex capite laborem. V. Ego quoq; sic aliquando fui: sed paulatim

latini affuefeci me ad ferenda hypo-
causti incōmoda. P. Et ego (vt spero)
me affuefaciam: verūm præstat id fieri
horis pomeridianis, vbi tantus ille æ-
stus deferbuerit. V. Sed nunc tēpus nō
est hīc philosophandi diutiūs, iam mi
hi dentes frigore crepitant.

COLLOQ. LVI.

SEBASTIANVS. THEOBALDVS.

QVÆ sunt arbores in horto vestro?

T. Hortum habemus suburbanū,
in quo sunt olera, quibus vescimur
quotidie: præterea sunt in fundo no-
stro horti varijs arboribus consiti. S.
In horto quæ sunt olera? T. De hoc
mater melius respondere posset. Nam
illic sepe versatur, aut serendi causa,
aut sarriendi, aut aliquid colligendi.

S. Sed tamen dic mihi aliquot olerum
nomina. T. Parum prodesset nomina
tibi recensere, nisi res ipsas videres. qu-
camus in rem præsentem. S. Potes ire,
quando libet? T. Possum quidem, ma-
tre permittente. S. Fac, amabo, permit-
tat, sed ea lege, vt me tibi comitē assu-
mas. T. Id facillimè fiet: tātūm hīc me

expectata: mox rediero. S. Quid si ea domini non est? T. Tamen huc tibi renuntiabo. S. Bene vertat Deus.

COLLOQ. LVII.

PAVLLVS. CAROLVS.

HODIE pecuniam à patre accepi: si tibi forte est opus. C. Nihil nunc opus est mihi: sed tamē gratiam habeo maximam, quòd tua liberalitate vltro mihi offers beneficium. quotus enim quisque id faciat? P. Credo esse paucifimos: tu me tamen non semel beneficijs prouocasti. C. Adeò parua illa fuerunt, vt non sint cōmemoratione digna. P. Nō est paruū beneficium, quod ab optimavoluntate profectum sit. C. Vtinam Dei erga nos beneficia tā expendere, quàm solemus hominū. P. Faxit ille, vt in ea cogitatione nos exerceamus & sepius & diligentius. C. Illud profectò necesse est, si volumus eius benignitatem sepius experiri.

COLLOQ. LVIII.

FABIANVS. BONIFACIVS.

Quid agis? B. Scribo. F. Quid scribis?
B. De-

B. Describo dictata præceptoris. F. Quanam? B. Hesternæ. F. Quid? non aderas? B. Immò aderam: sed non poteram magistrum dictantem assequi. F. Quæ res te impediēbat? B. Quòd satis commodè non federem. F. Veneras ergò serius. B. Istud est. F. Cedo commentarium tuum, ego met tibi scribā. B. Quid faciā lucri? F. Ego citius quam tu descripsero: post ludemus vnà, vt concessit præceptor. Da (inquam) libellum tuum. B. Libenter id quidem facerem, sed nō audeo. F. Quid times? B. Edictum præceptoris. F. Quod mihi edictum narras? B. Nescis eum vetuisse, ne quis sine permissu eius alteri scriberet? F. Id ego probè memini: sed vnde hoc sciet? B. Rogas? quū emendādi cā, scripturæ rationem exiget, tum capterō. Nouit enim manum meam: præterea neque fallendum est, neq; mentium. F. Verbo Dei vtrunq; vetamur. B. Quid ergo respōderē præceptorī, quū ille negaret me ista scripsisse? F. Non eò res euadet, spero. B. Nolo tua spe tantū subire periculum. F. Vah! nimium timidus es: nunquam rem faci-

es. B. At tu forsitan audacior. F. Tu igitur scribe, quantum voles: ego ad ludendum me confero. B. Abi quæso: iam vnam paginam descripsissem, nisi me interpellasses. F. At interim aliquid proficimus, dum Latinè fabulamur.

COLLOQ. LIX.

BERTHOLDVS. PROTASIVS.

VENIT. ne pater ad mercatum hodie num? P. Hodie manè conuenit me, quum adhuc è lecto surgerem. B. Nihil ab eo petisti? P. Immò pecuniam. B. Et numerauit? P. In præsentia. B. Quantum, obsecro? P. Viginti asses. B. Pape! asses viginti? quî fit, vt audeat tibi tantum pecunię committere? P. Quia nouit me dispensatorem frugum. Siquidem semper illi reddo rationem vsque ad teruncium. B. Sed agrè fortasse impetraisti. P. Immò facillimè, atq; ad eò cum gratia. B. Omitem parentem? P. Certè mitissimum. B. Sed (vt ad rem) quid facies ista pecunia? P. Emam libros, & alia mihi necessaria. B. Potés-ne mihi aliquid mutuò dare? P. Possum, si modò eges. B. Nisi egerem, non

non peterem. P. Quantum vis à me accipere? B. Quinque asses. P. Accipe. B. Overè amicū animū! P. Amicus verus non est, nisi qui amicū iuvat in tempore: si tamen habet, vnde iuet. B. Amicus certus (vt est in prouerbio) in re incerta cernitur. P. Quando reddes mutuum? B. Vbi primū pater in hanc urbem venerit. P. Quando venturum speras? B. In mercatu proximo, nempe ad octauum diem Septembris.

C O L L O Q. LX.

PAEDAGOGVS. PVER.

Hodie manè quota hora expergefatus es? Pu. Antelucem: quota hora, nescio. Pæ. Quis te expergefecit? Pu. Venit excitator hebdomadarius cum laterna sua, pulsauit acriter ostium cubiculi: quidam aperuit: excitator accendit nostram lucernam, elata voce inclamauit: experrecti sunt omnes? Pæ. Narra mihi ordine, quid egeris ex illo tempore vsque ad finitū ientaculum. Vos pueri, auribus atque animis diligenter attendite: vt discatis

tis hunc vestrum cōdiscipulū imitari.
 Pu. Experrectus surrexi è lecto, indui
 tunicam cum thorace, sedi in scabel-
 lo, accepi femoralia & tibialia, vtraq;
 indui, calceos calceavi, femoralia ligu-
 lis astrinxi thoraci, tibialia periscelide
 ligavi supra crura, cingulo me præcin-
 xi, caput diligēter pexui, aptavi capitū
 pileolū, togā indui: deinde egress⁹ cu-
 biculū, descēdi infrā, vrinā in area red-
 didi ad parietē: accepi frigidā è situla,
 man⁹ & faciē laui, os & dētes collui: de-
 terſi mātili man⁹ & faciē. Interea signū
 ad precatōnē datur minore tintinā
 bulo: in aulam priuatā cōuenitur, pre-
 camur vnā: accipimus ordine ientacu-
 lū à famulo culinario: ientamus in tri-
 clinio sedētes & quieti, sine murmure,
 sine strepitu. quos audiui ineptē garrī-
 ētes, aut verba loquētes otiosa, aut et-
 iā lasciuiētes vidi, amicē admonui: q̄
 nō paruerūt admonitiōi, detuli ad ob-
 seruatorem, vt eos notaret. P. Nemo
 ne vobis præerat, dū ientaretis? Pu. Im-
 mo hypodidasalus. P. Quid agebat
 interea? Pu. Ille per mediā aulā ambu-
 labat, tenens librū in manibus, & idem
 tidem

tidem monēs obseruatorē, vt notaret ineptē garrientes. Pæ. Nullūm. ne igitur verbū tunc licet emittere? Pu. Immo licet: verūm ij demū notari solēt, qui diu & multis verbis ineptē & sine vilo fructu cōfabulātur. Cæterū licet omnib⁹ iucūdos inter se tractare sermones de bonis & honestis reb⁹: dum tamē id modestē fiat, citra clamorē & cōtentionē. Pæ. Hactenus satisfacisti mihi: cætera narrabis à prædio, nisi aliquod negotium interuenerit. Eamus nunc in aulā ad prandium, ne magistro in mora simus. Pu. Audiui modò signum dari. Pæ. Opportunē datum.

COLLOQ. LXI.

PAEDAGOGVS. PVER.

Vbi finiisti narrationē ante prandium? Pu. Quum vellem finem imponere de ientaculo, tu me interpellasti præceptor. Pæ. Perge igitur narrare ordine reliqua. Pu. Dū ientandi finem facimus, datur publicum signū posterius. Sumit quisq; libros, imus in aulam cōmunē, recitantur de more catalogi singularū classiū: qui adsunt, ad nomē respon-

respondent, ego quoq; respondeo: absentes notatur in catalogis ab ipsis nomenclatoribus. Finita catalogorum recitatione, ludimagister pulpitum ascendit, ut precetur, iubet nos attentos esse: tumque publice precatur: ubi precatus est, Recipite (inquit) vos in suum quisque auditorium. Conueniunt omnes, ego item venio cum meis condiscipulis. Sedeo in loco meo: praceptor ingreditur, inquit de absentibus, deinde sedet in cathedra sua, & iubet pronuntiari auctoris scriptum. Pronuntiamus terni clara voce, ut solemus quotidie. Tum iubet, ut reddamus interpretationem: aliquot ex rudioribus legunt singuli: nos alij reddimus terni, idque memoriter: praeter eum, qui verba ipsa auctoris praestit nobis ordine. Tandem praceptor exigit Germanicam verborum significationem: doctiores, quibus nominatim praecipit, respondent: ego quoq; iussus ab eo, respondeo. laudat ille, qui bene responderint, de quorum numero ego (quod sine iactantia dictum sit) vnus eram. Postea iubet singulas orationis

tionis partes ordine tractari ad rationem grammaticam. Postremò palàm præscribit, quid sit à prandio reddendum: audita hora octaua, precationē imperat: qua finita, monet, vt officiū sedulò faciamus. tandem nos missos facit. Eo spectante, eximus ordine, & sine strepitu, lætìque discedimus. Satis-ne tibi feci, præceptor? Pæ. Immo cumulatissimè. Pu. Placèt-ne tibi, vt sub cœnæ tempus idem faciam de reliquis huius diei actionib⁹? Pæ. Nihil opus erit. nã de ijs, quæ horis pomeridianis agūtur, aliàs te audiui satis. Pu. Nūquid vis præterea? Pæ. Est-ne tempus eūdi in aulā cōmunē, ad Psalmorū cantationē? Pu. Tempus est. Pæ. Ite igitur.

COLLOQ. LXII.

PAEDAGOGVS. PVER.

ADES Carole. Pu. Adsum, præceptor. Pæ. Quid agunt duo discipuli tui? Pu. Adhuc docentur à subdoctore. Pæ. Tu verò iam-ne pronuntiaſti contextum prælectionis in crastinum manè? Pu. Pronuntiaui. Pæ. Satis-ne rectè? Pu. Satis, gratia Deo. Pæ. Quis te audiuit? Pu. Ludimagister. Pæ.

Bene

Bene habet: sed est, quod monere te
 velim *Pu.* Ego istud audire percupio.
Pa. Sæpenumero cogitandū tibi est,
 quantū debeas bonorū omniū largi-
 tori Deo, qui & ingeniū & memoriā
 tā felicē tibi dederit. *Pu.* Quid illi nō
 debeā, qui mihi dedit omnia? *Pa.* Dic
 aliquot eius beneficia præcipua, quæ
 admodū docui te aliquando. *Pu.* De-
 dit mihi cælestis ille Pater corpus, ani-
 mam, vitā, mentem bonā, parentes bo-
 nos, locupletes, nobiles, bene erga me
 affectos: & qui nō modò suppeditant
 mihi copiosè omnia ad hāc vitā neces-
 saria, sed etiā (quod est lōgè maximū)
 me bonis literis bonisq; morib⁹ tā dili-
 genter instituendū curant, vt nihil sit
 præterea requirendū. *Pa.* Verè omnia
 ista dixisti: sed vnum prætermisisti,
 quod est singulare Dei beneficium.
 Scin tu quid sit? *Pu.* Sine me paulisper
 cogitare. *Pa.* Otiosè cogita. *Pu.* Nunc
 ego reminiscor: sed pro magnitudine
 rei, nescio quibus verbis id possim ex-
 primere. *Pa.* Dic tamen, quo poteris
 modo. *Pu.* Cogito etiam atque etiā.
Pa. Dic tandem. *Pu.* Innumerabilia
 sunt

sunt Dei optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus: sed nullū maius nec dici nec cogitari potest, quā quòd Filiū suū vnicū gratis mihi dederit, qui me miserimū peccatorē, & sub Satanę tyrānide captiuū, ac morti æternę destinatum, redemit, idque morte sua omnium crudelissima, & maximè ignominiosa. *Pæ.* Satis aptè dixisti, & totidē ferè verbis, quot aliàs te docuerā. Sed nunquid Deus tibi vni hoc tantū beneficiū præstitit? *Pu.* Minimè verò. *Pæ.* Quibus præterea? *Pu.* Omnibus quotquot Euāgelio fideliter ac verè crediderint. *Pæ.* Agè, profer locū ex Iohānis Euāgelio in eā sententiā. *Pu.* Sic Deus dilexit mundū, vt Filiū suum vnigēitū daret: vt omnis, qui credit in eum, nō pereat, sed habeat vitā æternā. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, vt cōdemnet mundū: sed vt seruetur mūdus per eum. Qui credit in eū, non cōdēnatur: qui verò non credit, iā condēnatus est, quia nō credidit in nomē vnigeniti Filij Dei. Hæc est autē. *Pæ.* Hætenus satis: sed cuius sunt verba ista? *Pu.*

Pu. Ipsius Christi, de seipso loquentis.
 Pæ. Quem alloquitur? Pu. Nicodemum,
 qui ad eum noctu venerat. Pæ. Faxit
 ipse Christus, vnicus Seruator noster,
 vt magis ac magis in ipsius cognitio-
 ne proficias. Pu. Faciet, spero. Pæ. Per-
 ge igitur, vt cœpisti, alacriter. quod
 bene vertat Deus in gloriam sui nomi-
 nis. Pu. Ita precor. Pæ. Eamus cœna-
 tum,

COLLOQ. LXIII.

OBSERVATOR.

PVER.

TV nunquam studes: quando eris do-
 ctus? P. Id fiet progressu temporis,
 Deo iuuante. Ob. Rectè dicis: sed in-
 terim laborandum tibi est. P. Atqui
 ego non sum arator. Ob. Etiam rides?
 quasi laborare, idem sit quod arare. P.
 Scio non idem esse. Ob. Cur ergo sic
 respondisti? nòn-ne istud ridere est?
 P. Et ridere non est malum, quum sit
 naturale omnibus hominibus. Ob.
 Pergin tu nugas dicere? P. Quod dixi,
 verum est: & verum dicere non est nu-
 gari. cur me immeritò reprehendis?
 Ob. Iure te arguo. P. Quo iure? Ob.
 Quia

Quia non ignoras ridere pro irridere
 vilitatum esse, & tamē sic accepisti, qua
 fide risu sim loquutus. P. Si defendo
 causam meā, quid mali facio? Ob. Per
 gis igitur esse pertinax? profectō seriō
 notaberis. P. Ne quæso, mihi irascaris,
 mi Martine. Ob. Nō irascor, sed officiū
 meū facio. P. Sed audi quæso. Ob. Quid
 audiam? tuas nugas? P. Audi, inquam:
 nihil mentiar. Ob. Dic breuiter: est mi
 hi alibi negotium. P. In primis quum
 tu me admonuisti, non eram otiosus.
 Ob. Quid ergo? Si nihil faciebas, nō
 ne otiosus eras? P. Non eram, pace
 tua dixerim. Ob. Qui potest istud fie-
 ri? P. Dicam tibi: etsi tute melius hoc
 intelligis, quā ego. Nihil faciebam,
 vt apparebat: sed tamen cogitabā ali-
 quid boni. Ob. Declara istud mihi. P.
 Quum tu facis versus, sæpe meditaris
 diu, quasi sis otiosus: quāuis nunquā
 sis min⁹ otiosus. Ob. Pro ista ætate ni-
 mis acut⁹ es. Etiā si tibi (vt ais) otiosus
 nō eras: tamē qui te viderēt, possēt ali-
 ter iudicare. P. At solus eram. Ob. Ve-
 rum: sed poterant aliqui interuenire.
 Denique non fateris culpam? P. Si qua
 K fuit

fuit culpa, in eo fuit, quòd primo aspectu videbar tibi esse in otio, quàm re vera non essem. Ob. In eo nihil requiro. sed de irrisione quid respòdes? P. Certè nihil dixi irridèdi animo. Ob. Quo igitur? P. Iocabar, crede mihi. Ob. Quorsum? P. Ut paucis verbis fabulando, aliquid ex te addiscerem. Ob. Non is sum, à quo multa doceri queas. P. Immo tecum multum boni sæpe didici. Ob. Quid tandem vis concludere? P. Ut mihi ignoscas: quando (vt vides) malo animo nihil peccaui, quod equidem sciam. Ob. Agè, ignosco: quia videris mihi candidus, & apertus: neq; adhuc vidi te mendacem esse. P. Ago tibi gratias, Martine suauissime.

COLLOQ. LXIII.

N.

O.

ERgò. ne abis in patriam? O. Cogor abire, nempe accersitus à patre. N. Nunquàm. ne es reuersurus? O. Non spero. N. Quando profecturus es? O. Crastino die, vt opinor. N. Siccine igitur me relinquis? O. Ita necesse est. N. O me miserum! Vbi & quando amicum

cum talem reperiam? talem studiorū
 meorum socium? O. Ne doleas: esto
 animo bono: meliorem dabit tibi De
 us. N. Ille quidē potest, scio: at ego vix
 sperare possum. O. Noli, obsecro, te af
 fligere tantō opere. Nec enim hac sepa
 ratione corporum, interitura est ami
 citia nostra: quin potius accrescet ma
 gis: & absentes corpore, præsentēs ani
 mis erimus. Quid epistolæ, quas vltro
 citroque dabimus? quantam vim spe
 ras habituras esse? Quid quod mutuo
 illo desiderio amor ipse noster fiet iu
 cundior? N. Verisimilia sunt, quæ di
 cis, omnia: sed interim nō lenitur do
 lor meus. O. Ah, reprime lacrymas. N.
 Non queo præ dolore. O. Siccine agis?
 An putas me minori dolore tangi? sed
 quid agas? diuinæ voluntati parendū
 est. Nunc ipse te collige, obsecro, ac
 potius ad hilariter cœnandū te para.
 Pluribus à cœna colloquemur. N. O
 quàm triste diuortium!

COLLOQ. LXV.

MELCHIOR. VALERIUS.

NON meministi præceptorem tam
 K 2 saepe

saepe monere nos de fugiendis prauis
 sodalibus? V. Ego verò probè memi-
 ni. M. Tamen alicubi satis negligēter
 vteris eius monitis. V. In quo videor
 tibi ea negligere? M. Dicam tibi, si mo-
 dō attentè audias. V. Dic obsecro: au-
 diā attētissimè. M. Nunquā vis cauere
 tibi ab illo impostore? V. Cur caueam?
 M. Ne illius cōtagione depraveris. No-
 sti enim eū esse pessimū. V. Atqui non
 sponte sequor: ad me accurrit vndiq;
 M. Nimirum, quia nouit te habere,
 quod des: & dare libenter ac saepe. V.
 Quid igitur mihi faciendum suades?
 M. Dic semel, & seridò, & quasi animo
 irato, Quid vis amice? cur me vbiq;
 sequeris? omnes clamitant, te esse pes-
 simum, & ideo sodales tui esse nolūt.
 Proinde omitte me posthac, quāso:
 ne tua causa virgis palàm cedat. V.
 Quid si velit aliquid contrā responde-
 re? M. Abrumpe illi sermonem, teque
 recipe celeriter. V. Ago tibi gratias,
 quòd me tam fideliter monueris.

COLLOQ. LXVI.

G. H.

Vis ne permanere in ista ignorantia?
 H. Auer-

H. Auertat Deus. C. Quid igitur facies? H. Da mihi super hac re consilium, quaeso. G. In primis Deum sæpissimè & ex animo precare: deinde sèper attēt^o esto: hoc est, diligenter audito, quicquid docetur, siue praeceptor loquatur, siue aliquid reddāt condiscipulū tui: postremò charitatē diligēter colle. H. Quibus modis? G. Neminem neque lædito, neque offendito: nemini inuideto, neminem odio habeto: sed cōtrā, omnes dilige tanquā fratres, ac bene omnibus, quoad poteris, facito. H. Quid illa mihi conferēt ad studiorū profectū? G. Plurimū. H. Quomodo? G. Sic. n. De^o tibi illuminabit ingeniū: memoriā ac cæteras animi dotes augebit: deniq; studia tua ita promouebit, vt maiores in ea re progressus in dies facias. H. Consiliū mihi sanè das optimū. vtinā in Dei ipsius gloriā vti perpetuò valeā, tibiq; aliquando referre gratiā. G. Nō opto, vt mihi aliquid gratiae eo more referas, nisi vt Deum sæpenumero laudes, studiāq; honesta semper prosequaris, atq; ita ad diuinarū literarum cognitionem tandē peruenias.

COLLOQ. LXVII.
CALIXTVS. MARCELLVS.

QUID egisti per hos quindecim dies? **M.** Ministraui matri, quæ grauiter ægrotabat, **C.** Aintu! **M.** Sic est profectò. **C.** Quo laborabat morbo? **M.** Febre tertiana. **C.** An conualuit? **M.** Paulatim conualefcit, gratia Deo. **C.** Quis eam sanauit? **M.** Medicorum summus. **C.** Quis ille? **M.** Ipse Deus. **C.** De hoc nihil dubito: sed cuius opera? **M.** Domini Desiderij. **C.** Is habetur maximi nominis in medicinæ professione. **M.** Id quotidie probant egregiæ curationes eius. **C.** Quibus remedijs utebatur in curanda matre tua? **M.** Medicamentis. **C.** Satis istud intelligo, etiam te tacente. sed dic planè, quæ fuerunt ista medicamenta? **M.** Sine me aliquid sper recordari. **C.** Sino: dic tandem, quæ reminisceris. **M.** Duo tantum nomina mihi occurrunt, clysteres & potiones. **C.** Quid ista conferunt? **M.** Eho inepte, ita rogas, quasi ego medicinæ operam dederim. Itaque si cupis amplius scire, quare tute ipse ab ijs potius, qui ista profitentur, hoc est, à medi-

à medicis & pharmacopolis. C. Ne mihi succenseas, oro. M. Cur tu es adeo curiosus? C. Vt addiscam semper aliquid. M. At vide interim, ne voceris Percunctator. C. Audi tamen itē pauca. M. Loquere. C. Quandiu ægrotavit mater? M. Ferè duas hebdomades. C. Interea vbi erat pater? M. Profectus erat Francofurtum ad mercatum. C. Sed tu, qua hora redisti in gymnasiū? M. Hodie manè. C. Dedisti-ne excusationem præceptori? M. Dedi. C. Quid tibi respondit? M. Factū bene, inquit. Tuverò vbi fueras? C. Hesterno die rus ieram cum patruo. M. Age, videam?, quid simus reddituri hora secunda. nā ego quodammodo nunc nouus sum discipulus.

COLLOQ. LXVIII.

GRATIANVS. THOMAS.

Uis venire miſtum? T. Satis otioſè minxi. G. Eamus vnà, quæſo, vt parum fabulemur. T. Tace inepte, niſi vis accusari: non eſt fabulandi tempus. Nōn-ne debuisti meiere, antequā ientaretur? G. Deui: sed oblitus sum. T. Ito igitur ſolus, cū bona venia præceptoris:

ceptoris: nec sis posthac tam obliuio-
sus. G. Parebo tibi, & meminero.

COLLOQ. LXIX.

MAXIMILIANVS. GABRIEL.

QVID cogitas Gabriel? caue tibi,
obsecro. G. Quid mihi cauebo? M.
Ne in morbum incidas. G. Qua ex cau-
sa? M. Ex nimia lusus intemperantia.
G. Vnde apparet periculum? M. Quia
totus æstuas, totus sudore mades. G.
Reçtè & in tempore admones: profe-
ctò non sentiebam. M. Desiste, si me
audis. G. Audio verò libenter, ac ti-
bi morem gero. quis enim respuat
tam fidele consilium? M. Deterge faci-
em sudariolo, & indue te celeriter: ne
subitum frigus contrahas. G. Habeo
tibi gratiam. nam ferè morbis sum ob-
noxio. M. Quid est cause? G. Infirmitas
meæ valetudinis. vides enim, quã im-
becillo sim corpore. M. Tanto magis
debes tibi cauere. G. Istud probè noui:
& parens vterq; me monet sapissime.
sed quid agas? natura proni sum in no-
stram perniciem. M. O mi Gabriel, nõ
est voluptati seruiendum, sed tem-
perantia

perantia valetudini consulendum. G. Est in promptu carmen Catonis in eam sententiam. M. Teneo, sed de his aliàs iam satis indutus es: non est, quòd hìc morère diutius. G. Vale Maximiliane, monitor amicissime. M. Vin' tu, vt domum te deducam? G. Nihil opus est deductione: ego bellè me habeo, Dei beneficio. M. Mi Gabriel cura, vt valeas.

COLLOQ. LXX.

ROBERTVS. BERTRAMVS.

VAlde miror, cur hodie manè nō ad- fueris. B. Quid miraris tantoperè? Nihil hìc est noui: multi absunt quotidie, imò ferè horis singulis. R. Atqui victoria tibi erat in manibus. B. Quid ego curo? eiusmodi victoria (vt bene dicebat quidam) nihil aliud est, quàm breuis gloria. R. Sed interim modesti adolentes hinc ad studia magis incenduntur, nec tamen inani gloria tumescunt: sed ad honorem Dei referunt, quicquid inde laudis accesserit. B. Istud certè rarò cōtingit. Plures enim sunt, qui victorijs abutantur ad priuatam

K 5 glo.

gloriam, quàm qui diuini honoris rationem habeant. R. Verisimile dicis. B. Immò verissimum. R. Sed velim mihi dicas cur abfueris. B. Scripsi ad patrem literas. R. Cuius nomine? B. Matris. R. Dictauit-ne tibi ipsa? B. Quid scripssissem, nisi dictasset? R. Quid continebant literæ? B. Longum esset tibi narrare. R. Saltem dic earum argumentum. B. Varium erat & multiplex. & quid tua, quæso, scire refert? R. Nihil. B. Cur ergo tam auidè quæris? R. Animi causa, vt ferè curiosi sumus noui aliquid audiendi. B. Nihil aliud, quàm garris: omitte me. R. Ausculta paucis. B. Agè, ausculto, loquere, quid velis. R. Scire cupio, vbi sit pater tuus. B. Quasi verò nescias. R. Vnde scirem? B. Quum tibi sit notissimus, & quum simus vicini, non putassem te ignorare. R. Dic tandè, quæso. B. Est Noriberga. R. Quando est profectus? B. Abhinc dies quatuor. R. Quid illic agit? B. Negotiatur. R. Quando rediturus est? B. Finito mercatu. R. Ad quod tempus finietur? B. Roga mercatores: non est meum curare talia. R. Quid

Quid igitur curas? B. Vt Deum time-
 am, parentibus obediam, bonas artes
 cum pietate discam. R. Ne tu magni-
 ficè loqueris: sed dic mihi seriò, potes
 ne res tantas efficere? B. Ego ne istud
 mihi assumo? quin potius fateor, ne in-
 cipere quidem penes me esse. R. Quid er-
 go de te fiet? B. De^o ipse Spiritu suo in
 me operabitur. R. Optimè sentis: ni-
 hil ex te præterea requirebam. B. Est
 Deo gratia, cui acceptum refero, quic-
 quid inest in me boni. R. Istud rectè,
 & laudo equidem: ne tibi videar ni-
 hil aliud, quàm garrere. B. Quum il-
 lud dicerem, iocabar sanè. R. Ego sic
 accepi. sed tu (vt coepisti) perge disce-
 re, & sapere. B. Qui mihi dedit fidem,
 idem (vt spero) perseuerantiam dabit.
 R. Bene speras: & ego idem spero re-
 cum. Itaq; pergamus viuere inter nos
 coniunctissimè, vt adhuc fecimus. B.
 Per me quidem non stabit, nisi ope di-
 uina prorsus ero destitutus. R. Auer-
 tat ipse Deus. sed audin' tu horologi-
 um? B. Vt in ipso tempore sermonem
 finiuius!

REINOLDVS. MATTHIAS.

VNde veris? M. Foris. R. Quid prodie-
 ras? M. Vt emerem chartam. R. Emi-
 sti. ne? M. Emi. R. Quantum emisti? M.
 Scapum. R. Quanti? M. Quinque qua-
 drantibus. R. Cuius formæ? M. Mino-
 ris. R. Ostende. M. Vide, num bona sit.
 R. Bona est profectò. in quem vsum e-
 misti? M. Ineptè quæris. quis est char-
 tarum vsum, nisi ad scribendum? R. Im-
 mò alius. M. Quis, cedò? R. Ad merces
 inuoluendas. M. Intelligebam de char-
 ta scholastica, non de emporetica. nõ
 enim sum mercator. R. Vtimur etiam
 charta ad siccandam recētem scriptu-
 ram. M. Satis scio, sed charra illa est bi-
 bula. R. Et tamen charta est. M. Esto. R.
 Ergo multiplex est chartæ vsum, etiam
 in schola. M. Cogor fateri. R. Etiam di-
 cam tibi alium vsum, & quidē in scho-
 la frequentissimum. M. Quem? R. Non
 ausim dicere sine p̄fatione honoris. M.
 Quid opus est inter nos honorem præ-
 fari? non enim verba foētent. R. Dicam
 igitur, quando ita vis. M. Dic liberè. R.
 Ad tergendas nates in latrina. M. Illuc
 non

non feruntur chartæ puræ, sed iam scrip-
tæ, æq; inutiles. R. Quid tum? char-
tæ sunt tamen. M. At ego de charta pu-
ra & noua loquebar. R. Sed interim vi-
ctus es. M. Sit ita sanè: nō me pœnitet
disputatiunculæ huius nostræ. R. Sed
iam à lusu disceditur. M. Et nos ergo
loco cedamus.

COLLOQ. LXXII.

HVGO.

BLASIVS.

HABÉSNE bonum atramentum? B.
Cur istud rogas? H. Vt mihi des ali-
quantulum. B. Ehò, non habes? H. Im-
mò: sed eo non possum scribere. B.
Quid obstat? H. Quia nimis spissum
est. B. Nescis diluere? H. Non est mihi
aqua. B. Dilue vino. H. Multò minus.
B. Quid si aceto dilueres? H. Inde char-
ta perflueret. B. Quis scis? H. Audiui de
quodam magistro, qui me docebat scri-
bere. B. Ego verò aliud audiui magis
mirum. H. Narra mihi, sodes. B. Quid
mihi dabis? H. Bonam aciculam. B. Au-
di igitur, quod ego didici ex quodam
pædagogo meo. Atramentum, quod
aceto liquefactum est, ægrè eluitur. H.
Fieri

Fieri potest: sed interim da mihi partem
in usum præsentem. B. Tene atramentarium
tutum bene a pettum: ego infundam
tibi. H. Ecce, infunde. Vah! quam liquidum
est! B. Fortasse, quia non est gummi satis.
H. Sed quam decolor! B. Utere, si vis,
quale quale est: non enim habeo melius.
H. Quid igitur faciam? B. Hem, inepte,
non potes penna tua bene miscere?
H. Miscui satis: quid possem præterea?
B. Infunde rursus in cornu meum.
H. Admoue propius: estne satis?
B. Comprime penna linteolum.
H. Ita compressi, ut ferè sit aridum.
quid erit tandem? B. Atramentum bonum,
aut certè mediocre. H. Bona est
mediocritatis regula, ut ex præceptore
dicimus. Sed nunquid ex duabus malis
rebus confici potest aliquid boni? B.
Vbi miscuero, & tibi rursus infudero,
videbis experimentum. H. Ardeo istud
videndi desiderio. B. Porrige nunc
atramentarium tuum. H. Ecce, infunde.
Ohe, iam satis est: quæ istæ est profusio?
plus mihi dedisti, quàm tibi retinueris.
B. Cõmisce iterum etiã atq; etiam.
H. Nunquam posset coquus sua iura
& con-

& condimenta melius confundere. B. Iam tandem facito periculum. H. Dicta mihi aliquam sententiam, vt interim discam aliquid. B. Experientia, (vt vulgò dicitur) est rerum magistra. Habes? H. Dicto citiùs. B. Videlicet iã pridem tenebas. H. Quis illud ignoraret, quod est adeò vulgare? B. Nunc videamus. H. Res apparebit melius, vbi scriptura bene desiccata fuerit. B. Quid vis exspectare? iam sicca est plus satis. H. Oh, vide quàm nigra sit! B. Dixi. ne verè? H. Aliquando periculum feceras scilicet. B. Constabit igitur, experientiam esse rerum magistram. H. Quinetiam hinc experimur, ex rerum commistione bonum fieri temperamentum. B. Iam incipis altius philosophari. Itaq; discedo. H. O longum sermonem de nihilo! B. Nihil me poenitet: alioqui inerti otio torpebamus.

COLLOQUIORVM SCHOLASTICORVM LIBER

*tertius, cui insunt magistri colloquia
cum discipulis.*

COLLOQ. I.

DISCIPVLVS. PRÆCEPTOR.

ALVE præceptor. P. Sa-
lus per Iesum Christum.
An surrexerunt omnes? D.
Omnes, præter paruulos.
P. Nunquis ægrotat? D. Ne
mo, gratia Deo. P. Quid agitur? D. Alij
se induunt: alij iam student nauiter.
P. Ad est. ne vobis hypodidascalus? D.
Iam dudum. P. Ite igitur precatû: vos-
que diligenter commendate Domi-
no Deo, per Iesum Christum de preca-
torem nostrum: deinde pergite in stu-
dijs vestris, vsque ad horam ientaculi.
D. Ita solemus, præceptor. P. Credo c-
quidē: sed quia ferè somniculosi estis,
ac negligentes, idcirco ego vos ad mo-
neo sæpius. D. Gratiã habemus, præce-
ptor humanissime. Nunquid vis p̄terea?
P. Dic famulo, vt mihi togam adferat.

COL-

COLLOQ. II.

PRAECEPTOR. DISCIPVLVS.

A. Dfuiſti ne hodie concioni ſacræ?

D. Adfui. P. Qui ſunt teſtes? D.

Multi ex condiscipulis, qui me vide-

runt, teſtari poſſunt. P. Sed produ-

cendi erunt aliquot. D. Producam,

quum iubebis. P. Quis habuit concio-

nem? D. Dom. Petrus. P. Quota hora

incoepit? D. Septima. P. Vnde ſumſit

thema? D. Ex epiftola Pauli ad Roma-

nos. P. Quoto capite? D. Octauo. P. Ad

huc bene reſpondiſti: nunc videamus,

quid ſequatur. Ecq̄d memoriae māda-

ſti? D. Nihil quod referre poſſim. P. Ni-

hil-ne? cogita paulisper: & vide, ne tur-

beris: quin eſto animo bono. D. Certè

p̄ceptor, nihil poſſum reminiſci. P. Ne

verbū quidem? D. Nihil p̄ſus. P. Hem

verbero! q̄d igitur p̄feciſti? D. Neſcio,

niſi quia fortaffe interim à malis abſti-

nui. P. Iſtud q̄dem eſt aliquid: ſi modò

feri potuit, vt malo oīnò abſtinueris.

D. Abſtinui, quoad potui. P. Facita eſ-

ſe: nō tamen ſatiſfeciſti Deo: quū ſcri-

ptum ſit, Declina à malo, & fac bonū.

Sed dic mihi (quæſo) qua gratia illuc

L

iueras

iueras potissimum? D. Vt aliquid ad-
 discerem. *Pr.* Cur id non fecisti? D. Nō
 potui. *Pr.* Non potuisti nebulosum imō
 noluisse, aut certe nō curasti. D. Cogor
 fateri. *Pr.* Quæ res te cogit? D. Consciē-
 tia mea, quæ me accusat apud Deū. *Pr.*
 Rectè dicis: vtinam ex animo. D. Equi-
 dem ex animo dico. *P.* Fieri potest: sed
 age, qd fuit causa, quam obrē nihil me
 moriē mādaueris? D. Negligētia mea:
 non enim diligenter audiebā. *P.* Quid
 igitur faciebas? D. Identidem dormie-
 bam. *Pr.* Ita soles: sed quid agebas reli-
 quo tempore? D. Cogitabā mille ine-
 ptias, vt solent pueri. *Pr.* An tu adeo
 puer es, vt non debeas attentus esse ad
 verbum Dei audiendū? D. Si attentus
 essem, possem aliqd proficere. *P.* Quid
 igitur meruisti? D. Verbera. *P.* Merui-
 sti profectō, id quæ largissimè. D. Inge-
 nuè confiteor. *Pr.* Verbo tentus, opi-
 nor. D. Immò certè ex animo. *Pr.* For-
 tasse: sed interim para te ad plagas ac-
 cipiendas. D. Ah p̄ceptor, ignosce ob-
 secro: peccavi, fateor, sed nulla ex mali-
 tia. *P.* Atqui tā supina ista negligentia
 proximè ad malitiā accedit. D. Nō equi-
 dem

dem inficior: sed tuam imploro clemenciam, per Christum Iesum. *P.* Quid igitur facies, si tibi ignouero? *D.* Faciam post hac officium meum, ut spero. *P.* Adhendum erat, Deo iuuante: sed id parum curas. *D.* Imo preceptor, adiuuante Deo, prestabo post hac officium. *P.* Age, condono culpam tuis lacrymis: tibi quoque ea lege ignosco, ut promissi memineris. *D.* Gratiarum ago, preceptor humanissime. *P.* Eris apud me in maxima gratia, si promissa seruaueris. *D.* Faxit Deus optimus maximus, ut possim. *P.* Faxit, precor.

COLLOQ. III.

MARTINVS famulus. PRAECEPTOR.

P. Praeceptor, nemo est, qui doceat in sexta classe. *P.* Quid hoc rei est? ubi est magister Philippus? *M.* Morbo detinetur in lecto. *P.* Quis scis? *M.* Nuntiauit quidam ex discipulis eius domesticis. *P.* Dic hypodidascalo meo. *M.* Non est in mutæolo suo. *P.* Quis scis? *M.* Nam ego tetraut quater pulsaui ostiolum. *P.* Dic primæ classis Doctorem, ut mittat e suis aliquem. *M.* Quid si non sit mittere? *P.* Abi inepte: an putas esse

esse tam impudentem, vt recuset? abi,
propera.

COLLOQ. IIII.

ANDREAS. PRAECEPTOR.
DISCIPVLI.

PRæceptor. P. Hem, quid est? A. Sunt
quidam, qui te conuentum volunt.
P. Vbi sunt. A. Te exspectant in vico.
P. Nunc adibo. A. Atqui vrgent. P. Præ-
curre tu, & eos intromitte in arc-
am: ego te sequor, vos interim exspe-
ctate cum silentio: mox ego adero, vt
vos ad coenam dimittam. D. O quam
bonum verbum!

COLLOQ. V.

IUSTVS. PRAECEPTOR.

PRæceptor, quid reddemus cras ma-
nè? P. Hodie manè palàm dixi ante
scholę missionem. I. At ego non ade-
ram, præceptor. P. Roga igitur condi-
scipulos. nam si vellent singuli me in-
terrogare de rebus à me palàm dictis,
quæso, quando finis esset? Itaque fac
sis posthac prudentior. I. Curabo p vi-
ribus. P. Sed tu vbi eras? I. Prodierā. P.
Quid prodieras? I. Vt curarem negoti-
um

um aliquod, de quo pater ad me scripserat. P. A quo petisti veniam? I. Ab hypodidascales. P. Cur nō à me potius? I. Quia cras occupatus. P. Cui agebā? I. Alloquebaris in area quosdam viros honoratos, qui te conuentum venerant. P. Abi, nunc recordor.

COLLOQ. VI.

PRAECEPTOR. FAMVLVS. OBSERVATORES.

HEus Martine. F. Hem, prestò sum, here. P. Accerse mihi huc quinque publicos observatores, quos hesterno die in hunc mensem elegi. nostin? F. Optimè, nam egomet aderam. P. Sunt (opinor) in suo quisq; auditorio: festina. F. Quàm primū rediero. O. Adsum? omnes, preceptor: qd tibi placet imperare? P. Satis erat iubere. nec enim sum imperator, nec magistratus. Ego vos huc accersi iussi, vt vos officij vestri cōmone facerem. Vos igitur attentis auribus atq; animis audite. Nō ignoratis, quāto cum timore Domini hesterno die palām in aula nostra cōmuni vos elegerim. Auspicati sumus à

sacris precib⁹: sequuta est admonitio
 nostra atq; exhortatio ad omnem cor
 rumpit scholasticū de timore Domini, deq;
 moribus, qui deceat studiosos in scho
 la versantes quotidie: deinde, nō sine
 optimorū adolescētium testimonio,
 vos elegi quinq;, quos ad hoc munus
 idoneos existimaui: postremò vētum
 est ad secundam, cum gratiarum actio
 ne, precationē. Ne igitur putetis ludū
 fuisse aut iocum, actionem illā, in qua
 nomē Domini tā studiosē fuerit inuo
 catum. Ac licet apud imperitos aut ar
 rogātes hoc munus & vile & abiectum
 videatur, vos tamē credite, cum hono
 rificū, tum sanctum esse vestrum istud
 ministeriū. Quod si aliter existimabi
 tis, fieri nō potest, vt munere vestro re
 ctē fungamini. Itaque ego vos horror,
 quantū possum, & per Iesum Christū
 obtestor, vt cū Dei timore atq; reuerē
 tia diligentia præstetis in ijs omnibus,
 quæ intelligetis ad officiū vestrū per
 tinere. A vobis igitur absit oīs fauor,
 odiū, gratia, studiū vindicandi, & simi
 lia, quæ transuersos agunt homines, &
 sincerum corrumpunt iudiciū. Ne ti
 meatis

meatis improborum minas, qui pusilliani animi adolefcētes ab officio solent absterre. Quā enim habēt in vos potestātē? potius eum timete, qui vester est Dominus, qui vitæ ac necis potestātē habet. Illius (inquam) tāti principis timor vobis ob oculos semper obueretur. Incurretis (scio) in aliquot improborū ac dissolutorū odium: sed pluris sit vobis vnus Patris vestri cœlestis amor & charitas, quā omnes oīum hominum inimicitia. Estote semper memores verbi illi⁹, quo Seruator noster & summus præceptor suos discipulos ad constantiam hortabatur. Si vos (inquit) odit mundus, scitote, q̄ me quoq; prius odio habuerit. vos igitur p̄pter ipsum Christū, omnes flocci facite nebulonū minas, offensiones, inimicitias: dūmodò gloriæ Dei possitis inseruire fideliter. Hæc sunt, de quibus nunc pro temporis breuitate vos admonendos esse existimaui, præter illa, quæ vos in aula hesternò die audiuiſtis. *Pri. obs.* Maximas tibi gratias agimus, p̄ceptor humanissime: & Christū, precamur, vt sua dona tibi semper adaugeat. A tq̄

verò vehemēter petimus, vt (si tibi molestum non est) perscriptam des nobis hortationem tuam : quò illam inter nos quandoq; relegentes, memorię tenaciùs infigamus. P. Id ego faciam primo quoq; tempore : quandoquidem rem sanè honestissimã postulatis. *Primus obs.* Optamus etiam à te (si placet) commētariolum scriptum habere de præcipuis officij nostri capitibus : vt simus certiores, quid potissimum sit nobis hac in re obseruandum. P. In ipso tempore de hoc admones : & sic ego iam pridē in animo habebam : sed me quotidie aliud ex alio impediuit. Dabo igitur eiusmodi cōmentariolum, quod videlicet cōtineat, quicquid ad obseruatorū publicorum officia pertinet. Id autē describetis ex ipso archetypo meo : quod ideò seruare volo, vt cæteris quoq; tradere possim futuris obseruatorib⁹. Nunc redite in suū quisq; auditorium. Ob. Rectà inuis, præceptor.

C O L L O Q. VII.

ERNESTVS. PRAECEPTOR.

Licet. ne p̄ceptor vt ego & patruclis
eamus

camus domum? P. Quid eò? E. Ad nuptias confobrinæ. P. Quando est nuptura? E. Crastino die. P. Cur tam citò vultis ire? E. Vt mutemus vestimenta. P. Per me licet, catis, hac tamen lege, vt cras huc redeatis cubitum. E. Quid si volet patruus, vt expectemus repotia? P. Non detinebit vos, satis scio: dùm modo dicatis ei, qua lege dimiserim. E. Verum fatebimur. P. Abite, & ab omni caucte intemperantia: facite que, vt luceat lux vestra coram omnibus, vnde glorificetur noster ille cælestis Pater. E. Ita quidem speramus fore, ipso nos in omnibus adiuuante.

COLLOQ. VIII.

PROTASIVS. PRAECEPTOR.

Licet-ne exire, præceptor? P. Quæ tibi est exeundi causa? Pro. Vt quærã in foro aliquem ex nostratib? P. Quid istud opus est? Pro. Mandare illi volo, vt meos admoneat de pane mihi aut adferendo, aut mittendo. P. Vbi panis deficit, omnia sunt illic venalia. Pro. Istud vulgatum est apud nos pro-

uerbium. *P.* Immo vbique peruulgatum: adeo panis mortalium vitæ est necessarius. Sed ad rem: tu nunc pro-
dire vis? *Pro.* Si tibi placet, præceptor:
ne mei negotij occasionem amittam.
P. Abi, & festina ante prandium redi-
re. *Pro.* Dabo equidem operam.

COLLOQ. IX.

BVRCHARDVS. PRAECEPTOR.

LICET-ne mihi exire vnà cum fratre?
P. Quid causæ est? *B.* Vt mater emat
nobis calceos: deinde, vt tonsorem
adcamus. *P.* Quid eò? *B.* resectum
capillos. *P.* Quid nunc opus est? *B.* Vt
cras (si Dominus permiserit) inuisa-
mus patrum. *P.* Ite, & maturè redite
ad studium. Sed heus, pueri, adferte
mihi à matre testimonium in crastinū
diem, aut testem adducite. *B.* Deo iu-
uante id curabo diligenter. Nunquid
vis, præceptor? *P.* Vt meis verbis ma-
trem officiosè salutetis.

COLLOQ. X.

ALBERTVS. PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, licet-nenobis i-
re ad tonsorem? *P.* Quid eò? *A.* Vt ca-
pillum

illum tondeamus. P. Libèter quotidie exiretis sexies: quin exspectatis in crastinum diem, vt eatis vnà cū cæteris? A. Atqui proptet forum turba erit in tonstrina. P. Quid tū? satis habebitis otij ad exspectādū. Recipite vos ad studium. A. Vt libet, præceptor.

COLLOQ. XI.

BARTOLEMAEVS. PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, accersor à patre.
 P. Vbi is est? B. In diuersorio. P. Quādo venit? B. Aduenit modò. P. Quis tibi tam citò nuntiauit? B. Misit ad me famulum. P. Vbi est? B. Præ foribus me exspectat. P. Cur illum non intromisisti? B. Noluit intrare. P. Quid ita? B. Quia (vt ait) festinatione urgeatur. P. Voca illum, vt paucis conueniam, deinde abi, sed cura, vt quamprimum huc adsis. B. Eo vocatum.

COLLOQ. XII.

PRAECEPTOR. REMIGIVS.

VBI est Martinus? R. Iuit ad forum.
 P. Quid eò? R. Emtum (vt dixit) singulum. P. In iussu meo exire non debuit.

debit: sed hoc nihil ad te. Quis dabit vobis merendam? R. Dixit se hora secunda reuersurū, vt det nobis. P. Quid si fallat? R. Id non est moris eius. P. Nisi ad horam adfuerit, admone vxorem de vestra merenda. habet enim clauē alteram cellæ penuariæ.

COLLOQ. XIII.

PRAECEPTOR THEODORVS.

DEmiror vnde nunc venias. T. Domo redeo, præceptor. P. Cur iueras domum? T. Petitum merendam. P. Quā obrem non attuleras? T. Mater erat occupata. P. Quid tum? debuisti, exire in iussu meo? T. Nō debui, fateor. P. Quid igitur meruisti? T. Plagas accipere: sed ignosce mihi (quæso) præceptor. P. Cur non petuisti exeundi potestatem? T. Quia non audebam te interpellare. P. Quid agebā? T. Tenebas libellū quendam, & legebas aliquid. P. Fieri potest: sed vos tamen sæpe me interpellatis ob rem leuiorem. Nunc igitur para te ad vapulandum. T. Parce mihi, obsecro, præceptor. P. Sine, vt prius cogitem aliquantisper. Agè, parco:
tum

tum quia ingenuè confiteris, tū quòd
 satis studiosus mihi videris. S. Gratias
 ago maximas, præceptor humanissi-
 me.

COLLOQ. XIII.

GVLIELMVS. PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, non restat mihi
 charta ad scribendum. vis ne dare
 codicem? P. Quem in vsum? G. Partim
 ad colloquia, partim ad exemplaria.
 P. Retulisti in codicem tuum? G. Re-
 tuli. P. Ostende. G. Ecce tibi, præce-
 pror. P. Quid istud? retulisti octode-
 cim: vis ergo de maiore? G. Si tibi pla-
 cet. P. Pete à famulo: ac, ne dubitet,
 ostende illi tuum codicem, vt idem in
 suū referat. G. Audio. P. Audi item, ca-
 ne abutaris charta: ne tibi pater graui-
 ter succenseat. G. Faxit Deus, vt bene
 vtar.

COLLOQ. XV.

HIERONYMVS. PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, licet ne prodire, P. Quã-
 obrem? H. Vt emam cultellos men-
 sarios, P. Vbi sunt, quos habebas? H.
 Reliqui

Reliqui domi. P. Quid ita? H. Quia iam obtusi erant & inutiles. P. Habes ne pecuniam ad emendos alios? H. Mater dedit mihi. P. Quis erit adiutor ad emendandum? H. Gerardus. P. Ite sanè: & caute, ne vobis imponatur. H. Cauebimus, Deo iuuantе. P. Omnes quidē iuuat, sed eos potissimum, qui ad eius honorem omnia referunt.

COLLOQ. XVI.

VITVS. PRAECEPTOR. FERDINANDVS.

Praeceptor, licet ne pauca? P. Loquere. V. Nos duo proponebamus, si tibi ita videretur, ire, dum caeteri ludunt, foras ambulatum. P. Quo vultis exire? V. In proxima suburbana. P. Quid autem agetis ambulantes? F. Tractabimus colloquium aliquod. P. Sed de bonis & honestis rebus. F. Haec temporis serenitas, & tam pulchra terrae factes, praebent nobis honestum aliquod argumentum. P. Nunquam de eius cultoribus. V. Nunquam profectō: sed ut ad propositum reuertamur, permittis nobis, praeceptor, extra urbem prodire.

prodire? P. Nisi mihi perspecta esset vestra perpetua fidelitas, & verus amor literarum, nunquam permitterē: praesertim quum pravi adolescentes me saepe in hoc genere fefellerint. Vos igitur prodite: deinde maturē ad cœnā revertimini.

COLLOQ. XVII.

ISAIAS. PRAECEPTOR.

Præceptor, licet. ne prodire? P. Quò prodire cupis? I. Ad satorē. P. Quid cō? I. Petita femoralia. P. Iam ne facta sunt? I. Sunt, opinor. P. Rectē (opinor) dicis: quia res incerta est. I. Atqui promiserat mihi in hunc diem. P. Quid si fallat? I. Nihil mirum fuerit. P. Nunc quoque verē loquutus es. nimirum ad promissum tempus fidem præstant artifices. I. Viso tamē præceptor, si mihi permittis. P. Nihil impedio. I. Nunquid vis, præceptor? P. Immo, ut properes: ut intersis prælectioni. I. Bene mones: ab eo.

COLLOQ. XVIII.

CAIVS. PRAECEPTOR.

LICET. ne prodire? P. Quò? C. Do-

munt.

mum. P. Hem, tam saepe itare domum?
 C. Mater iusserat, ut ego & frater se adire-
 remus hodie. P. Cuius rei gratia? C. Ut
 ancilla vestimenta nobis excuteret. P.
 Quid istud? sunt-ne vobis pediculi?
 C. Et multi quidem. P. Cur vxorē me-
 am non admonuistis? C. Non ausi su-
 mus. P. Quasi verò illa sit vsque adeo
 difficilis. Ancillam habet ea potissi-
 mum gratia, ut vestram omnium cu-
 ret munditiem: nec vos ignoratis il-
 lud, sed gauderis matris inuisendę oc-
 casionem vobis dari. Manete igitur:
 cras curabo, ut vobis excutiantur ve-
 stes. C. Sed mater nos obiurgabit. P.
 Egomet eam placabo, quiescite.

COLLOQ. XIX.
 TILEMANNVS. PRAECEPTOR.
 PVERI

Præceptor, licet. nē cras ire domum?
 P. Quid eo? T. Peritum panem. P.
 Non tibi restat? T. Restat quidem, sed
 parum admodum. P. Quid frater? est-
 ne tecum iturus? T. Iussit pater. P. Quā-
 do conuenisti illum? T. Die Iouis,
 quum venisset in urbem. P. Vbi illum
 vidisti? T. Apud forum. P. Non men-
 tiris?

iris? T. Non mentior. P. Vnde proba-
 bis? T. Sunt ex condiscipulis, qui ade-
 rant. P. Quî tandem? T. Ad sunt Bla-
 sius & Ioachimus. P. Est ne verum, pu-
 eri? Pu. Omnino verum. P. Quî scitis?
 Pu. Vidimus eius patrem, & audiui-
 mus ipsa verba. P. Si ita est, permitto,
 vt eas domum cum fratre. T. Vale præ-
 ceptor. P. Vos seruet Dominus Deus.
 T. Idem tibi precamur ex animo. P.
 Sed heus, quando huc aderitis? T. Cra-
 stino die vesperi, Deo iuuante. P. Cu-
 ra, vt promissi memineras. T. Curabo.
 P. Scilicet, vt soles. T. Immo melius
 spero. Nunquid vis? P. Vt verbis meis
 salutem dicas parentibus. T. Faciam
 libenter. iterum vale, præceptor. P.
 Vos quoq; valetate: & lento gradu am-
 bulate, propter æstum solis. T. Ita fa-
 cere solemus.

COLLOQ. XX.

PRAECEPTOR. VVOLFGANGVS.

Quid sibi vult, quòd abfueris hacten-
 ta hebdomade? Vu. Oportuit me
 manere domi. P. Quamòbrem? Vu.
 Vt matri adessem, quæ ægrotabat. P.

M

Quod

Quod illi officium præstabas? Vu. Sæpius ei legebam. P. Quid legebas? Vu. Aliquid ex sacris literis. P. Sanctum istud & laudabile ministerium. Vtinã sic omnes studerent verbo Dei. Sed quid? nihil agebas præterea? Vu. Quoties opus erat, illi ministrabam cum ancilla. P. Hæcine vera sunt omnia? Vu. Habeo testimonium. P. Profer illud. Vu. Ecce. P. Quis scripsit? Vu. Famulus noster, matris nomine. P. Agnosco eius manum: quia sæpe ab illo mihi attulisti. Vu. Licet-ne igitur redire in sedem meam? P. Quid ni liceat, quum mihi satisfeceris? Vu. Grati-as ago, præceptor.

COLLOQ. XXI.

LUCAS. HYPODIDASCALVS.

PRAECEPTOR, licet-ne mihi pro-dire? H. Quæ tibi est prodeundi cau-sa? L. Est mihi eundum ad forum. H. Quid eò? L. Vt emam corium. H. In quem usum? L. Ad calceorum soleas. H. Qui te adiuiabit in emtione? L. Quidam oppidanus, cui hoc manda-uit pater meus. H. Debueras adire me
cum

cum cæteris, qui ad forum prodierunt.
 L. Occupatus eram. H. Qua in re? L.
 In scribendis ad patrem literis. H. Quã
 do eas dabis? L. Hodie, si quem in fo-
 ro nostratem offendero. H. Abi, & me
 mineris ad horam solitam adesse. L.
 Meminero.

COLLOQ. XXII.

ANASTASIVS. PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, tuo permissu hora prima
 prodieram: nunc redeo. P. Curasti
 negotium tuum? A. Curaui, gratia
 Deo. P. Factum bene. quota est hora?
 A. Instat secunda. P. Voca mihi famu-
 lum: deinde ito ad merendam cum cæ-
 teris.

COLLOQ. XXIII.

HVGGO. PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, vis-ne mihi mu-
 tuo dare aliquantum pecuniæ? P.
 Quid opus est tibi pecunia? H. Vt Eze-
 chiae satisfaciam. P. Quantum debes
 illi? H. Asses cum semisse. P. Quo
 nomine? H. Quia scripsit mihi aliquot
 colloquia. P. Ostēde. H. Vide, si placet.

P. Adi hypodidasalum; dic, vt det quantum petis. H. Gratias ago, præceptor. P. Non est quod agas: sed refer in codicem tuum. H. Quin iam retuli. P. Factum bene: ostende ipsi hypodidascalo.

COLLOQ. XXIII.

BLASIVS. PRAECEPTOR.

Licet-ne mihi, præceptor, adire tuto rem? P. Quæ te causa mouet? B. Iusserat ille, vt se hodie conuenirem, si liceret per otium. P. Quando iusserat? B. Nudiustertius. P. Vbi illum vidisti? B. In area, quæ est è regione templi. P. At vide, ne mentiaris. B. A me absit mendacium. Si vis, dabo testes ex condiscipulis, qui mecum aderant. P. Qui sunt illi? B. Daniel & Bonifacius. Vis-ne vt eos accersam? P. Mane, ego illos conueniam. Sed dic, quid eget tutor opera tua? B. Ad aliquid describendum. P. Qua igitur hora vis illum adire? B. Nunc, si tibi placet. P. Quando hucredibis? Qua primùm me dimiserit. P. Nunc abi, atque illi ex me dic salutem plurimam. B. Faciam libenter.

COLLOQ. XXV.

STANISLAUS MAGISTER.

PRAECEPTOR, pater te inuitat ad prandiū, si tibi placet. M. Est. ne solus? S. Solus (opinor) præter domesticos. M. Excusa me illi, iam enim aliunde inuitatus eram. Age tamen illi meis verbis gratias. S. Nunquid vis aliud? M. Nihil, nisi vt maturè ad scholam redeas. S. Maturè. iuuante Deo.

COLLOQ. XXVI.

CASPAR. PRAECEPTOR.

Ucèt. ne prodire, præceptor? P. Quo? C. Primum ad sartorem, deinde ad tonsorem. P. Cur ad sartorem? C. Vt eutem tibialia reficienda. P. Sunt. ne lacera? C. Adeo lacerata, vt vix induere possim. P. Cur ad tonsorem? C. Vt illi ostendam vlcus, quod mihi his diebus subortum est in femore. P. Detegge, vt videam. C. Vide, quando ita placet. P. Est furunculus. C. Ita conijciebam. P. Quum aperueris tonsori, roga illum, vt emplastrum vlceri aptum adhibeat. C. Faciam, quod suades. P. Sed nunquis est, qui tecum prodire ve-

COLLOQ. SCHOLAST.

lit. C. Immo, Iohannes Fontanus. P.
Quod habet negotium? C. Tonforè
quoque vult adire. P. Ite igitur vnà, &
redite. C. Nunquid vis præterea? P.
Vt maturetis redditum, ne merenda ve
stra multetemi.

COLLOQ. XXVII.

PROCHORVS. PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, licet-ne nobis prodire?

P. Estisne multi, qui prodire vultis?

Pro. Fermè omnes. P. Quid hoc sibi

vult? Pro. Est hodie mercatus: inde fit,

vt ferè sibi quisque velit aliquid eme-

re. P. Nunc ego sum occupatior, quàm

vt singulorum prodeundi causam pos-

sim cognoscere: adite igitur subdo-

ctorem, qui cognoscat, & si vacat, vos

deducat ipse. Pro. Gratias agimus, præ-

ceptor humanissime.

COLLOQ. XXVIII.

PRAECEPTOR. THEOPHILVS.

Hodie igitur Petrum conuenisti? T.

Hodie. P. Vbi? T. In templo. P. Quo-

ta hora? T. Octaua matutina. P. Nun-

quid rogasti, quando sit reperiturus

scho.

scholam? T. Rogavi. P. Quid ille? T. Nescio, inquit. P. debuisti illum ad reditum exhortari. T. Id ego feci, & multis quidem verbis. P. Bene fecisti: sed quid ille respondit? T. Se adhuc à patre detineri ad fructus colligendos. P. Quid si ad ipsum patrem scribas de statu nostro scholastico? fortasse enim mouebitur, vt filium citius remittat. T. Si tibi ita videtur, faciam, id que diligenter. P. Fac igitur primo quoque tempore: sed audi, scribe plenissimè: deinde literas tuas mihi ostende, priusquam des perferendas. T. Sedulo faciam, præceptor.

COLLOQ. XXIX.

PETRVS. PRAECEPTOR.

PRæceptor, licet-ne mihi exire? Pr.

Quo tibi eundum est? Pe. Ad tonsorem. Pr. Non est tibi aliud negotium?

Pe. A tonsore volo ire emtum ligulas,

illinc me ad sutorem conferre. Pr. Cur

ad sutorem? Pe. Vt alteri ex calceis me

is annectat corrigiam. Pr. Ista omnia

quando confeceris? Pe. Intra horæ sp

tium, vt spero. Pr. Erunt multi fortasse

in tonstrina exspectantes. Pa. Fieri

44 COLLOQ. SCHOLAST.

potest: sed si videro diutius mihi morandum illic esse, exspectabo in diem Sabbathi. *Pr.* Est-ne alius, qui prodire velit? *Pe.* Pontanus ait se velle chartam emere. *Pr.* Scisne illi opus esse? *Pe.* Scio. *Pr.* Ite igitur vna: curate diligenter utrumque negotium, nec sitis cessatores. *Pe.* Deo iuuante, cauebimus.

COLLOQ. XXX.

EBERHARTVS. PRAECEPTOR.

LICET-ne exire? *P.* Quo? *E.* Ad sartorem. *P.* Quid eorum? *E.* Ut mihi tunicam faciendam metiatur. *P.* Quae tibi est materia? *E.* Niger pannus. *P.* Vbi est? *E.* In arca mea. *P.* Sartor autem quis tibi est? *E.* Petrus Syluius. *P.* Est-ne peritus artifex? *E.* Sic audisti: & est notus patri meo, qui iussit, ut illum adirem. *P.* Vbi habitat? *B.* In vico xenodochij. *P.* Non nimis longè est, caue discurras. *E.* Cauebo. *P.* Facile à me veniam impetrant, qui nunquam fallunt. *E.* Auertat Deus, ut vnquam fallam.

COLLOQ. XXXI.

LVDOVICVS PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, licet-ne pauca?
P. Lo.

P. Loquere quid velis. L. Quum interdum dicis alicui nostrum, Vbi est follis? vel, Cedo follem: non apparet, vtrum follis sit masculini, an foemini generis. P. Non apparet, fateor: quid tum? L. Vnde igitur scire possumus? P. Cur me de hoc nunquam rogastis? L. Tam multa tam saepe interrogamus, vt vereamur: ne tibi molesti simus. P. Quasi verò istud vnquam pra me feram: contra, eò magis amo vos, quò me rogatis sepius. Quid enim magis cupio, quàm vt aliquando vos videam & optimos & doctissimos? L. Habemus gratiam maximam, preceptor humanissime. P. Eam gratiam ego & vos Deo nostro debemus, qui solus sua bonitate, vtrisque bonam dedit voluntatem. L. Faxit ille, vt hoc beneficio rectè semper vtamur in ipsius gloriam. Sed dic, quaeso, follis cuius est generis? P. Masculini. L. At ego potius foemini dixissem. P. Quamobrem? L. Quia tale est pellis, quod est in Rudimentis pro exemplo positum. P. Non ab re id cõiiciebas. Nam is finita, quale est pellis, magna ex parte foeminina sunt. L.

Non igitur omnia? P. Vix vlla est tam generalis regula, quæ exceptione careat. Follis igitur sub exceptionē cadit, quia masculinum est. Sic aliquot alia, vt ignis, piscis, axis, &c. L. Sed vnde illa dignoscam? P. Facilè cognoscēs, quū perueneris ad Grāmaticæ regulas. Sed interim Latinè loquentes attētè obserua, teq; ad eorū imitationē diligenter accōmoda. L. At istud longum est, præceptor. P. Non fiunt, nisi longo tēpore, præclara ædificia. L. Experientia nos istud docet. At pater meus vellet me annuo spatio doctum videre. P. Ego verò istud vnus diei spatio videre vellē. Sed quid agas? omnibus in rebus exspectandum tempus est. Pater tuus, quia non didicit literas, nescit, quid doctrina valeat, neq; quantis laborib' illa cōparetur. L. Verum dicis: sed quid illi respondere possum, quū apud me cōqueritur de tēporis longi spatio in discendis literis? P. Docebo te inter cœnandum. nunc ito lusum cum ceteris, vt me in muscū recipiā. L. Ignosce mihi (quæso) præceptor, quod te interpellauerim. P. Nihil me interpellasti, non enim

enim occupatus eram. Præterea, si te audire mihi molestum fuisset, nonne poteram te in aliud tēpus rejicere? L. Tuo iure id poteras. P. Abi igitur.

COLLOQ. XXXII.

CASIMIRVS. PRAECEPTOR.

SALVUS sis, præceptor. P. Auspicatò adueneris. quid nuntias? C. Orat te pater meus, vt animi causa eamus vnà in hortos suos suburbanos. P. Ad eam rem nos inuitat serenitas: & nunc sumus feriatì. Sed quid illic aspectu iucundum videbimus? C. Varias & pulchras arbores cum suis fructibus, item herbarum & florū miram varietatem. P. Nihil est illis rebus hoc tēpore iucundius. C. Ea est Dei erga nos beneficentia. P. Quā quidē assiduis laudib⁹ prosequi debemus. C. Sed vereor, ne patri in mora simus. P. Tantisper exspecta, dum togam muto, vt sim ad ambulandum expeditior. iam paratus sum: nunc eamus. Sed est. ne domi pater? C. Proforib⁹ nos exspectat. P. Bene res habet. vide, vt eū decenter salutes. C. De hoc, te docente, sæpè admoniti fuimus.

COL

COLLOQ. XXXIII.

DAVID. PRAECEPTOR.

PATER meus tibi salutem plurimam
 dicit. P. Ain' tu? quando rure redijt?
 D. Heri. P. Vt valet? D. Optimè. P. Ma-
 ter verò vbi est? D. Adhuc est in Sue-
 uia. P. Vbi in Sueuia? D. Vlma. P. De il-
 la quid auditis. D. Esse bona valetudi-
 ne præditam, Dei beneficio. P. Domi-
 nus Deus conseruet eam. D. Ita pre-
 cor. P. Dic vicissim patri salutem pluri-
 mam verbis meis. D. Faciam sedulo.

COLLOQ. XXXIII.

BRVNO. PRAECEPTOR.

PRAECEPTOR, licèt. ne pauca? P. Dic li-
 berè. B. Cur non dicimus, hic arbor,
 sicut hic labor? Item, cur genitium
 arboris non proferimus penultima
 longa, vt ferè in cæteris nominib? ter-
 minationis eiusdem? P. Quia loquēdi
 vsus aliter approbavit. Nec enim vbi-
 que locum habet analogia: sed vbi ea
 deficit, sequendus est eorum vsus, qui
 rectè & purè loquuti sunt. Nam ipsa
 Latinitas vsu & auctoritate magis,
 quàm

quàm ratione constat. B. Da igitur auctoritatem de nomine arbor. P. *Arboris exesa truncus*, apud Virgilium. Nonne hîc manifestè vides & genus & accētum? B. Video, præceptor. Sed sūntne alia eodem accentu? P. In primis Græca omnia, vt Castor Castoris. sic Hector, Nestor, & similia. Item hæc duo neutri generis, æquor æquoris, marmor marmoris. Sunt & adiectiua quædam, vt memor memoris, & ex eo cōpositum immemor. Talia quoque sunt ex decus & corpus composita, vt indecor indecoris, tricorpor tricorporis. Sed hæc apud Grammaticos annotata facilè per te inuenies. Nam ista ætas tua maiorem in dies requirit diligentiam. Huc accedit, quòd hæc ipsa, quæ tuo labore ac diligentia inuenies, firmiore tenebis memoria. B. Ago tibi gratias, humanissime præceptor, quòd me tanta humanitate non solū doces, sed etiam admones. P. Benefacis, sed interim volo, memineris, soli Deo acceptum referre, quicquid boni ex labore meo in te proficiscitur. Frustra enim docendo laboramus, nisi labo-

si laborib. nostris diuinus fauor accesserit. Nosti illud Apostoli, Neque qui plantat est aliquid, neq; qui rigat: sed, qui dat incrementum, Deus. B. Essemus profectò plumbo stupidiore, si ista ignoraremus. quæ nobis tã sepè inculcas, tamq; diligenter. P. Tantò diligentius vos oportet tum meminisse, tum recordari. Sed iam tēpus est, vt ad quotidianam pensum te referas: ego verò interea me abdo in musæolum.

COLLOQ. XXXV.

PRAECEPTOR. OSVVALDVS.

DIC latinè, *ein buch*. O. Liber. P. Liber cuius generis? O. Masculini. P. Quis scis? O. Ex bene loquendi vsu & consuetudine. P. Ostende vsum. O. Nam quotidie loquentes, sic dicimus, Hic liber cuius est? Dicimus item saepe numero, Liber meus, Liber tuus, Bonus liber, & similia. P. Bene respondisti: sed quis loquendi vsum te docuit? O. Tu ipse, p̄ceptor. P. Ergo ne tenes omnem vsum linguæ Latinæ? O. Si tenerem, iam non essem discipulus. P. Quid igitur? O. Magister, fortasse. P. Abi, respō-
so tuo

so tuo cōtentus sum. O. Gaudeo sanè.
 P. Age gratias Deo, qui tibi dedit ingenium & mētem bonam. O. Utinam semper agnoscam eius in me beneficia. P. Utinam ille favore suo tua studia prosequatur. Quid hoc sibi vult Ovalde? O. Quòd mihi bene precaris. P. Ergo tu quoq; memento bene ex animo precari omnibus, præcipuè verò condiscipulis tuis. O. Meminero, præceptor. P. Addendum fuerat, Deo iuvante. O. Oblitus sum, fateor.

COLLOQ. XXXVI.

PRAECEPTOR. DANIEL.

ATrende Daniel, vt discas Latina bene Germanicè vertere. D. Attendo, præceptor. P. At diligenter. D. Immò diligentissimè, & ex animo. P. Bene facis. D. Propone igitur mihi Latina, vt nobis interdum soles. P. Quid op^o est? D. *was ist's von nöten?* P. Gallinæ. D. *Hennen.* Præ. Vt. Da. *auff daß.* Præ. Illa. Da. die. P. *Sir.* Da. *seye.* Præ. Bona. Da. *gur.* Præ. Rectè vertisti. Nunc ad singulas partes huius orationis responde nomina tim. Da. Respondebo, quoad poterodum.

dummodò mihi præieris. P. Quid. D.
 Est nomen. P. Opus. D. Nomen. P. Est.
 D. Verbum. P. Gallinæ. D. Nomen. P.
 Ut. D. Coniunctio hoc in loco. P. Illa.
 D. Pronomen. P. Sit. D. Verbum. P. Bo-
 na. D. Nomē. P. Agè, dicamus iterum,
 ut singula paulò plenius intelligas. D.
 Quid nunc respondebo? P. Indica bre-
 uiter singularum partium declinatū,
 ut vos docere solco. D. Præito igitur,
 ut cœpisti. P. Quid. D. Quid, cuius, pro
 nomen. P. Opus. D. Hoc opus, operis,
 ut onus, oneris. P. Falleris Daniel. D.
 Quid ita? P. Quia opus hîc est adiecti-
 uum. D. Eho, adiectiuum! quomodo
 declinatur? P. Est indeclinabile. D. Me-
 miserum! nunquam istud audieram.
 P. Addendum fuit, quod sciam, vel,
 quod meminerim. D. Quamobrem?
 P. Quia fortasse audieras, sed memine-
 ras malè. D. Fieri potest: sed perge (que
 so) me docere. Quid Germanicè signi-
 ficat istud nomen? P. Non solet Ger-
 manicè verti, nisi iunctum cum verbo
 Sum, es. D. Da exemplum. P. Quotidie
 in ore habes exempla. D. Nunc mihi
 non occurrunt. P. Nónne soles dice-
 re, &

re, & audire ex condiscipulis, Opus est mihi charta, atramento, pecunia, & similia? D. Sæpè dico, fateor, & sæpè audio: sed parum aduerto. P. Nunc igitur aduerte, & manda memorię, Opus est mihi pecunia ad libros emendos, *ich hab gelts von nöten bücher zu kauffen.* D. Da item aliud exemplum, quæso. P. Opus est tibi virgis, vt tua expellatur pigritia, *du haß ruten von nöten, damit dir die faulkeit außgetrieben werde.* D. Fateor equidem, præceptor: sed Deus (vt spero) mei miserebitur. P. Omnium miseretur Deus, qui piè illum inuocāt. Sed de nomine op⁹ iam satis multa, quod ad vos attinet: ad cætera redeo. Est. D. Sum, es, esse, verbum anomalum. P. Gallina, gallinæ, vt mensa mensæ. P. Vt. D. Non declinatur, quia est coniunctio. Germanicè, *auff daß.* P. Illa. D. Ille, generis masculini: illa, fœminini: illud, neutri. P. Declina in fœminino. D. Illa, illius, illi, &c. P. Sit. D. Iam dictum est. P. Bona. D. Bonus, generis masculini: bona, fœminini: bonum, neutri: nomen adiectiuum. P. Confer ad exemplum. D. Iustus, iusta, iustum: bonus,

N

bona,

194 COLLOQ. SCHOLAST.
bona, bonum. P. Nunc mutuò vos in-
terrogate, vt plenius omnia tractetis.

COLLOQ. XXXVII.

BENEDICTVS. PRAECEPTOR.

PRaeceptor. P. Quid vis? B. Licet ne
mihi ire domum? P. Cur ante ho-
ram? B. Pater iussit, vt nunc abirem.
P. Quid eget opera tua? B. Vult me in
villam mittere. P. Quid eò? B. Petitura
vvas, & eadem opera nuntiatum ali-
quid villico nostro. P. Quid si me fal-
lis? B. Adferam testimonium, vt solco.
P. Quando redibis? B. Hora prima, vt
spero. P. Quì tam citò? B. Villa nostra
non longè hinc abest. P. Ito sanè.

COLLOQ. XXXVIII.

D.

P.

PRaeceptor, placet ne audire excusa-
tionem meam? P. Quando ab-
fui? D. Hesternò die. P. Quota ho-
ra? D. Prima. P. Quæ fuit causa?
D. Accersitus fui. P. A quo? D. A patre.
P. Quis tibi nuntiauit? D. Famulus no-
ster. P. Cur me non adisti? D. Quia di-
cebat

tebat ille se virgeri festinatione. P. Sūt-
ne tibi testes? D. Ad sunt, praeceptor. P.
Abi, sede in loco tuo: ego interim eos
interrogabo.

COLLOQ. XXXIX.

PRAECEPTOR. MICHAEL.

CVR non venisti citius? M. Exspecta-
bam fratrem. P. Vbi est? M. Restitit
in foro. L. Cur cum non adduxisti? M.
Volebat emere atramentum. P. Imò
pyra, mala, aut aliquid è cæteris fructi-
bus. M. Nescio, tamen illud dicebat.
P. Quum sitis fratres, cur non habet
domi commune atramentum in am-
pulla. M. Frater nihil vult habere com-
mune mecum. P. Vult igitur omnia
sibi propria. M. Illud est. P. Admone
me, quum venerit: ego illum docebo,
quid sit fraternitas. M. Faciam, praece-
ptor. P. Abi in locum tuum.

COLLOQ. XL.

D. P.

Ucēt. ne abesse hora secūda. P. Quid
habes negotij? D. Pater eget ope-
amea. P. Qua in re? D. Vt sibi ali-
quid

quid scribam. P. Sed interim non red-
des, quæ præscripta sunt vobis. D. Iam
edidici. P. Factum bene. D. Placēt ne
tibi audire me? P. Cras audiam, quū li-
cebit per otium. D. Permittis ne igitur,
vt absim. præceptor? P. Agē, permitto:
sed ita, vt crastino die scriptum adfe-
ras testimonium. D. Ego semper tibi
adfero aut à patre scriptum, aut à no-
stro famulo, patris nomine. P. Rectè
facit pater. Sunt enim multi, qui me
fallunt mendacijs. Nunc abi, & patri
dic salutem verbis meis. D. Faciam,
præceptor.

COLLOQ. XLI.

PRAECEPTOR. CHRISTOPHORVS.
HEVS Christophore. C. Hem, præcep-
tor. P. Quid flet frater tuus? C. Ac-
grotat. P. Quū scis? C. Satis apparet.
P. Quo signo? C. Quia vomuit. P. Quid
illi dolet? C. Caput & stomachus, vt
dicit. P. Cur non recepit se domum?
C. Non ausus est. P. Tu verò non au-
debas me admonere? Agē, duc illum
tu ipse domū vsq; , & matri narra dili-
genter, vt ille se habeat. Propera. quid
cessas?

cessas? duc eum lento gradu. C. Ducam præceptor.

C O L L O Q. XLII.

PRAECEPTOR. THOMAS.

HEus Thoma, sequere me in cubiculum: est quod te seorsum monere velim. T. Adsum præceptor. Pr. Nunquam ne maturè in scholam venies? T. Non possum venire citiùs. Pr. Semper istud dicis: quid impedit? T. Nemo est domi nostræ, qui me expergefaciat. P. Nemo? T. Prorsus nemo. P. Nõ habetis ancillam? T. Habemus quidẽ, sed non curat, vt me excitet. P. Imò tu (vt opinor) nõ curas, vt surgas. Nõne verum dico? quid taces? responde nunc tandem aliquid. T. Me miserum! quid agam? P. Nihil est, quòd terrearis? fate-re verum. T. Quid si confessus ero? P. Eho, tibi ignoscam, crede mihi. T. Ah pudet. P. Ne pudeat verum fateri, quæ-so, alioqui vapulabis: pergin' tacere? Heus obseruator, vise ad matrem eius, & roga. T. Ne mittas, oro, p̄ceptor: dicã tibi rem omnem: nihil reticebo. P. Agè, esto animo bono. T. Sic est, pro-

fecit, vt dixisti. P. Non satis istud est,
 volo audire sigillatim omnia. Narra-
 mihi planè, quemadmodum sese tota
 res habeat. T. Quum venit ancilla me
 excitatum, primùm nihil respondeo,
 quasi seridò dormiã: deinde, si magis vr-
 geat, attollo ægrè caput: sedeo in le-
 cto: thoracè in iucio humeris, quasi sta-
 tim surrecturus. P. Quàm pulchrè nar-
 ras! ita me Deus amet, nũc te magis a-
 mo, quàm vnq̃ feci. Perge. T. Quũ pri-
 mùm egressa est ancilla cubiculo, tum
 ego reclino caput in puluinum, ac de-
 mitto pedes. P. Etiã - ne redormis? T.
 Ego verò redormio bene placidèq; . P.
 Quãdiu? T. Donec ancilla secundò ve-
 niat. P. Quum redijt, quid tibi dicit? T.
 Exclamat, vociferatur, insanit. P. Qui-
 bus vtitur verbis? T. Hem nebulo (in-
 quit) quãdo eris in schola? ego dicam
 præceptorì tuo, vt te bene verberet: tu
 nunq̃ vis surgere, nisi bis aut ter excita-
 tus fueris. P. Bona fide promittis, factu-
 rum te posthac officium? T. Si vnquã
 recidero, causam non dico, qn palãm
 cædar virgis, idq; acerbissimè. P. Bellè
 quidem p̃mittis: sed quomodo præsta-
 bis

bis promissa? T. Adiuuante Domi-
 no Deo. *Pr.* Qua ratione flectes il-
 lum? T. Fide, & assiduis precibus. *P.*
 Alioqui nihil posses obtinere. T. Cre-
 do equidem. *P.* Non satis est credere,
 nisi cures, vt efficias diligenter. T. Cu-
 rabo pro viribus, ac dies noctesque id
 vnū meditabor. *P.* Optimè loqueris,
 dūmodò memor esse pergas. T. Quo-
 modo possem obliuisci? nunquā desi-
 nunt istud monere concionatores: tu
 verò ferè quotidie ad id nos hortaris:
 & bene facis præceptor, quia omnes
 sumus valde negligētes, sed ego in pri-
 mis. *P.* Da igitur operam, vt omnium
 primus mores istos mutes: at memēto
 præcipuè semper verax esse. T. Faxit
 Deus, vt nunquam mentiar. *P.* O
 quàm felix esses! T. Satis in præsentia
 felix ero, si tantum me absolueris. *P.*
 Faciam, quod tibi sum pollicitus: sed
 ea lege, vt promissi tui memineris, &
 re ipsa præstes, quod nunc mihi re-
 cepisti. T. Quid igitur restat, quò mi-
 nus abeam liber? *P.* Immò aliquid re-
 stat: mane, & audi etiam nunc. T.
 Quādiu voles, præceptor. *P.* Inter cate

ra, excutias oportet istam pigritiam,
 quæ te in lecto detinere solet. non e-
 nim decet studiosum adolescentem
 somniculosum & inertem esse, sed ala-
 crem & expectum: cuiusmodi vides
 aliquos ex condiscipulis tuis. Non te-
 nes memoria diuinum Petri Apostoli
 præceptum? T. Quod illud est? P. Sobrii
 (inquit) estote, & vigilate. T. O quoties
 audieram! sed (proh dolor!) nūquam
 vsurpauit. P. Fac, vt studiosè vsurpes in
 posterum: neq; illud solū, sed etiam
 cætera bene viuendi præcepta, quæ to-
 ties audiisti. Quod quidē si diligēter
 feceris, tibi in primis bene cōsules: iu-
 cundus eris parētibus, & mihi, & cōdi-
 scipulis tuis: deniq; id quod est præci-
 pium, charus eris Deo, qui studia tua
 in gloriā sui nominis magis in dies p-
 mouebit. T. O quantum fructū sentio
 ex ista admonitione tua! P. Vehemen-
 ter sanè gaudeo, & tua & cōdiscipulo-
 rū causa. T. Quid si narres illis meā pœ-
 nitentiam? P. Ego verò narrabo primo
 quoque tempore, vt exemplo tuo di-
 scant nihil esse acceptius Deo, quā cul-
 pā agnoscere, & ad frugē bonā redire.

Vale

Vale fili, & adesto hora tertia in auditorio. T. Ago tibi gratias ingentes, amantissime præceptor.

COLLOQVIORVM
SCHOLASTICORVM LIBER

quartus, paulò grauiora continens, præsertim in moribus, & Christiana doctrina.

COLLOQVIUM I.

LAURENTIVS. SAMVEL.

QBSECR O te, Samuel, da mihi operam paulisper. S. Quid istud est? L. Nescio quid incidit mihi in oculum, quod me habet valde malè. S. in vtrum oculum incidit? L. In dextrum. S. Vis inspiciam? L. Inspice, amabo te. S. Aperi, quantum potes: ac tene immotum. L. Non queo à nictu continere. S. Mane, egomet te nebo sinistra manu. L. Ecquid vides? S. Video aliquid minutum. L. Exime (quæso) si potes. S. Quin iam eximi. L. O facit bene! quid est? S. Cerne N s tu ipse.

tu ipse. L. Est mica pulueris. S. Et quidem vsq; adeo pusilla, vt vix corni possit. L. Vide, quantum doloris adferat oculis res tam exigua. S. Haud mirum quidē. Nullum enim è membris exterioribus, oculo teneri⁹ esse dicitur. Inde etiā fit, vt experiamur nihil esse nobis chari⁹. L. Hoc Deus approbat, quū de sua in nos charitate loquēs apud Zachariā 2. cap. sic ait, Qui vos tāgit, tāgit pupillā oculi mei. S. O immensam Dei bonitatem, qui nos tantopere charos habet! L. Mō mihi rubet oculus? S. Aliquantulum: nempe quia fricuiisti. L. Credin tu adhuc mihi dolere? S. Quid ni credam, qui toties talem molestiā sum expertus? L. Experientia est rerū magistra. S. Ita vulgò dicitur. L. Quid pretij dabo medico pro labore? S. Quārum pacti sumus. L. Breuis est conclusio: ergo nihil. sed tamen habeo tibi gratiam: atque vtinam detur referendæ locus. S. Quin potius auertat Deus. L. Bene correxisti: dixeram imprudēter, at sine dolo. S. Sic accepi: sed interim iocari licet, præsertim vt in Latina lingua nos exerceamus. L. Faxit Dominus

nus De^o, vt omnia studia nostra ad glo-
riam ipsius referantur. F. Faxit precor.

COLLOQ. II.

ALEXANDER. CAROLVS.

ECce, reddo tibi commodatum, &
gratias ago maximas. C. Nō est, quōd
agas: sed satis ne vsus eras? A. Satis diu
vsum concessisti, quæ tua est humani-
tas. C. Quoties opus erit, quæso, ne
parcas rebus meis. A. Non parcā, quā-
do ita iubes. C. Pergratum mihi fece-
ris. A. Gratiam habeo maximam, tu
verò nostris vicissim vtere, siquid v-
sus fuerit. C. Non est quōd moneas:
satis mea sponte sum impudens. A. Im-
mo verecundus nimis. C. Esto: aliquā
do tamen senties. A. Ita velim bene va-
le. C. Te seruet Dominus Deus.

COLLOQ. III.

PAVLVS. QVINTINVS.

CVr diligenter audire debemus Euā-
gelium? Q. Vt discamus Deū cole-
re ex voluntate eius. P. Nihil aliud re-
spondes? Q. Quid responderē? Nihil
enim scio præterea. P. Nonne etiam

vt sobriè & iustè viuamus? Q. Declara mihi illa duo aduerbia, quæto. P. Sobriè, id est Continenter: Iustè, id est, In iustitia, nempe vt suum cuique tribuamus. Ita fit vt sobriè ad vitam cuiusque priuatam pertineat: Iustè autem, ad charitatem quam proximo debemus. Q. Sed audi, mi Paule. Nonne cultus Dei omnia illa complectitur? P. Probè sentis, Quintine: sed volui experiri an responsionem tuam rectè intelligeres. Q. Bene fecisti. Nam de sincero verbi diuini intellectu nihil nimis dici potest. Et de hac re quidem tecum pluribus verbis libenter agerem: sed nos hora ipsa admonet vt discedamus.

COLLOQ. IIII.

OBSERVATOR. BENEDICTVS.

FRater tuus semper in concione aut garrit, aut ineptit, aut aliquem incitat: ex quo fit, vt sæpe notandus sit, de inde vapulet. B. Quid vis faciam? O. Cur non sæpe mones? B. Nunquam desisto monere. O. Perge, precor. B. Nihil est, quòd me preceris: nunquam cessa-

effabo, donec (volente Deo) aliqua ex parte se correxerit. O. Sic vsurpabis Catonis præceptum, *Quando mones aliquem.* nosti cætera. B. Sed oro te, mi Benedicte, vt quoties cum notaueris, id mihi renunties. O. Nunquam finis esset: adeo frequens est nomen eius in meis commentariolis. B. Saltem fac me semel certiozem, quum primum commiserit, quo sit accusandus: tum dicam patri, cuius verba magis timet, quàm verbera. O. Istud non est paruū bonæ indolis argumentum. B. Ita spero quidem. Facies igitur quod rogo? O. Ego verò, atque libens.

COLLOQ. V.

PHILIPPVS. MARCVS.

QVid consilij tractabas modò cum præceptore? M. Si scire cupis, illum percõtare. P. Cur me celas? M. Vt ne palam facias. P. Non ideo (crede mihi) terogo, vt id proferam. quid enim proficerem? M. Quamobrem igitur tam cupidè rogas? P. Nimirum, vt mecum tacitus gaudeam, siquid boni audieris. M. Itá. ne paratus aduenis, vt à me extor-

extorqueas, quod mihi vni, idq; à præceptore, creditum est? P. Quod mihi dixeris, surdo & muto dictum puta. M. Ego-ne tergum meum in fidem tuam committam? P. Id profectò potes, & quidem sine periculo. M. Nunquã dices tam commodè, vt istud mihi persuadeas. P. Dabo fidem, me taciturũ. M. Etiã si ter quater sanctissimè iuraueris, non prodam. Proinde, tu desine percõteri. P. Hem, vbi est illa nostra amicitia? M. Nescis dictũ illud sapiẽtis? Quod tacitũ esse vis, nemini dixeris. P. Audiui aliquoties: sed quod amico dictũ sit, nemini dictũ videtur. Est enim amicus quasi alter idem. M. Eadem tibi dicet, qui scire ex te volet, & item aliũ, qui ex illo: atq; ita ad aures omniũ perueniet. Itaq; si me tibi post hac vis amicũ esse, me missum facito. P. Nõ sum imperator, vt te missum faciã. M. Pergin molestus esse? P. Abire malim, quàm tibi molestiã exhibere.

COLLOQ. VI.

QVANDO vis abire domum? N. Nescio.

Nescio. vbi Deo visum fuerit. Id enim pendet ex volūtate eius, non mea. M. Quid si te accersat pater? N. Tunc intelligam, Deum sic velle, ideoque parebo. M. Quid si alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas? N. De hoc non est meum disputare: sed vt confido, pater non temerè me accerset. M. Ego quoque non aliter sentio: sed volui tantisper tecum fabulari. N. Gaudeo hūc nostrum sermonem non fuisse fabulosum. M. Vtinam in scholis frequentiores essent sermones eiusmodi. N. Tum erunt, quum Deus ipse puerorum animos timore sui affecerit. M. Ergo precemur eum, vt id breui contingat.

COLLOQ. VII.

MARCELLVS. HIEREMIAS.

QVA pecunia emisti librum istum?
 H. Qua censes, nisi mea? M. Miror, vnde habueris. H. Quid miraris? An tibi debeo reddere rationem? M. Ego-ne exigo? H. Videris exigere. M. Non exigo, inquam: sed sic solemus inter nos familiariter & liberè fabulari,

lari, vt Latinè semper condiscamus a-
 liquid. H. Ea res. fateor, plurimùm cō-
 fert nobis ad Latinè loquendi faculta-
 tem. Sed nemo est tam lenis, quin in-
 terdum subirascatur. M. Est, vt dicitis:
 sed est breuis puerorum ira. H. Quod
 autem de pecunia rogabas, eam à pa-
 tre acceperam. M. Quando venerat?
 H. Ab hinc octo dies. M. Miror, quòd
 eum non viderim. H. Non est, quòd
 mireris. M. Quid ita? H. Quia vix ses-
 quihoram hic moratus est. Quum e-
 nim de equo descendisset, meq; pau-
 cis esset alloquutus, Ascendamus (in-
 quit) in tuum cubiculum, vt tecum li-
 berius colloquar. M. Sed antequam
 narres cætera, velim scire, quid sibi vo-
 luèrit aduentus eius tam inopinatus.
 H. Falso quodam rumore (vt fit) audie-
 rat, ægrotare. M. Quid ille, quum præ-
 ter spem te valentem inuenit? H. Miri-
 ficè affectus est gaudio. M. Quis dubi-
 tet? H. Præterea Deo optimo maximo
 maximas egit gratias. M. Libèter hæc
 audio: perge quæso. H. Tunc me de va-
 letudine percontatut: vnà precamur,
 non sine gratiarum actione. tandem
 quæ-

quærit, ecquid mihi opus sit. Opus (inquam) pater. Qua (inquit) re eges? Libro (inquam) sex assium. Tū ille promittit ex marsupio decussem: eum mihi in manum dat, & valedicto, statim cōscendit equum, atque abit. M. Curti bi plus dedit, quàm petiueras? H. Istud ineptè quæris. Scilicet ita lætus erat, quia me, præter spem, bene sanum offenderat, quòd si vel coronatum petiuissem, lubenter dedisset mihi. M. O quantum debes illi summo Patri, qui tibi adeo bonum patrem dederit! H. Ne cogitari quidem potest, quantum debeam. Nam etiamsi malum dedisset, deberem tamen non parum. Sed quid cessamus auditum ire prælectionem? M. Iam instat hora tertia. H. Parata sunt mihi omnia. M. Mihi quoque. H. Eamus ergo in auditorium.

COLLOQ. VIII.

IOACHIMVS. VLRICVS.

V Bi nunc est frater tuus natu maximus? V. Iuit in militiam. I. Quid ais? in militiam? V. Sic res est. I. Ergo valedixit literis? V. Iam pridem literarum

O

rum

rum farietas eum ceperat. I. Quid ita?
 V. Nescio nisi quia volebat liberiùs vi-
 nere. I. Cur permisit pater? V. Quid?
 putas permisisse? patre absente, matre
 inuita profectus est. I. O miserum ado-
 lescentem! V. Immo verò miserrimū.
 I. Quid faciet? V. Id, quod cæteri, qui
 sequuntur illud vitæ genus: nempe
 spoliabit, rapiet, ludet alea, potabit,
 scortabitur. I. Est-ne istæ militum vi-
 ta? V. Omnino. I. Vnde scis istud. V.
 Audiui nuper ex patre, quum cœnare
 m^o vnà. I. Quortum narrabat talia? V.
 Docebat nos, nihil esse vtilius, quàm
 Deum timere, qui custodit paruulos,
 eosque in viã rectã paulatim inducit.
 I. Et præceptor noster de ijs rebus sæpe
 nos admonet. V. Tanto magis debe-
 mus esse solliciti, vt parentes charos ha-
 beamus, & præceptores, quorum ope-
 ra Deus ad nostram institutionem vti-
 tur. I. Vtinã vtrisque præstemus, quod
 ipse nobis in sua lege præcipit. V. Ita
 faxit ille. I. Faxit precor.

COLLOQ. IX.

LVCAS. IACOBVS.

AUDIO fratrem tuum iam redijisse ex
 Gallia.

Gallia. I. Sic est. K. Solus-neredit? I.
 non omnino. L. Quis igitur cum illo?
 I. Quidam ciuis huius oppidi, qui ferè
 biennium illic habitauerat. L. Cur
 iuerat frater? I. Missus illic fuerat à pa-
 tre, vt Gallicè disceret loqui. L. Quam
 igitur ob rem non fuit illic diutius?
 I. Non poterat ferre diutius matris de-
 siderium. L. O tenellum adolescen-
 tem! quotum agit annum? I. Septi-
 mum decimum, si rectè mater memi-
 nit, ex qua id audiui sæpe, L. Agè, quo
 vultu à patre exceptus est eius aduen-
 tus? I. Rogas? pater non sustinebat
 illum aspicere: quin etiam nec saluta-
 tione dignatus, nec alloquio, iussit e-
 um abire è conspectu. L. Quid præte-
 rea? I. Nisi mater cum lacrymis inter-
 cessisset, iubebat apparitorem accer-
 si, qui miserum in carcerè conijceret.
 L. Atqui non poterat iniussu magistra-
 tus. I. Nescio, tamen conabatur. L.
 Quid postea factum est? cubuit-ne do-
 mi vestra? I. Minimè verò. L. Vbi igi-
 tur? I. Sororis meæ virum nostin? L.
 Tanquam te. I. Eò missus est à matre;
 dum patris ira deferuesceret. L. Quid

tandem accidit? I. Egit mater cum pro-
 pinquis & amicis nostris, vt iratum pa-
 trem mitigarent. L. Sic igitur frater tu-
 us cum patre in gratiam redijt. I. Id nõ
 fuit magni negotij. Iam enim patrem
 cœperat pœnitere, quòd sic excandu-
 isset, quodque tam grauitè accepif-
 set filium. L. Nempe dies, eius iram le-
 nierat. I. Ea tamen lege recepit illũ,
 vt promitteret se in Galliam rediturũ
 statim à vindemia. L. Vide quàm in-
 eptus sit iste in matres nostras affectus?
 I. Atqui ipsæ matres sunt in causa. cur
 enim adeo temerè nos adamant? L.
 Naturam cogere difficile est. I. In hanc
 sententiam tenes. ne versum ex Hora-
 tio? L. *Naturam expellas fũrca licet, vsque
 recurret.* I. Sed quid hoc? dum fabula-
 mur, à lusu cessatum est. L. Nihil inde
 nobis accidet mali. ad disputationes
 conueniamus iam.

COLLOQ. X.

CONRADVS. LAMBERTVS.

VBi fuisti hodie post prandium? L. In
 horto præceptoris. C. Quid illuci-
 ueras? L. Ille me miserat petitem o-
 lera.

lera. C. Quæ tandem olera collegisti?
 L. Vix enumerare possem omnia. C.
 Saltem quæ occurrent memoriæ. L.
 Sed cur istud quæris? C. Vt interim re-
 cordemur aliqua rerum nomina, quæ
 paruuli didicimus. L. Pulchra est exer-
 citatio. præsertim quum aliquid no-
 bis suppetat otij. Audi igitur: collegi
 allia, serpyllum, porros, capas, na-
 sturtium, cuminum, fœniculum, thy-
 mū, amaracum, Hyssopum, apium, sal-
 uia, satureiam. C. Herbæ sunt olētes,
 quas adhuc numerasti. L. Sic institue-
 ram, memoriæ gratia. C. Perge porrò.
 L. Pauca quidem restant, vt beta, ci-
 choriū, lactuca, oxalis, eruca, brassica,
 portulaca. plures non occurrunt. C.
 Quî potuisti tot meminisse? L. Præce-
 ptor mihi dederat scriptum catalogū.
 C. Et noueras omnes? L. Noram: alio
 qui eum interrogassem. C. At ego nō
 noui omnes: quamuis nomina didice-
 rim. L. Ego tibi plures etiam demon-
 strabo, quum licebit nobis in hortum
 ire. C. Multum ne attulisti? L. Plenū
 calathum. C. Sed de singulis quantū?
 L. Nimis es curiosus: quid vis? de sin-

gulis attuli, quantum opus fuit. C. Tametsi curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas. Scin tu in quem usum præceptor tot olerum genera curer apparanda? L. Partim ut ius bene condiatur, partim ut minuta ex oleribus fiat. C. Quàm bene consulit nobis? L. Optimè, sed tamen ea nõ est causa præcipua. C. Quæ nã igitur? L. Legisti ne vnquã Moretum Virgilij? C. Carmen quidẽ legi: sed moretum nunquam edi, nec vidi, quod sciam. L. At videbis, spero. Nam præceptor uxorem docuit conficere: & illa confecit ex eius præscripto. C. An apponetur aliquid in coenã boni? L. Saltem ius carniũ pingue, bene conditum, carnes optimæ, & minuta ex oleribus. C. Vnde scis ista? L. Omnia vidi in cucina, quũ iussus essem adiuuare, præcipuè in meis oleribus repurgandis. C. Quid moretũ? nõ saltẽ gustabim? L. Immo dabitur nobis, nam cõfectũ est, quod satis sit omnibus. C. Ista mihi sapiunt magis, præsertim æstate, quã carnes ipsę, aut pisciculi. L. Optarẽ profectò seruari carnes in hyemẽ, ut tota æstate

*state olera & fructus esitare⁹. C. At
 qui (vt accipi) ista minus alunt. L. Id
 ego audiui quoq; aliquoties: sed quid
 opus est tanto studiosis alimento? C.
 Nōn tanto, fateor. si tamen parentes
 nos viderēt pallidos & macilētos, sta-
 tim ei⁹ rei culpā assignarent p̄cepto
 ri. nōne sic est? L. Non est dubium: sed
 quid agas? ferē parentes, p̄cipuē ma-
 tres nobis indulgent nimiū. C. Vera
 quidem dicis: sed tu interim matris in-
 dulgentia libenter frueris. L. Quasi ve-
 rō tu minus. C. Ne mentiar, quod tibi
 adscribo, in me quoq; frequēter expe-
 rior. L. Non possumus parentum erga
 nos affectum, nisi nostris vitijs, immu-
 tare. tantū caueamus eorum abuti
 beneuolentia: sed in primis laudem⁹
 illum patrem nostrum benignissimū,
 qui nobis tales progenitores dedit. C.
 Ista libens audio: sed nos hora vocat.
 L. Agē, finem imponamus.

COLLOQ. XI.

MAVRICIVS. DIODORVS.

Vnderedis? D. E foro. M. Quid emi-
 sti? D. Carnem. M. Qualem? D.
 O 4 Vitu-

Vitulinam. M. Ostende, quæso: fere
 noua res est hoc tempore. D. Vide. M.
 Bona videtur mihi. D. Non falleris o-
 pinor. M. Quot sunt libræ? D. Nolunt
 lanij appendere vitulinam. M. Cur
 non? D. Propter nouitatem, M. Vide
 astutiam: scilicet quisque vendit, quã
 potest carissimè. D. Rem acu attingisti.
 M. Quantum putas pendere? D. Duas
 libras, & paulò amplius. M. Quanti
 emisti? D. Agè, diuina. M. Non sum di-
 uinus. D. Atqui multi diuinant: qui
 tamen diuini nō sunt. M. Fieri potest:
 sed ex quibusdã coniecturis: alioqui
 diuinatio vetita est in diuinis literis.
 D. Diuina igitur ex coniectura. M. E-
 misti totū duobus assibus? D. Paulò
 minoris. M. Quanti ergo? D. Tēta ite-
 rū. M. Viginti denariolis. D. Nolo te di-
 uti^o torqueri de nihilo. M. Dic igitur,
 sodes. D. Hoc torum constitit mihi sex
 quadrantibus. M. Profectò fortuna
 tibi pulchrè fauit. D. Quam mihi nar-
 ras fortunam? M. Hic mos est loquen-
 di. D. Mos (vt dicitur) tyrannus est pes-
 simus. Atque vtinam bonos mores rã-
 stubiosè colerem^o, quàm obstinatè re-
 tinemus

tinemus malos. M. Tunc melius se haberēt omnia. D. Nos igitur fortunam istam ethnicis & impijs relinquamus. Fortuna nihil est: solus est Deus, qui fauet nobis, solus est adiutor & p̄tector noster. M. Istud quidem certò scio, fideliter credo, & verè confiteor: sed qđ agas? sæpè labitur lingua nihil malì cogitante animo. D. Oportebat te illud meminisse, Ne lingua præcurrat mentem. M. Istud qđem didicimus è septē sapientum dictis: sed non semper occurrunt eiusmodi pulchrè dicta, licet ea mandauerimus memoriæ. D. Tātò igitur magis illa est exercenda, vt nobis, quū opus est, suppetat. M. Isto tuo admonitu discam esse aliàs prudentior. D. Sed audio signum dari: desinamus.

COLLOQ. XII.

HERVS. FAMVLVS.

F. Visti ne hodie in foro? F. Fui. H. Quando? F. Post cōcionem sacram. H. Quid emisti nobis? F. Ferè nihil. H. Quid autem? F. Butyrum. H. Quanti? F. Quadrante. H. Tantillum? F. Non

O. 5 ausus

ausus sum amplius emere. H. Quid timebas? F. Ne bonum non esset. H. Satis prudenter factum. F. Cur istud dicis here? H. Quia malim te esse hac in re timidiorem, quàm audaciore. Sed nunquid emisti præterea? F. Nihil. H. Eho, nihil-ne? F. Nihil prorsus. H. Vah, quàm parè nobis obsonatus es! F. Quid aliud emere potuissem? H. Quasi nescias, quibus cibis oblectari soleam. F. Scio te amare caseum molliusculum, & pyra, & alios fructus recentes. H. Rectè dicis: cur ergo non emebas? F. Caseus carior erat pro nostra pecuniola. H. Quid fructus? F. Alij erant non satis maturi: de alijs ego dubitabam, effènt-ne boni. H. Miser, non poteras gustare? F. Atqui istæ mulieres nihil gustari permittunt, nisi te emturum affirmes. H. Nihil mirum. multi enim gustarent animi tantum gratia. Tu igitur esto alias prudentior. F. Quomodo? H. Si videris pulchrum aliquem fructum, eme aliquantulum denariolo, ut facias periculum. F. Quid tum præterea? H. Si tibi sapuerit, tum emiro amplius sin minus, relinquito, & aliò te confero. F.

to. F. Bonè est ista cautio. H. Memine-
 ris igitur, vt ipse postea vtaris. F. Ego, vt
 spero, meminerò diligenter. Nūquid
 vis præterea? H. Vt cures, quæ tui sunt
 officij, deinde literis incumbas.

COLLOQ. XIII.

CAROLVS. QVINTINVS.

ADfuiſti in matutina precatio-
 ne? Q.

Adfui. tu verò vbi eras? C. Iueram

ad patrem in cauponam. Q. Quid eò?

C. Heri vespèri iusserat, vt se conueni-

rem bene manè. Q. Quis ausus est tam

manè prodire, idque inconsulto præ-

ceptore? C. Heri veniam impetraram,

antequam iretur cubitum. Sed dic mi-

hi, quid ille à precatio-
 ne palam admo-

nuit? Q. Audiui (inquit) esse inter

vos, qui sepe numero Germanicè fabu-

lentur: & nemo interea vestrum mihi

quicquam indicat: quod est argumen-

tum consensionis omnium in eodem

peccato. Hæc fuit accusatiõis summa:

deinde in eam sententiã multa dixit,

quæ meminisse non potui. C. Sed quæ tã

de fuit conclusio? Q. Quamobrem (in-

quit) admonéo vos, vt alius alium

ad Latinè loquendum cohertere diligenter, & eorum nomina, qui parère noluerint, ad me quàm primū deferatis, vt huic malo remedium adhibeam. C. Nullum igitur verbum licebit efferre Germanicum? Q. Quātum ex verbis eius colligere potui, non ita rem intelligit. Non enim (vt scis) vsq; adeò est seuerus exactor, vt statim puniat, si cui verbum aliquod inter loquendum exciderit. C. Aliquoties (vt memini) palàm dixit, edictum suum ad eos demum pertinere, qui quū Latinè sciunt, tamē semper latibula querunt, vt Germanicè fabulentur, id què de rebus ineptissimis. Q. Ea est quorūdam pertinacia, vt malint sapissimè vapulare, repugnādo præceptis honestissimis, quàm laudari atq; etiam diligere obsequendo. C. Meministi audire ex ipso præceptore, Nitimur in veritatem? Q. Memini: atque adeò est verissimum: tamen qui doctrinam Christi libenter amplectuntur, nō studio peccant, neque malitia. C. Istud præstat verus ille timor Domini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturę infirmitatem,

tem, sedulò cauere nituntur, nequid
 scientes faciãnt, dicant, aut cogitent,
 quo Deus vel minimùm offendatur.
 C. Ergo studeamus & nos id ipsum ca-
 uere, studeamus rectè viuere, & Dei no-
 stri parère voluntati: non modò ne va-
 pulemus, sed magis, vt illi optimo Pa-
 tri nostro placeamus. Q. Ita fiet, vt ve-
 rè simus non tenebrarum, sed lucis fi-
 lij. C. Sed de his aliàs pluribus: nunc ad
 disputationes recipiamus nos. Q. Ec-
 ce, vocat signum.

COLLOQ. XIII.

ALBERTVS. TIBERIVS.

Nunc demum redis à foro? T. Quid
 demum? tanta est ad macellum tur-
 ba, vt vix accedere potuerim. A. Quas
 attulisti nobis carnes in diem crasti-
 num? T. Bubulam & veruecinam. A.
 Est-ne in foro carniũ magna copia?
 T. Tanta profectò, vt mirer adeò caras
 esse. A. Nihil mirum, vt multæ sunt car-
 nes, ita multi, qui carnes edunt quoti-
 die. Sed quæ potissimùm vidisti carnis
 genera? T. Vidi bubulam, vitulinam,
 ouillam, veruecinam, suillam, hœdi-
 nam,

nam, aguinam. A. Nihil. ne amplius?
 T. Quid velles p̄terea? A. Nihil igitur
 erat ferinæ? T. Non queo referre simul
 omnia: imò etiam ferinā vidi. A. Qua-
 lem? T. Ceruinam & aprugnam. ò quā
 pinguis est aprugna! A. O quā ineptus!
 T. Quid ita? A. Quia falleris in rerū
 nominibus. Nam quod in sue dome-
 stico dicitur aruina, id in sue fera (id
 est apro) callum vocatur, & est in eo ge-
 nere durissimum. T. Istud quidem au-
 dire non memini. A. Nunc audisti: mā-
 da, si placet, memoriæ. T. Tu verò Do-
 ctor vnde istud didicisti? A. Domi no-
 stræ ferinā caro, res est frequentissima.
 T. Vnde vobis tanta est copia? A. Pater
 habet ruri ferarū multarum viuarium,
 ex quo interdū solidi apri in urbē adfe-
 rūtur. T. Quale est viuariū istud? A. Lo-
 cus est ferè quadrangulari forma, am-
 plissimus, muris altissimis septus vndi-
 que, cōsitus multis & p̄ceris arborib⁹:
 inter quas sunt dumeta maximè dēsa.
 T. Quales sunt illic arbores? vtrū vrba-
 nę, an syluestres? A. Syluestres ferè oēs;
 sed in his sunt potissimū quercus & fa-
 gi: quarū glande pascuntur cerui, apri,
 dama.

dama. T. O quātas meritò gratias Deo debetis, qui vobis largitus est tantam rerum omnium abundantiam! A. Nō sumus immemores beneficiorū eius, Pater enim plurima bona in pauperes erogat: quod tamen tibi vni dictum esse velim. T. Cur ita? A. Quia talia non vult prædicari. T. Tantò magis laudandus, quòd Christi præceptum verè sequitur: cuius verba apud Matthæum scripta sunt, Quum facis (inquit) elemosynam, & quæ sequitur. A. Quotò capite? T. Sexto, nisi me fallit memoria. A. Sed hæc hætenus. satis enim sumus colloquuti: & iam ad disputandū cōuenitur. T. Eamus igitur. A. Sequere me: aut (si mauis) præcede. T. Ego neutrum faciam, sed vnà ibimus.

COLLOQ. XV.

GODFRIDVS. MATTHIAS.

Hodie igitur demum è villa reuertisti? M. Hodie, idque paulò ante prandium. G. Atqui dixeras, te futurum illic modò biduum. M. Ita sperabam fore, & sic pater pmittebat. G. Quid igitur obstitit, quo minùs redieris?

redieris citiùs? M. Mater me detinuit; tametsi etiam cum lacrymis eam obsecrarem, vt me missum faceret. G. Sed cur te tam diu remorata est? M. Vt se comitarer in reditu. G. Quid verò agebas interea? M. Colligebam fructus cum rusticis nostris. G. Quos fructus? M. Quasi non sint tibi noti fructus autumnales, & serotini, pyra, mala, iuglãdes, castaneæ. G. O iucunda exercitatio! M. Non est iucunda solùm, sed etiam frugifera. G. Sed hoc malũ, quòd interim quinque aut sex prælectionũ fructus tibi perijt. M. Non omninò perijt, spero: curabo pro viribus, vt aliqua ex parte recuperẽ. G. Quid facies? M. Describam, quàm potero diligētissimè. G. Quid tum postea? M. Ediscam ipsam auctoris orationem. G. Sed sententiã non satis intelliges. M. Ipsa me iuuabit præceptoris interpretatio, vt sensum magna ex parte assequar. G. Nec tamẽ id satis erit. M. Tu (si placet) aderis mihi per otium, vt conferamus vna. G. Libenter equidem faciã: sed ne istud quidem sufficiet. M. Non habeo, quid possim amplius. G. Quãtò præstitisset

tisset viuam audire magistri vocem?
 M. Multò sanè præstiterat: sed quando
 id mihi non contigit, nec mea culpa
 factum est, nihil habeo, quòd me accu-
 sem in hac parte. G. Rectè dicis, fac igitur
 habeas animū bonum. Nam quæ ego
 tecum pluribus verbis de hac re dispu-
 tauī, non ideò feci, quòd vellem te ad-
 ducere in desperationē; sed totū illud
 p̄fectum est ex meo in te amore singu-
 lari. M. Haud mihi dubiū est; quòd fit, vt
 maiorem tibi habeam gratiam. G. Sed
 ecce, vocat nos ad cœnam tintinnabu-
 lum. M. Nuntius opportunus,

COLLOQ. XVI.

IOANNES, PETRVS.

Salve Petre. P. O Ioannes, auspicatò
 adueneris. valēs-ne bene? I. Oprimè,
 gratia Deo; tu verò, vt vales? P. Rectè
 sanè, Dei beneficio. sed quando redi-
 sti domo? I. Nudiustertius. P. Bene ha-
 bet. opportunè venisti. I. Nempe scie-
 bam instare vacationis terminum. P.
 Placēt-ne, vt otiosè aliquandiu confa-
 bulemur? I. Maximè, dū modò semoti-
 simus ab hac turba clamosaludentiū.

P

P. Be.

P. Bene mones: secedamus in auditorium illud, quod est apertum. I. Quam apte hic sedemus! Agere, loquamur liberè. P. Sunt ne peractæ vestrae vindemiae? I. Omnino. P. Quantum temporis posuistis in toto opere? I. Dies circiter quindecim. P. Tu igitur semper interfuisti? I. Nullum intermisi diem. P. Quid agebas? I. Vvas saepius colligebam. P. Ad verbum Colligebam debuisti aliquid addere. I. Quid nam, quaeso? P. Et edebam. I. Quid opus fuit? de hoc nemo dubitare potest. Quis enim fructus bonos & maturos legit, quin edat etiã ex optimis? P. Profectò rectè loqueris: euge, responsum laudo. I. Iam ne putabas os occlusisse mihi? P. Istud ne cogitavi quidem. I. Quid igitur? P. Non expectabam tam proutum, tamquã prudens responsum. I. Nihil est, quod mireris. Nam, ut est in proverbio, *Sæpe etiam est olitor verba opportuna loquutus*. P. Cui debes hoc proverbium? I. Magistro Hermannò. Is enim dicitat nobis interdum proverbia eiusmodi, & pulchras sententias ex bonis auctoribus. P. Optimè vobis consulit. sed quibus horis id solet facere?

tere? I. Nonnunquam à cœna: sepiùs
autem, quum in auditorio nihil habe
mus reddere. P. Vtinã sic oēs facerent:
dummodò non essent impedimento
quotidianis scholæ exercitationibus.
I. Bene subiunxisti istã exceptionem
per aduerbium Dummodò. Sūt enim
quidam pædagogi, qui suis dictatis &
priuatis lectionibus sic onerāt pueros
suos, vt non possint in schola satisfac
re. P. Inde fit, vt ipsi p̄ceptores interdū
conquerantur de talibus pædagogis.
Sed quid agimus? redeamus ad sermo
nē institutū. I. Placet. P. Fuiſtī ne sem
per occupatus in vuis colligendis? I.
Opus illud paucis diebus absoluitur:
propterea, quòd magnus operarū nu
merus ad id conduci solet. P. Quid de
inde fit? I. Calcantur vux: vinum hau
ritur è cuppis maioribus: eadē opera
diffunditur in dolia: deinde vuc ipsæ
nondum expressę subijciuntur prelo
in torculari: postremò exportantur &
abijciuntur vinacea. P. Atqui nō cura
bas ista. I. Imò curabam aliqua ex pars
te. Nã agendis omnibus intererã, ma
ximè vt sollicitarem operarios. P. Eras

ergo illis tanquam præfectus & quasi magister operum. I. Imò eram re vera magister operum & præfectus. Pater enim me præfecerat. P. Quàm gaudebas isto magisterio! quàm pulchrū erat videre te cum tua grauitate alijs imperātem, alios adhortantem, alios deniq; arguentē. I. Profectò si vidisses me, dixisses aliū esse, quàm in schola discipulū. P. Vt video, nō eras otiosus. I. Imò, vt bonus paterfamiliās adhibebā sepe numero manus operi, vt ipsos operari os meo exēplo instigarē. P. Nō abs re, (vt apparet) pater te huic muneri præfecerat. I. Nempe alijs in rebus expertus erat meam diligentiam. P. Absit tamen verbo iactantia. I. Ego sic intelligo: sed liberè sic loquor, quia cū familiarium meo. P. Sed pergamus. Quanta est vobis vini copia? I. Mediocris: qualis ferè hoc anno vbiq; esse dicitur, tamen si vinum rubrum habemus affatim: albu non item. Verum quicquid est, contenti sum⁹, & de manu Domini cū gratiarū actione recipimus. P. Quot impleuistis dolia? I. Plus minus quadraginta: sed sunt alia alijs maiora. P. Pape! Non tibi

tibi videtur magnus puentus? I. Satis
 qdem, sed non p ratione anni superio
 ris. P. Quid refert? quantò minor est
 quantitas, tantò etiã pluris vendetur.
 I. Sic ferè solet euenire. Sed nõne tibi
 videor satis narrasse de vindemijs?
 Quid præterea desideras? P. Quoniam
 sic abundamus otio, volo etiam aliqd
 ex te audire de fructibus arborum. Est
 enim quasi altera vindemia. Nõne
 habetis multos? I. Plena tabulata, que
 est Dei benignitas. P. Quando collecti
 sunt? I. Quo tempore vinum facieba
 mus, familia colligebat. P. Quæ sunt
 vobis eiusmodi fructuũ genera? I. Ma
 la, pyra, castaneæ, iuglandes: sed malo
 rum & pyrorum multa est varietas. P.
 Quid cotonea? non èt habetis? L. Imò
 habemus: sed ea sub malorum genere
 continentur: vnde & alio nomine ap
 pellantur mala cydonia. P. Quid autè
 attulisti huc rediēs? I. Nihil, nisi quas il
 lū varuũ selectarū. sed singulis posthac
 hebdomadib. mihi afferētur plenis sac
 cis mala, pyra, castaneæ. P. Interea da
 mihi, q̄so, aliquot ex vuis tuis. I. Eamus
 in cubiculū meum, illic dabo tibi. P.

Equidem paratus sum: eamus. I. Illic etiam agemus de repetendo ultimo in diem Lunę colloquio. Nam, vt opinor, id præceptor in primis exiget.

COLLOQ. XVII.

EVSTATHIVS. BRANDANVS.

A. Vidiui patrem tuum venisse hodie in gymnasium. B. Verum audiuiſti.

E. Qua venerat gratia? B. Vt pro meis alimentis præceptor numeraret pecuniam, simul vt me illi cõmendaret.

E. Nunquã ne te commendãrat? B.

Imò sapiſſimè. E. Quid ſibi vult iſta cõmendatione tam frequenti? B. Amore verò me proſequitur. E. Quid tum? B.

Ideò cupit me diligenter erudiri. E.

Quid ſi cõmēdat, vt ſãpiùs vapules? B.

Ea eſt fortãſſe cauſa: ſed qd inde? non

propterea me diligit min⁹. E. Vnde iſtud

colligis? B. Quia puero tãneceſſaria eſt

correſtio, quã alimētum. E. Verum

quidem dicis, ſed pauci ita iudicãt. Ne

mo enim eſt, quin panem, quã virgã

malit. B. Illud eſt naturale omnibus:

quis neget? ſed tamen patienter ferē-

da eſt pœna, præſertim iuſta. E. Hęc ha-

betur

betur in libello morali sententia, *Quod merito pateris, patienter ferre memento.* Sed quid si pœna sit iniusta? B. Ea quoque patiēda est nihilominus. E. Cuius causa? B. Propter Iesum Christū, qui mortem iniustissimam, eamque acerbissimam tulit pro peccatis nostris. E. Vtinam id nobis in mentem veniret, quoties aliquid patimur. B. Præceptor id nos sæpè monet, quoties occurrit occasio. sed surdis narratur fabula, vt est in prouerbio. E. Ergo demus operam, vt simus posthac diligentiores. B. Ita faxit Deus.

COLLOQ. XVIII.

GOTSCHALCVS. THOMAS.

CVR non interfuisti hodiernę concioni? T. Occupatus eram in scribendis literis. G. Non poteras differre negotium? T. Vrgebat tabellarij festinatio. G. Atqui præceptor docet nos, omnia postponenda esse Dei negotijs. T. Docet quidem, neq; id mihi dubiū est: sed nunquam sumus adeò pfecti, quin sæpè Deum terrenis istis postponamus. G. Istud malum. T. Pessimum

P

4

verò:

Verò : sed semper homines sumus, nisi Deus nos Spiritu suo immutauerit. Sed dic (quæso) fuit. ne frequens auditorium? G. Non admodum, pro more solito. Th. Vnde fit istud? G. Ignoras populum nunc esse occupatum in vindemijs? Th. Non ignoro: sed non possunt homines diuinis rebus vnicam horam impendere? G. De hoc non est meum reddere tibi rationem: hoc tantum dico, *Turpe est doctori, quum culpa redarguit ipsum.* Th. Papæ! quantum colaphum impigisti mihi! Vale, verbum non amplius addam. G. Esto igitur aliàs prudentior.

C O L L O Q. XIX.

MARSILIUS. CORNELIUS.

T V igitur cras (vt audio) discessurus es. C. Cras, si Dominus permiserit. M. Eho, cur tam citò? C. Urget me pater. M. Immò tu urges patrem. C. Itane tibi videtur? quomodo patrem urgere possum? M. Assidua missione literarum. C. Tantum semel scripsi, in stare vacationem scholasticam. M. Quando misisti literas? C. Hebdomade superiori.

riori. M. Quo die? C. Veneris. M. Quid
 facies domi? C. Instat vindemia: inter-
 rim colligendi sunt fructus arborum,
 M. Poteras expectare dimissionis diē.
 C. Nescio, quando sit futurus. M, spe-
 ro fore ad finem proximæ hebdoma-
 dis. C. Sed istud non est in nostro sitū
 arbitrio. M. Ne in præceptoris quidē.
 C. Cuius igitur? M. Solius Dei, qui ho-
 minum consilia suo nutu gubernat.
 C. Atqui Satanas videtur interdum
 gubernare. M. Quantum Deus ipse per-
 mitit. Sed ista sapientioribus relinqua-
 mus. C. Tutius est. monet enim pro-
 uerbum, Ne sutor ultra crepidam. M.
 Sæpe istud ex præceptore audiuius.
 C. Idem quoque non semel docuit
 nos illam Pauli sententiam, Noli al-
 tum sapere: sed time. M. illud etiā fre-
 quēter habet in ore, Altiora te ne quæ-
 sieris. C. Sed audin tu ad cænam signū
 dari? M. Adhuc pulsat aures meas tin-
 nabulum. C. Eamus in aulam, vt in-
 ter simus precationi. Cras ante disces-
 sum te salutabo.

COLLOQ. XX.

PROCHORVS. CHRYSOSTOMVS.

Q. Voludi genere hodie te exercuisti?

C. Iuglandium. P. Eequid lucrificisti? C. immo perdididi. P. Fortuna igitur tibi aduersa fuit. C. Nescio, quæ

fortuna: tantum scio mea culpa id accidisse, sed ita volente Deo. P. Cur Deus id voluit? C. Vt hinc discam ferre

grauiora, quum acciderint. P. Quasi verò Deus lusiones puerorum curet.

C. Curat profectò: quin etiam nihil fit in rerum natura sine diuina prouidentia. P. Siccine philosopharis? quis nã te

ista docuit? C. Nõ tute audisti sæpe ex cõcionatore nostro? P. Fieri potest, vt

audierim: sed quid agas? fluxa est mihi memoria. C. Nimirum, quia illam nõ

exerces. P. Quomodo exercenda est? C. Primùm diligenti attentione: hoc

est, diligẽter aduertẽdo ad ea, quæ audimus aut legimus: deinde eadẽ sæpe

repetẽdo: deniq; docẽdis alijs ea, quæ didicimus. P. Ista nobis sæpius incul-

cantur à præceptore: sed (me miserũ)

quàm supina est hæc mea negligentia!

C. Sic sumus omnes, nisi Spiritus ille

Dei

Dei nos excitet. P. Quid igitur faciã?
 C. Expergiscere, mi Prochore, toto a-
 nimo, totisq̃ue viribus ad Deum aspi-
 ra: illum assiduè & pio affectu preca-
 re: vigilans esto: prauos fugito: versa-
 re cum bonis: tum moribus facillimis
 effice, vt eos tibi familiares reddas. P.
 Quid tandem consequar? C. Rogas?
 si te istis moribus assuefeceris, Domi-
 nus Deus sua clementia tui miserebi-
 tur, breuìque animũ tuum immutatũ
 senties. P. O quàm opportunus hic mi
 hi cõgressus fuit! obsecro te, mi Chry-
 softome, vt sæpiº colloquamur. C. Per
 me non stabit, quoties vtriq̃ue lice-
 bit per otium. P. Gratias ago maxi-
 mas. C. Non est quòd agas. recipiam?
 nos in auditorium,

COLLOQ. XXI.

AEGIDIVS. MALACHIAS.

C. Vrhic dispergebas pisa? M. Quãdo?
 Ae. Post prandium. M. Id faciebã
 animi causa. Ae. Sed pisa illa vnde ha-
 bueras? M. Acceperam è conchula, v-
 bi reposita erãt, vt crastino die coque-
 rentur. Ae. Deuisti. ne animi causa
 malum

malum facere? M. Non putabam id esse malum. Ac. Annon est malum conculcare panem pedibus? M. Istud ego nollem facere. Ac. Cur nolles? M. Quia panis est nobis maximè necessarius. Ac. Et pisa ipsa, & cætera quæ eduntur, Deus in usum nostrum creauit. M. Non ignoro: quin etiam pisis libenter vescor, si bene cocta & condita sint. Ac. Præterea, vellēs-ne abuti rebus tuis? M. Minimè. Ac. Tanto minus alienis debes. M. Istud satis intelligo. Ac. Ergo non rectè fecisti. M. Non rectè, facteor: non tamen animo malo. Ac. Cur igitur fecisti? M. Mea ineptia me ad illud incitauit. Ac. Quid inde meruisti? M. Plagas. Ac. Rectè dicis: sed (opinor) non ex animo. M. Immo certè: ne me accuses, oro. Ac. Quandoquidem spontè fateris, non accusabo. Sic enim velle se dixit præceptor sapissime. M. Quid ille dixit? Ac. Vt de rebus eiusmodi leuioribus neminem ad ipsum deferamus, qui modò culpam libens agnouerit. M. Istud ergo beneficium tibi debebo, mi Aegidi. Ac. Nihil velim mihi debeas hoc nomine: sed

sed mecum precare Deum, ut à malo nos liberet. *M.* Quotidie in schola quater aut quinquies palā precamur. *Ae.* Quid tum? *M.* Præterea priuatim, quoties cibus sumitur, quoties cubitum itur, quoties cubitu surgitur. Nōne satis hæc sunt? *Ae.* Præter illa, sæpe monet præceptor, ut interdum pro se quisq; precandi causa secedat aliquò in secretum locum: meministin? *M.* Memini probè: sed (ut scis) difficile videtur esse, ut pueri secretis precibus assuescant. *Ae.* Et tamen paulatim assuescere optimum fuerit. *M.* Progressu temporis Deus ipse noster ad eam rem nos incitabit atque assuesfaciet. *Ae.* Ita fore sperandum est, si tamen verbi eius tum lectionē, tum audicionem sedulò prosequamur.

C O L L O Q. XXII.

VICTORINVS. CASSIODORVS.

Quid est, quòd hodie tam citò à paterno redieris, præsertim cum fuerit conuiuium? *C.* Quid illic fecissem diutius? *V.* Cœnam expectasses, ut ederes de prandij reliquijs. *O.* Satis ederam

ram in prandio. Præterea iussit patruus, ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad conuiuium deduxeram. V. Quid frater tuus patruelis? cur in ludum vobiscum non redijt? C. A matre retentus est in vnũ aut alterum diẽ. V. Quamobrẽ? C. Ut illi resarciantur vestimẽta. V. Illa est mulierũ cura! Sed agẽ, quoniã nũc otiosus sum, narra mihi (quẽso) aliquid de conuiuio. C. Quid de illo scire cupis? V. Primũ qui conuiuẽ fuerint: deinde quã laurũ & opiparum conuiuium. C. Conuiuia fuerũt hi præcipui, quatuor Consules, Præfectus vrbs, & alij duo primẽ notẽ è senatorum numero. V. Nosti-ne? D. De facie quidẽ: sed eorũ nõ teneo nomina. V. Nulli ne præterea? C. Duo i tẽ ex patru mei familiaribus. V. Quotus accumbebat præceptor? C. Quotus esset, nõ obseruaui: sed erat in media ferẽ mensa, ex aduerso mei patru. V. Tu verò? C. Hui inepte, qui istucrogas! Egõ ne homunculus cũ tantis viris epularer? Satis hoc mihi hõrificũ fuit, quòd ministrarem. V. Nullæ-ne tant mulieres? C. Nullæ, præter vxorẽ

rem patru: quę quidē sedebat in men-
 sa extrema. V. Quid ita tam remota?
 C. Sic voluit ipsa, vt identidem cōmo-
 diūs surgeret, propter ordinem mini-
 sterij. V. Quid filius? C. Iuxta matrem
 assidebat. V. Habeo de conuiuis: nūc
 expectabo de conuiuiō. C. Onus mi-
 hi valde magnū imponis ac difficile,
 maximē propter memoriā: sed quādo
 (vt dixisti) plusculū otij nacti sumus
 hoc pomeridiano tēpore, dabo equi-
 dem operā, vt aliqua ex parte expleā
 desiderium tuū. V. Pergratū mihi feco-
 ris. C. Ea tamen lege, vt par pari refe-
 ras, si quando dabitur occasio. V. De
 hoc nihil est, quod dubites. Incipe. C.
 At ego interea sedere volo: quia lōga
 est narratio. V. Eamus sub pergulā, vt
 in ymbra commodiūs fabulemur. C.
 Audi nunciam. V. Quia (vt ais) longa
 est narratio, dic mihi primū, quōta
 hora accubitum est? C. Ferē decima.
 V. Quōta surrectum? C. Paulō ante
 meridiem. V. Sedebānt ne omnes cō-
 modē? C. Cōmodissimē. V. Nūc ad tē
 aggredere. C. Accipe igitur men-
 te præludia. V. Appone, quum volēs.
 C. In

C. In primis apposita sunt tenella crustula mellita operis pistorij, cum aromatite, V. Optimum sanè exordium, & ad conciliandos animos aptissimū.

C. Omitte, quæso, istas interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. V. Posthac non interpelliabo, nisi siquid opus erit requirere. C. Sequuntæ sunt perna salitæ, hila infumata, lucanica, lingua bubulæ, sale quoque & fumo indurata. Atque hæc ad excitandam appetentiam, & sitim acucendam. V. Quasi verò non satis acueretur solis æstu & feruore. C. Sic docti solent face re conuiuatores. V. Istæ audio libenter, præsertim quum exprimas omnia proprijs & significantibus verbis. Perge porrò. C. Eodem ordine interposita sunt acetaria è lactucis capitatis, auuium intestina frixa, minuralia ex vitulina, cum ouorum vitellis integris. Et hæc hæctenus de præludijs, qui mihi primus fuit. V. Nihil interim bibitum est? C. Indigna homine quæstio. Quis enim vino hic parceret? vix tres, & quidem strenuissimi, fundendis potibus sufficiebamus. Sed de potibus

agam posterius: sine me cibos expedi-
 re. V. Agè, sino. C. In secūdo missu hæc
 ferè fuerūt artocreas, pulli gallinacei
 elixi cū lactucis, bubula, veruecina, vi-
 tulina, suilla recens salsa, ius carniū
 ouorū vitellis, croco & omphacio sua-
 uissimè conditū, aliquot item iuscula
 ex oleribus. V. Hic plus opinor fabula-
 tū, quàm esum fuisse: quia scilicet assa
 exspectabantur. C. Vix mensam attige-
 rant, quū illa tollere iussi sum⁹. Venio
 igitur ad tertiū missū, in quo assa hæc
 fuerūt exposita: pulli gallenacci, pulli
 columbini, anserculi fartiles, & fuculi,
 itē cuniculi, armiveruecini: postremò
 ferina duorū generū, opere pistorio in-
 crustata. V. Quid præterea? C. Quid?
 hē (penè prætermisi) duæ perdices in-
 teriectæ cū lepulo, fabæ virides fri-
 xæ, & pisa cocta cū siliquis. V. Nihil ne
 piscium? C. In tēpore admones. Erat
 trutta ingēs, quæ diuisa fuerat in par-
 tes quatuor, præter caudā: prægrādis
 itē lucius, ad eundē modū quadripar-
 titus. Taceo minutos pisces, & medio-
 cres, partim elixos, partim assios aut
 frictos, itē caneros fluuiatiles, magno

Q omnia

omnia numero: sed hæc magis ad ostentationem, quàm ad necessitatē. de ijs enim ferè nihil gustatum est. V. V. nū mihi videris prætermisisse. C. Quid illud est? V. Nulli ne erant intinctus? C. Immo singulis propemodū ferculis addita erant scitissimi saporis embam mata, quæ coquus ipse miro artificio cōcinnauerat. Nec verò defuerunt caparides ex oleo & aceto, mala citrea, oliuæ conditiuæ cū sua muria, acetū rosaceū, & succus oxaridis. V. O Quor & quanta gulæ irritamenta! C. Adde etiam, corporis & animi impedimenta. V. Sed quis, quæso, fuit vltimus actus fabulæ? C. Tandem quū iam nec carnes nec pisces ullus ederet, iubet patruus apponi bellaria: in quibus hæc fuerūt præcipua, caseus recēs pinguis- simus, itēq; vetus multiplex, scriblitæ, placētulæ, oryza in lacte cocta, & bene saccharata, persica præcocia, ficus, cerasa, vuæ passæ, caryotæ, tragemara ferotina, salgama multorū generū, & alia quæ nūc mihi nō occurrunt. Tāta deniq; fuit omniū esculētorum affluentia, vt mēsa ipsa vix sustineret. Quid quæ-

quæris? quater aut quinquies mutatâ sunt orbes & quadrulæ. Cibos crassos & duriores magna ex parte integros in culina referebamus: adeo pauci attingebant propter delicatiorum copiâ. V. Quid cõfert tâta cibariorû abûdãtia & diuersitas? C. Ad grauãdũ stomachum, & morbos cõplures generãdos. Sed quid agas? sic ferè hoc tempore viuatur. V. Qui talib⁹ viris cõuiuia faciunt, certare videtur de copiâ, de apparatu, de splendore & lautitia. C. Et tamen exstât inter huius ciuitatis leges, quædã (vt audiui) sumptuariæ. V. Silent leges inter conuiuia, vt obiter è Cicerone detorqueam⁹ aliqd. C. An putas omnes cõuiuas illa sumtuũ immanitate delectari? V. Non puto: nisi fortè sint lurcones, aut asoti, aut Apiciani (vt ita dicã) vetricolæ. Ceterũ quid est in causa? C. Rogas? cõuiuatorũ nõ modò stultitia, sed etiam infania. V. *Maxima pars hominum morbo iactatur eodem,* vt ait Horatius. C. Sed nos hanc censurã omittam⁹, iuxta prouerbiũ, Ne sutor, &c. V. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? C.

Si de colore quæris, album, nigrum, fuluum, sanguineum: deq; singulis coloribus vina multiplicia. si de bonitate, omnia ferè generosissima: sed in primis commendabant illud vini genus transrhenanum, anseris à rubro quod pede nomē habet; deinde illud Furstenbergicum, seu Vallenſe, seu Bacharacenum. V. Vnde hoc petebatur? C. E patruī cella vinaria. V. Habēt-ne multum eiusmodi? C. Duos cados. V. Quis fuit prædij exitus? C. Vbi videt patruus cōnuias omnes penè defessos edendo, bibendo, colloquendo, tūc vinum fundi iubet singulis: omnes ad extremū potū inuitat. hinc ordine tolluntur omnia: insternuntur mensis laetiora mantilia ex lino tenuissimo: datur aqua odorifera manib⁹ leuiter abluendis. ego & patruelis de more Deo gratias agimus: ipse verò patruus clara voce agit vniuerso cœtui. tandē prim⁹ Consul, conuiuarū nomine, satis accurato sermone publicas agit conuiuatori: simul obiurgat eū, quòd tam magnifico & sumtuoso apparatu conuiuatus

uatus fuerit. Immo (inquit patru^s) mihi, quæso, ignoscite, quòd vos pro dignitate nò satis ampliter tractauerim. His dictis, surgūt è mēsa vniuersi: magna pars, valedicto, statim discedit: cæteri manēt, stātes & colloquētes in aula. V. Quid vos interea, qui ministraueratis ad mēsam? C. In culinā ad prādiū nos recepimus: corpus illic otiosè & ex animi sentētia curauimus. V. Vbi erat interim præceptor? C. Patruus illū seorsum vocauerat ad colloquiuu. V. Credo, vt te & filium suum de meliore nota commendaret. C. Istud est verisimile. V. Nescis, quæ fuerit causa tāti conuiuij? C. Quid mea scire refert? V. Tanto minus igitur mea. C. Rectè colligis: & sic exspectabā. V. Atqui nò sum dialecticus. C. Tibi est naturalis dialectica. V. Eandem habent & rustici. C. Sed agè, dic mihi seriò, non ego te tractaui magnificè? V. Tali conuiuiuo nunquam interfuerā. C. Gaudco stomacho tuo satis esse factū. V. Est Deo gratia, qui dedit nobis otium tam iucundum. C. Surgamus tandem. nam audio pueros à lusu discedere.

COLLOQ. XXIII.

PHILOLOGVS. POLYCARPVS.

Tityro, qui patula resides sub tegmine mori,
 Tú-ne híc solus eris tam lætus tãq̃, supin⁹?
Po. O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit:
 Ille Deus magnus, qui nostrum fecit in vsum
 Omnia, dans propriam cunctis animalib⁹ escã:
 Qui mare, qui terras, & quod cegit omnia, celi
 Condidit: ille, opifex rerũ qui summus habetur.
Ph. Carmina mitte loqui: nũc me liquẽre Cama
 Est mihi mens alibi: cupio certare merẽda. (na.
P. Sed tamẽ hac mecũ poteris residere sub ũbra.
Nãq̃, híc (vt cernis) locus est satis apt⁹ vrrig.

Phi. Mittamus ergo versiculos: & me-
 rẽdas nostras cõferam⁹. **Po.** Per me nõ
 stabit: scrutemur peras: agẽ, explica tu
 am. **Phi.** Expecta parumper. Dic mihi
 prius, quid habes in merendã? **Po.** Pa-
 nem. **Phi.** Quasi verò sine pane meren-
 da esse soleat. **Po.** Ne panem quidem
 pauperes semper habent. **Phi.** In tem-
 pore admones: ponẽdæ erũt reliquix
 nostræ in eorum corbulã. **Po.** Quid si
 reliquiarũ nihil fuerit? **Phi.** Saltẽ resta-
 bit panis: & hoc satis erit. sed dic tan-
 dem, nunquid habes opsonij? **Po.** Et-

lam dubitas? mater mea nunquã cõ-
 mitteret, vt me in scholam mitteret
 sine aliquo opsonio. Phi. Dic ergo,
 quid est? Po. Diuina. Phi. Nõ sum va-
 tes: nec velim hanc merendã horã in-
 nugis terere. Po. Saltem periculum fa-
 cies, quã valeas cõiecturis: qua de re
 iam aliquid in Rhetoricis audiui-
 mus. Phi. Aut caseus, aut caro est residua ex
 prædio. Po. Neutrũ. Phi. Dic, sodes, vt
 accingamus nos operi. Po. Ne te diu-
 tius torqueã, sunt pyra præcocia. Phi.
 Ain-tu? res noua: nondum hoc anno
 viderã. Po. Vide nũc. Phi. Quã ma-
 tura sunt! Po. Cur non addis etiam,
 quã bona? Phi. Sed nondũ gustau-
 i. Po. Satis acutè me reprehẽdis. Accipe
 & gusta. Phi. Papæ, quã mitia! quã
 boni succi! Po. Nõne meritò maxi-
 mas gratias agere debemus Deo no-
 stro, tã benigno Patri, qui nobis indi-
 gnis tot bona, tã varia largitur? Phi.
 Qui nõ facit, is est profectò ingratissi-
 mus. Po. Agedum, vescamur bonis e-
 ius cum gaudio & gratiarum actione.
 Phi. Iam dudum esurio. Po. Sed tu nul-
 lum habes opsonium? Phi. Vide frustũ
 Q 4 crassum

crassum vetusti casei. Po. Edamus primū pyra: caseo claudemus stomachum. Phi. Sed maturemus: ne forte horanos opprimat. Po. Neutrū cessare video. certè, quòd ad me pertinet, nō queo comesse citius. Phi. Ne tamē ita deuiores, porcorum more. ecquid pudet? Po. Quia dicebas esse festinandū. Phi. Maturemus dixeram, non autem festinemus. Po. Ego non adeo scrupulose inter hæc verba discrimen facio. Phi. Vult tamen præceptor, vt propriè loquamur, quantum per ingenij captum licebit. Nam bene loquendo, bene etiā scribere cōdiscimus. Po. Cōtrà, diligenter scribēdo consuescim⁹ etiam rectè loqui. Phi. Hæc duo inter se coniuncta sunt. Sed heus, otiosè (inquā) edamus: satis habem⁹ temporis. Po. Nón-ne tota hæc hora ad merendam libera est? Phi. Hodie quidē libera: sed tamen desinamus, ne panis deficiat nos, & nihil reliqui fiat pauperibus. Po. Eamus ergo ad puteum, vt aliquantum potemus. Phi. Hē, verborū proprietate semper abuteris. istud bibere est, non potare. Po. Quòd mihi non

non parcas, habeo sanè gratiã. Ex pra-
ua institutione prima, hæc vitia con-
traxi. Phi. Verissimè igitur Quintilia-
nus dixit, Hæc ipsa magis pertinaciter
hærent, quæ deteriora sunt. Memini-
stin' P. Memini: sed interim iuua me,
vt hauriamus aquam è putco. Po. Eni-
tere validiùs: nimium me laborare si-
nis. Po. Tantò bibes iucundiùs. Phi.
Bibitū satis est: recipiamus nos in au-
lam, vt precationi intersimus, & actio-
ni gratiarum. Po. Tu præcede, dum vri-
nam illuc eo redditum.

C O L L O Q. XXIII.

LEONARDVS. PANTALEON.

DEmiror tuam negligentiam. P. Qua
in re tandem? L. Quòd te non curas
diligentius. P. Ego verò me curo for-
tasse nimis. Satis edo, bibo, dormo,
quæ est Dei erga me benignitas: præ-
terea pecto capillum, lauo manus, fa-
ciem, dentes, oculos, & hæc manè præ-
cipuè. quinetiam, quum tempus po-
stulat, corpus exerceo, relaxo animū,
& ludo cum cæteris. quid vis amplius?
L. Mittamus ista: non ea sunt, quæ in

tereprehendo. P. Quid igitur? L. Circumspice vestimēta tua à calce ad verticem: nihil integrū inuenies, omnia sunt laccra & obsoleta. ista profectò nequaquam vestrum genus decent. si saltem curares vestitum tuum sarcicendum, aut quoquomodo instaurandum. P. Loqueris tu quidem, quæ libent: quòd si parentes haberes tam pcul remotos, fortasse non esses elegantior. Si mihi pecunia suppeteret, non paterer me vsque ad eò pannosum esse. L. Nec ideò tamen cares negligentia. Cur enim non petis alicunde mutuò? P. Vnde peterem? L. Si non aliunde, certè à præceptore posses. P. Quid si dare nollet? L. Nemini denegat ex discipulis domesticis: si quidem videt opus esse. P. Id ego non ignoro: sed sum verecundior, quàm vt audeam ab eo petere. L. Ah! rusticus est iste pudior. P. Malo tamen verecundus esse, quàm impudens. L. Verecundia (vt dixit quidam) est bonum in adolescente signum: sed vbiq; adhibenda est mediocritas. P. Ego eo sum ingenio, vt semper verear offendere quempiã. L. Inge-

Ingenium laudo : sed est modus in rebus. Nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus, aut certè indecòris : hic verò nihil tale video. Est enim vsitatum in hominum societate, vt alij aliorum opera indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, si quod ab amicis aut commodatò petam, aut mutuò? P. Nemo reprehendet, nisi fortè rebus eiusmodi abuti velis. L. Tu verò (quantum ego te noui) abuti nolis. P. Apage istum abusum. L. Quid ergo iam obstat, quo minus petas, præsertim ab homine facillimo, tuiq; (vt apparet) amantissimo? P. Agè, petam: sed per epistolium, quod vt reddas, tibi dabo. L. Reddam profectò libentissimè, teque illi commendabo diligenter. P. Equidem non paruam tibi gratiam habebo, quòd me tanti feceris, vt ad hanc fiduciam hortarère. L. Nunc restat, vt scribas, quod dicis, epistolium: reliqua mihi committas. P. Bene veritat Deus, quod cœpimus. L. Ne dubites: res prosperè succedet.

Nescis, quid mihi his diebus in mentem venerit? **Q.** Quid istuc, quaeso?
C. Cogito in gymnasium me recipere. **Q.** Quid in gymnasium? habitandi causa? **C.** Non ut inquilinus habitem, sed ut vobiscum viuam in mensa praecceptoris. **Q.** O utinam istud ex animo ac verè diceres! **C.** Ex nostra mutua consuetudine atque amicitia deberes satis intelligere, me nihil apud te neque simulare, neque dissimulare solere.
Q. Planè istud iam pridem intelligo: sed audito ex te isto verbo, me rapuit affectus in eam exclamationem: ita prorsus oblitus eram mei. **C.** Non aliter dictum tuum accipio, sed ad rem. Pater quidem nō cogit me: sed ex vultu & verbis eius satis video id illi placere maximè. **Q.** Nempe hoc illud est: nouit pater tuus, vir prudentissimus, liberalia ingenia cogi nolle, duci faciliè. Sed tamen non dubito id fieri diuini instinctu numinis. tu verò quid iudicas? **C.** In eadem sum sententia: praesertim

fertim quum ego quoque in eam partem sponte propēdeam. Q. Magnum argumentum, istud esse ex Deo consilium. C. Id ego crediderim. Nam qui ad eam rem coguntur à parentibus, ferè quærunt subterfugia, quibus detrectent imperium. Q. Ego (vt fatear ingenuè) aliquādo id in me sum expertus, antè scilicet quàm ingressus essem. Quid enim censes? audiebam ex istis Satanae mancipijs tot maledicta tum de præceptore, tum de disciplina, vt mihi viderer carcerem aut pistrinum ingredi veriùs, quàm gymnasiũ. Quòd si tu quoque in aliquam eiusmodi pestem incidisses, non dubium est, quin manibus pedibusq; obnixè conatus esset te absterrere ab isto tam sancto proposito. C. Nemini adhuc palàm feceram. Q. Quod mihi dicis, non est palàm facere. C. Satis scio: sed mihi istud excidit ex Terentio. Nunc pergamus ad reliqua. Q. Quid restat, nisi vt Deũ preceris, & pergas nauiter in sentētia? C. Audies. De quotidiano victu in vestra mensa, de præceptoris & hypodascoli familiaritate in audienda prælectio.

lectionū repetitione, de facilitate præceptoris in ipso conuictu, de illo à cœna placido studiorum certamine, de libertate colloquendi per otium de honestis rebus, de libera inter vos reprehensione, de his (inquam) omnibus satis multa narraſti mihi aliàs, quæ quidem valde placent omnia: mihi tamē nihil videtur vrilius, quàm illa perpetua Latinè loquendi exercitatio. Quis enim maior est studiorum fructus? quid honestius? quid iucundū magis? præsertim vbi alius alium sine odio aut inuidia liberè reprehendit. Q. Quid, quod victi in earum rerum certamine, pudore tantūm puniuntur, victores etiam præmio donantur? C. Omnes deniq; vestræ exercitationes, vel auditu ipso, me delectant mirificè. Q. Quantò magis illud diceres, si videres ista, si, dum geruntur, interesses! C. Ego (Deo volente) interero. Q. Vtinam propediem. C. Ita spero quidem: vnus tamē restat mihi scrupul⁹, quo me faciliè (si voles) liberabis. Q. Faciam bona fide, si poterō. sed interim vide, ne nodum in scirpo quæras, vt antea vidimus in Terren-

sentio. Agè, qui tãdem scrupulus iste est? C. Suspecta mihi est vestra disciplina scholastica: non quòd velim ob id incepto desistere, sed vt alacrius veniam & incundius, vbi ea de re te audiero. Q. Nisi rus es, qui (vt ego noui) me nec vanum nec mendacem existimas, equidem malle de hoc omnino tacere, quã ea tibi referre quę sentio. C. Quid ita tandem? Q. Quia difficile est ea verisimilia facere, quãquam alioqui verissima, quum de his vulgus hominum pessima quæque dicat & iudicet. C. Quorsum istud quæso? Q. Nam improborum mendacijs adeo malè audit nostra disciplina inter istos idiotas, vt mirum sit, vnum aliquẽ habitare in schola nostra velle, tametsi (quod est opus Dei) quòd peius audimus, eò plures ad nos conueniunt. C. Nihil opus est tam longa insinuatione: dic mihi planè omnia: ne timeas, non me absterrebis.

Omnia præcepi, atq; animo mecum antè per-
 gi. Q. Aduerte igitur animum: dicam breuissimè, quicquid alicuius esse momenti videbitur. In primis, illud velim tibi

tibi persuadeas, præceptorem esse nobis multò humaniorē, quàm in schola palàm appareat. Tam enim familiariter versatur inter nos, quàm prudēs pater solet inter liberos. Cur igitur (inquit) est palàm tam seuerus? Respondeo: quia sine tali seueritate (vt ex ipso audiui, quum aliquando familiari cuidam narraret) tanta turba scholastica, tamq̃; varijs morib⁹ prædita, nec coërceri, nec in officio cōtineri posset. Suo enim quisq; more, suo quisq; arbitratu vellet viuere. C. Quinetiam miror ego mecum sæpissimè, tantam esse in tota schola reuerentiam, tantum silētium, tantam denique modestiam. Q. Multò magis mirarère, si vnquam vidisses scholas paganicas. C. Vidi aliquando, atque consideravi diligēter. Plus est silētij in gymnasio nostro sexcentenario, quàm quadraginta puerorum, immò triginta, in istis scholis trivialibus. Sed perge quæso: vereor, ne oratio tua quasi longiùs aberrare. Q. Atqui etiam interpellas ipse. C. Nihil extra propositum dixi: sed nunc prosequer.

sequere. **Q.** Vis in summa dicam tibi? disciplina hæc domestica, licet paucis improbis odiosa videatur, bonis tamen & studiosis, propter vtilitatē valde placet. Nam si domi res esset dissoluta, quid nobis tutum foret cōtra lasciuorum & petulantiū insultus? quæ nobis quies? quæ studiorum tranquillitas? Itaq; disciplina ipsa veris studiorum amatoribus est perfugiū & quasi ppugnaculū, non secus ac nautis portus in tempestate. Deniq; quisquis est internos pacificus, & ad rectè semper agendum paratus, is est à disciplina tutissimus. Nec verò id agit præceptor, vt nos plagis & verberibus trahat ad literarum studia: sed nos potiùs inducere nititur his maximè reb⁹, honesta & liberali tractatione, beneuolentia, humanitate, facilitate morū, beneficijs, deniq; virtutis & studiorū amore. Ex quo fit, vt maior pars nostrū sic affecta sit, vt illi ex aīo parēre studeat: eum caueat offendere: eum tanq̄ parētem diligat, obseruet, reuereatur. **C.** Alioqui discipulorum officio non fungemini. **Q.** At sunt quidā verberones,

R

qui

qui nec Deum timent, nec parentes,
 nec verbera: qui & literarum studia o-
 derunt cane peius & angue, vt verbis
 vtat Horatij: talibus (inquam) seuera
 interdum adhibetur disciplina: quia
 videlicet necessitas cogit. C. Sat ha-
 beo. Nunc enim video, quorsum spe-
 ctet vestrae disciplinae seueritas. Q. Ni-
 mirum, vt mores bonos tueatur, ma-
 los autem corrigat aut expellat. C. E-
 go disciplinam istam sanè deosculor,
 tantū abest vt reformidem. Te autem,
 mi Quirine, amo equidem de ista lo-
 quendi libertate, qua mihi stimulos a-
 criores addidisti. Q. Ego verò immor-
 tales gratias ago Patri cœlesti, qui tibi
 mentem bonam dederit, & sincerum
 iudicium. C. Vale igitur, & me (si Do-
 minus permiserit) exspecta in proxi-
 mam hebdomadem. Iterum vale, & in-
 ceptum nostrum tuis precibus Chri-
 sto cōmenda etiam atq; etiam. Q. Pre-
 cor tibi noctem quietam, & somnum
 placidum.

COLLOQ. XXVI.

ERASMVS. BASILIVS.

Quid est, quòd ita te tristem video?

B. Me

B. Me miserum! vix sum cōpos animi: ita sum timore perculsus. E. Quid (inquam) istud est? B. Præceptor nos deprehēdit. E. Qua in re: furto- ne? B. Ah! minimè gentium. E. In quo igitur. B. In secreta computatione. E. Indignū facinus! B. Heu me miserum, quid agam? E. Ah! ne te afflictes tāt opere, qui aderant tecum? B. Hilarius & Urbanus. O perditos, qui me huc impulerunt! E. Vbi id factum fuit? B. In cubiculo Hilarij, quòd utinam hodie è lecto non surrexisset. E. Quomodo tandem deprehensi estis? non erat obseratum cubiculum? B. Immò erat: sed (vt scis) præceptor claves habet omnium conclauium: præterea putabamus illum in conuentum hodiernum fratrum & ecclesiæ ministrorum accessisse: alioqui pessulum obdidissemus ostio. E. Vtcunque res habet, Deo volente accidit. B. Sic omninò sum persuasus: sed ferè ita solemus nostra omnia, siue bona siue mala, vel prudentiæ nostræ attribuere, vel imprudentiæ. E. Qua occasione computationem

istam occœperatis? B. Illi duo (quod
 satis nosti) non sunt conuictores. E.
 Quid tum? B. Domo allatæ fuerant eis
 ad victum nescio quæ cupediæ: quæ
 vtinam in vita perijissent. E. Sed noluit
 Deus, perge. B. Et quia illos interdum
 per otium doceo, heri post cœnam ad
 istas epulas me inuitârunt in hodie-
 rum ientaculum. E. Tibi infaustum
 ientaculum. sed quid? erât- ne caninû?
 B. Immò plus satis erat vini. Habent
 enim vini doliola in cella præcepto-
 ris. E. Quid præceptor, vbi vos sic epu-
 lantes vidit? an- non excanduit gra-
 uissimè? B. Nihil prorsus commotus
 est: sed subridens, Volo (inquit) & ego
 esse de isto symposio, si placet. E. O
 molestum conuiuiam! quid vos? B.
 Attoniti omnes obmutescimus. Nam
 eo dicto, statim se proripuit. E. O-
 mnia signa video hîc esse pessima. B.
 Quis ita non iudicet? E. Oportet præ-
 ceptorem alicunde rem olfecisse. B.
 Suspectus est mihi quidam, qui nos
 indicauerit. F. Quem suspicatis? B.
 Dicam tibi post rei exitum. E. Quod
 inuenietis huic malo remedium? B.
 Nescio,

Nescio, valde stupemus omnes: tametsi duo illi conuiuatores mei nihil videntur esse solliciti. habent enim in promptu causam. E. Quid tandem causari queunt? B. Iueramus ientatum, inquit: quia manè, quum cæteri ientarent, eramus cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimēta. E. Istud quidem est aliquid: sed non tamen sic poenas euadent. B. Cur non? E. Quia id fieri debuit in triclinio palàm, non autem clanculum in cubiculo. Illud etiã causam grauabit, quòd te, quum sis cõuictor, quasi ad crapulandum abduxerint: quod quidem ipsi præceptori est maximè odiosum. tua tamen causa est longè pessima. B. Cedo igitur, quid faciam mi Erasme. E. Agè, conferamus consilia, quibus (si fieri potest) absoluaris. B. Nihil est, quòd à me exspectes in eo genere. Neque enim consilij locum habeo, neque vllam remedij copiam. Sed tu (obsecro) explica vires ingenij tui ad me citò iuuandum. Animus pendet mihi: instat poena, satis vides. ea (nisi quid impediatur) post cœnam exigetur. E. Id nequaquam fiet.

R 3 quum

quum enim crimen publicum non sit,
 non erit pœna publica. B. Siue publi-
 cè, siue priuatim id futurum est, nō dif-
 feretur. E. Rectè iudicas. B. Id causę est,
 quam obrem nunc ad opem tuam cō-
 fugerim: quòd si me deseris, actum est:
 dabo pœnas grauissimas. E. Ad Deum
 potius confugiendum fuit, sine quò
 nullum valet consilium: à quo item
 salus omnis & petenda & speranda est.
 B. Res est manifesta satis: & ego prius-
 quàm te adirem, non prætermisi præ-
 candi officium. sed tamen vult ille Pa-
 ter clemētissimus, vt ijs vtamur auxi-
 lijs, quæ nobis offert ipse, & quasi in
 manum dat. Quare te oro per nostrā
 arctissimam necessitudinem, vt consi-
 lio tuo nunc mihi succurras. Hic non
 est cessandi aut tardandi locus. huc i-
 gitur vires tuas intende: hanc causam
 suscipe, obsecro. E. Quando quidem
 sic instas, vt vim adferre quodam mo-
 dō videaris, dicam ex animo & verè, q̄
 sentio. Nostin' præceptoris ingeni-
 um? B. Noni (opinor) ex parte aliqua.
 E. Ergo memoria tenes, nihil esse illo
 clementiùs, erga eos quidem, quos
 videt

videt summissos esse, & culpam ingenuè confiteri: superbis autem & contumacibus vix aliquid potest ignoscere. B. Ego me ista non semel observaui. E. Scin' igitur, quid facies? B. Dic mihi, quæso. E. Dum tua res adhuc integra est, tibi tu adeo, vt hominem solus adeas in musæum; & orationem habeas in hanc sententiam; En ego, præceptor humanissime, grauius peccavi, fateor: sed (vt scis) prima est noxa, quam admiserim. Nunquam enim antea quicquam admiseram, quod flagris dignum videretur. Quamobrem, clementissime præceptor, hanc primam culpam pristinæ integritati meæ condones, vehementer te oro. Quod si vnquã posthac recidero, causam nõ dico, quin plectar seuerissimè. Hac aut simili oratione illũ (vt spero) exorabis. B. O consiliũ prudens & opportunum! E. Vtere, si placet. tale certè est, quale mihi dari vellem in eiusmodi malo. B. Sed vnum restat, de quo sum sollicitus. E. Eho, quid restat? B. Non potero tam breuiter & cõmodè dicere in conspectu præceptoris,

quàm tu nunc dixisti. E. Non debes a deò de verbis meis esse sollicitus, modò teneas sententiam. B. Propemodũ teneo. E. Bene habet: scribe nunc crasso modo, vt poteris: deinde conferemus vnà: postea edisces ad verbum diligenter. B. Hoc nihil est neque tutiùs, neque certiùs. sed quo tempore cēses illum adiri posse opportunè? E. Quũ primũ videbis eum à prandio se recipere in bibliothecã: aut si fortè (vt solet) ambulatum in horto solus iuerit, tũc illum statim sequere. B. Quó nam vtarexordio? E. Non op⁹ est alio, quàm quo apud illum vti solemus omnes. B. Quod est illud? E. Præceptor, licet ne pauca? B. Bene vertat Deus omne consilium tuũ. Nunc eo scriptum, quod dixisti: deinde te reuisam. E. Matura, nam instat hora prandij.

C O L L O Q. XXVII.

AMBROSIVS. GRATIANVS.

SVbtristis mihi videris, Gratiane: quid rei est? G. Dies noctesque de patre absente cogito: & ob eam rem interim mœrore conficior. A. Quàm pridem

pridem abest? G. Quatuor abhinc mē
les. A. Nihil ad vos interea scripsit? G.
Ex quo discessit, ne verbum quidem
audiuimus. A. Fieri potest, vt scripse-
rit, sed vt literæ interciderint, aut fue-
rint interceptæ. G. Quod dicis, verifi-
mile est. Nam antea, vbicunque esset,
solebat nobis scribere. A. Nonne hac
æstate iuerat Antuerpiam? G. Eo cer-
tè consilio tunc sese in viam dederat.
A. Confido saluum esse. G. Ego quoq;
non diffido: sed non ideo meus alleua-
tur dolor. A. Quid ait mater? G. Ferè
semper lamentatur: inde fit, vt mihi
duplicetur ægritudo. A. Sed tamen nō
vsque adeo te macerare debes. Potius
enim de illo bene sperare oportet, quā
te sic macerare. Quid enim sunt qua-
tuor menses? quotula est pars eorum,
qui tot annos domo absunt, interim
iactati per varios casus, per tot discrimi-
nata rerum? G. Sed quid me consolā-
tur aliorum casus & pericula? A. Vide
tamen, ne sis nimium delicatus, qui
patris desiderium tantillo tēpore fer-
re non queas. G. Ferrem equidem æ-
quo animo, modò illi bene esse saltem

intelligerem. A. Cui potest esse malè,
 qui in Deo spem omnē collocavit? si-
 ue enim viuim⁹ siue morimur, Deifē-
 per sumus: vt diuus Paulus ait. G. Ni-
 hil dubito, istud esse verissimū: sed ea
 est carnis huius infirmitas. A. Quid fa-
 ceret igitur, qui in Christo spem nullā
 habet? G. Nescio. A. Sed caue tamē, ne
 ista tua impatientia Deus ipse offenda-
 tur. G. Delictum meum subinde agno-
 sco, & supplex imploro veniam. A. Fa-
 cis, vt decet. Sed audi, quætio, quid mi-
 hi nunc in mentem venerit. G. Quid
 istud est? A. Quid si pater tuus nauiga-
 uerit in Britanniam negotiandi cau-
 sa? illic enim nūc est libertas maxima.
 G. Quam libertatem dicis? A. Euange-
 lij, quod illic auditur liberrimè. G. A-
 in-tu Euangelium nunc esse in Britan-
 nia? A. Certa res est. G. Atque idolo-
 latriam profligatam? A. Omnino. G.
 O auditu iucūda euangelia? A. Immo
 iucundissima. G. Sed vnde teis ista? A.
 Vnde sciam, rogas? miror, te adhuc
 ignorasse, quod in ore est omni popu-
 lo. G. Mirari desines, si scias, vbi nos ha-
 bitemus. A. Vbi quæso? G. In angulo
 totius

totius vrbis remotissimo. A. Atqui pū
tabam vobis esse domicilium in vico
ad forum. G. Iam antè migraueramus,
quàm peregre pater esset profectus. A.
Quod igitur ignorabas, nunc habetō
certissimum, vt que magis credas, hoc
audi præterea: maior pars Britanno-
rum, qui ob Euangelium in hanc vr-
bem, tanquam ad asylum sese recepe-
rant, in patriam remigrant iam ante
dies quindecim. G. O mi Ambrosi, quā
tum me isto nuntio de Britannicis re-
bus hodie recreasti! qualē adhibuisti
meo dolori medicinam! A. Sic solet
Deus noster suis adesse in extremis an-
gustijs. G. Mirum, ni pater est in Britan-
nia, iam pridem enim sæpius quereba-
tur, quòd nō esset tutus illuc accessus
ad mercaturas obeundas. A. Quinet-
iam Britānus quidā, homo neq; leuis,
neq; nugator, narrabat his diebus pa-
tri meo, se literas certas illinc accepis-
se, in quibus hoc erat inter cætera, o-
mnes vndiq; ob Christi nomen profu-
gos, in ipsa Britānia excipi humanissi-
mè, tractariq; benignissimè. G. Quid
est igitur, quòd ampli⁹ dubitemus? A.

Nulla

Nulla (vt audis) restat ea de re dubitatio. G. Tantùm superest, vt in primis Dei optimi maximi bonitatem extolamus, quanta possimus laude & gratiarum actione: deinde sedulò atque assiduè precemur, vt sua beneficia nõ modò confirmet, sed etiam in dies magis ac magis augeat. A. Igitur mi Gratiæ, memineris patris salutem ipsi Deo per Christum sapissime commendare, idque votis & precibus ardentissimis. G. Vtinam ille suo spiritu sic afficiat animum meum, vt ex imo pectore eiusmodi preces effundere valeam, quas ipse dignetur exaudire. A. Votũ sanctissimũ: modò (quod quidẽ credo) ex animo profectum. G. O mirabilem consolatorem Deum nostrum! O quantum valet in aduersis rebus veri amici consilium & consolatio! A. Sed quò nunc is? G. Domum rectà propero: vt hæc matri quamprimùm nuntiem, atque eius animum omni expleam gaudio. A. Faxit Deus, vt illa seriò exhilaretur. G. Ita precor.

COLLOQ. XXVIII.

DEMETRIVS. IONAS.

SALVE Iona optatissime. I. Salve
 & tu vindemiator iucundissime. D.
 Quomodo se habet schola? I. Optimè.
 D. Iam. ne redierunt multi? I. Vix quar
 ta pars nunc abest. D. Quid agitur? I.
 Docetur, legitur, scribitur, repetitur.
 D. Ista sunt generalia & quotidiana:
 sed quid fit in nostra classe? I. Idem,
 quod in cæteris, & quod fiebat ante
 vacationem. D. Ergo. ne iam seriò ha
 bentur prælectiones? I. Iam abhinc o
 cto dies. Nam quid aliud fieret? D. So
 lebam? per aliquot dies exerceri in ijs
 reperendis, quæ antea didiceramus. I.
 Tribus diebus totis nihil aliud actum
 est. D. Quid probatio? iam. ne incœ
 pta est? I. Hui incœpta! propemodū
 finita est. cras sexta classis interrogabi
 tur. D. Me miserum! exclusus sum à
 præmio. I. Etiám. ne præmium spera
 bas? D. Quidni sperarem? vnicuique
 sperare licet, præsertim studioso. I. Ma
 lim ego nihil sperare. D. Quid ita? I.
 Nam si nihil contigerit, nulla mihi e
 rit frustratio, neque molestia: sin con
 sequar

sequar aliquid, id ego in lucro deputabo. D. Nunquám-ne legisti, *Vivere spe vidi, qui moriturus erat?* Immo verò legi, & memoria teneo: sed híc nihil ad propositum. D. Cur non? I. Quia versus ille agit de spe illa, quæ in rebus aduersis retinenda est. quem sensum expressit Cato noster hoc disticho, *Rebus in aduersis animum submittere noli. Spem retine: spes vnâ hominem nec morte relinquit.*

D. Tu igitur nihil speras? I. Spero vitã æternam. D. Dicebas modò sperandũ esse in aduersis rebus. quæ tibi sunt aduersa? I. Ea, quæ me oppugnant quotidie. D. Quæ tandem sunt illa? I. Propria caro, Satan, & improbi homines, qui me iniurijs afficiunt. D. Ex quo tempore factus es theologaster? I. Nec sum theologus, nec theologaster: sed quod dico, id ego didici è sacris concionibus. D. Laudo equidem. sed agè, dic mihi seriò, ést-ne acta classis nostræ probatio? I. Iam tibi seriò dictũ puta. D. Dolet mihi, quòd nõ interfuerim. I. Citius venisses. quid agebas? D. Mater me coëgit vindemiæ exitũ expectare.

I. Cre-

I. Credo: sed tu tua volūtate coactus es. D. Vt fatear ingenuè, libenter exspectaui. sed quid agas? homines sum⁹, vt aiūt. I. Immo pueri. D. Sed vix credas, quàm sit iucundū rustificari, præsertim vbi tāta est omnium fructuū affluentia. I. Est ne vobis magnus vini prouētus? D. Tantus profectò, vt maiorem vidisse nō meminerim. I. Quid aiunt rustici in hac tāta vbertate? D. Nihil aliud, quā potationes & crapulas crepant: quinetiā vino iā perinde abutuntur, quasi aqua fōtana sit. I. Ea est stultę plebis demētia, vt Dei beneficijs nunquā rectè vti sciat. D. Scilicet illud est, quod dicitur, Nunquā sapiūt stulti, nisi in angustijs. I. Ergo plectūtur merito. D. Quid quòd admonitiones etiā irident? I. Sunt, qui nullā omnino ferre possunt: quin bene & comiter etiā monētibus irascūtur. D. Audi aliquid grauius: fuerunt, qui mihi verbera minarētur, quū eos humanissimè admonerem. I. Istud mihi nouum non est. Nam & quidā mihi aliquando pugnū intentauit: quòd nisi verit⁹ esset mei patris auctoritatē, profectò vapulassē acerri:

acerrimè. D. Sed omittamus eos, quia cæci sunt, nec tamen se tales esse intelligunt. Iactant se probè callere, quid sit Euangelium, quum reuera Euangelio aduersentur. I. Si verbi diuini ministros & pastores suos non audiunt, quâ putas fieri posse, vt nos audiant? D. Sequamur ergo, quod præcepit Christus, Nolite sanctum dare canibus. I. Ad sunt quidam simplices & beneuoli, qui auditione verbi diuini mirum in modum delectantur: hi sunt, quos docere est iucundissimum. D. Quam gaudeo, quoties in tales incido! vt ego illos complector libenter! I. Nec immeritò. nam vbi eos docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non sine voluptate maxima. D. Sed nos quid cogitamus? non vides, vt nox ferè nos oppresserit? I. Discedamus igitur: & cras (si Dominus permiserit) pluribus verbis agemus vnà de studijs alacriter repetendis.

COLLOQ. XXIX.

REINOLDVS. SIGISMVNDVS.

Pater tuus (vt accepi) redijt è Gallia.
S. Re.

S. Redijt sanè. R. Quando? S. Die Lu-
 næ vesperi. R. Aduentus eius non tibi
 molestus fuit? S. Quid molestus? im-
 mo verò iucundissimus. sed cur istud
 rogas? R. Quia forsitan illo absente li-
 beriùs viuendi tibi est potestas. S. Ne-
 scio, quam mihi libertatem narres. R.
 Potandi, ludendi, cursitandi. S. An igi-
 tur putas, me nihil aliud agere, dum
 pater abest? R. Sic ferè solent omnes.
 S. Dissoluti quidem. Nam, quòd ad
 me attinet, absente patre sic uiuo, vt
 eo præsentè. Non poto, sed bibo quã-
 tum satis est: ludo, quũ tempus postu-
 lat: non discuro, sed cum bona ma-
 tris venia in publicum prodeo, quum
 aliquid habeo negotij. R. Etiã-ne ma-
 tri tantopere subditus es? S. Aequè ac
 patri. quid. n. putas? nõne de vtroq; æ-
 quale est præceptũ Domini? R. Hono-
 ra (inquit) patrem tuum & matrem
 tuam. S. Quid Ethnicus ille auctor di-
 stichorum moralium?

*Dilige non ægra charos pietate parentes:
 Nec matrem offendas, dum vis bonus esse pa-
 renti.*

Quid Paulus noster? Filij, obedite (in-
 quit)

quit) parentibus in Domino. Nonne parentis nomine pater & mater continentur? R. Istud à Latinis obseruatur auctoribus. S. Quinetiam si quod esset reuerentiæ discrimen, videremur optimo iure plus debere matribus: vt quæ dolores tantos ac labores propter nos pertulerunt. R. Noui ego ista: & quæ dixisti, placent mihi omnia. S. Cur ergo mihi repugnabas? R. Vt ea quasi repugnantia nobis accerere sermonis materiã. Nã (vt tute nosti) præceptor sæpe nos exhortatur, vt nostrum otium in eiusmodi sermonibus impedamus. S. Bonum sanè otium, quod honesto in negotio cõsumitur. R. Huc pertinet illud Africani apophthegma, qui dicebat, Se nunquam minus otiosum esse, quàm quum otiosus esset: vt ex Cicerone didicimus. S. Sed iam tempus monet, vt huic sermoni finem imponamus. R. Rectè mones: fortasse enim tua causa cœna tardatur domi. S. Plura (si Dominus permiserit) in proximo cõgressu. R. Precor tibi noctem prosperam. S. Et ego tibi placidam per membra quietem.

COLLOQ. XXX.

NOMENCLATOR. DESIDERIVS.

NON satis mirari possum, te non esse diligentiorē. D. Qua in re videor tibi negligens? N. Quod manē ferē nunquam ades in tempore: atque inde fit, ut penē quotidie noteris in catalogo. Cur es adeo somniculosus? D. Mea sic fert natura. N. Corrige naturam istam, hoc est, naturæ vitiū. quid tibi profuit Catonis nostri dictū? D. Quod-nam quæso? N. *Plus vigila semper. nec somno.* D. Ne plura: ego probē memini. N. Nihil prodest meminisse, nisi ad vītū tuū ac cōmodes. D. Vtinā & hoc & alia præcepta salubria tā facilē ad bene viuēdi vītū trāferrem, quā ea facilē ediscim. N. Vt verū fatear, præcipe, quā præstare, multo est facilius. Sed tamē eniti debemus, ut vel monitis vel præcipiis proficiamus aliquid, & in dies euadamus meliores. D. Qui id non facit, eius salus desperanda est. sed nihil difficilius emendatur, quā naturale vitium. N. Omnia ferē vitia nobis sunt naturalia: &, nisi Dei bonitas seruaret nos, essemus omnes sceleratissimi. D. Quid igitur

faciendum? N. Fortiter cum vitijs nō
 stris pugnandum est. D. Quo duce? N.
 Ipso Deo. D. Quibus armis? N. Diui-
 nis & spiritualibus. D. Vbi tandem in-
 ueniuntur? N. In epistola sancti Pauli
 ad Ephesios. D. Quoto capite? N. Se-
 xto. D. Quid si locum per me non in-
 tellexero? N. Non omnino intelliges,
 satis scio: sed præceptor erit cōsulēd^o.
 D. Quid si mecum adfueris? N. Adef-
 se volo, certum est: verū captanda erit
 opportunitas. D. De hoc igitur aliās
 cōsiliū capiemus. N. Quādo istud erit?
 D. Proximo die Mercurij, si tibi ita vi-
 detur, N. Quota hora? D. Post meridi-
 em prima. N. Placet sententia. D. Nūc
 igitur discedamus.

COLLOQ. XXXI.

TERTVLLVS. RVDOLFVS.

LICET-ne malum malo rependere?
 R. Cur istud quæris? T. Vt ijs respō-
 dere possim, qui hac in re mihi contra
 dicunt. R. Breuiter interrogasti, respō-
 deo breuissimè. Non licet. T. Cur nō?
 R. Quia vetuit Christus, & post eum
 Apostoli. T. Quid igitur faciendum
 est?

est? R. Malum bono compensandum.

T. Annon satis est bonum bono re-

pendere? R. Non satis, Christiano qui

dem. T. Quamobrem? R. Nam Chri-

stianum oportet Christum præcepto

rem imitari. T. Quid fecit Christus in

eo genere? R. Sanauit eum, qui ipsi co-

laphum infregerat: precatusest pro

ijs, qui ipsum in crucem sustulerant:

alia item multa fecit eiusmodi. T. Ni-

hil-ne igitur facit, qui gratiam pro

gratia rependit? R. Tantum facit, quã

tum faciunt Ethnici. T. Quid illi faci-

unt? R. Amicos diligunt, & referunt

gratiam, à quibus acceperunt. T. Ni-

hil-ne amplius? R. Nihil. nam quid am-

plius expectes ab ijs, qui verum Deũ

non nouerunt? T. Quid faciunt inimi-

eis? R. Quibuscunque modis possunt,

eos persequuntur. T. Est-ne Christia-

no peccatum? R. Si non licet, (vt iam

tibi probaui) concludere, id peccatum

esse. T. Atqui (vt vulgò dicitur) vim vi

repellere licet. Quam sententiam no-

uus quidam poëta etiam latiùs inter-

pretatus est his verbis,

Pellere vim vi iura sinunt, & vulnere vula.

Quid ad hoc respondes? R. Istud quidem permittunt Ethnicorū leges: sed Lex diuina longè aliter loquitur. T. Quid est diuina Lex? R. Idē, quod Dei verbum. T. Quicquid ergò sit contra Dei verbum, est ne peccatū? R. Procul dubio peccatum est. T. Potēs ne ista probare ex diuinis literis? R. Quidni possim? nihil facilius. T. Adfer mihi (quæso) sētētias. R. Nō credis id, quod est omnibus in confesso? T. Immo verò indubitanter credo. R. Quid igitur opus est testimonijs? T. Vt contradicentibus certò respondere possim. R. Rectè intelligis: sed quia nō possēs ex tēpore memorię mādare, exspecta, dum tibi describā in chartula: in qua etiam sit locorū annotatio, vt possis quib⁹ voles, etiā digito demonstrare. T. Optimum ex tempore consilium, quanto istuc mihi cōmodius fuerit? sic enim per otiiū ediscam: vt ad manū habeā, quoties erit opus. Sed quando mihi dabis? R. Cras (si libet) huc ad me reuertere. T. Quota hora? R. A meridie prima. T. Sat habeo, interea vale. R. Te seruet Dominus Deus.

COLLOQ. XXXII.

GREGORIUS. BLASIVS.

Vis emere hoc cingulum? B. Cur eme-
 rem? vnū mihi satis est: tu verò cur
 vis vendere? G. Quia sunt mihi duo. B.
 Nec tamen licet vt vendas, nisi vis in
 poenā incurrere. G. Quid vetat me vē-
 dere res meas? B. Nihil adhuc tuū ha-
 bes. G. Eho, nihil? vnde probas istud?
 B. Quia nondum es tui iuris, sed sub
 patria potestate: denique vis audire
 breuiter, tibi istud non licere? G. Maxi-
 mē velim. B. De hoc lex est scholastica:
 cuius hæc est sentētia, Pueri iniussu pa-
 rentū, nec vendāt aliqd, nec emāt, nec
 permutēt, nec alienēt quouis alio mo-
 do: Qui contrā fecerit, verberibus ple-
 ctetur. G. Istud ego non ignorabam:
 sed volebam periculū facere, an con-
 stās esses in obseruandis legibus. B. Tu
 igitur es simulator. G. In hac simulatio-
 ne nihil video esse mali. num tu inter-
 pretaris malè? B. Minimè verò. nihil
 enim nocuisti mihi. G. Quid si nocuis-
 sem? B. Tulissem æquo animo, vt Chri-
 stianum decet. G. Vtinam aduersa
 omnia sic feramus propter Christum:

qui nihil non tulit salutis nostræ cau-
sa. B. Feremus certè, si exemplum eius
semper nobis proponamus ob oculo-
los. G. Difficile id quidè est. B. Immo
impossibile, nisi illius Spiritu semper
adiuemur: quod quidem assiduis
precibus est impetrandum. G. O quam
suavi sermone tantillum otij consum-
simus!

COLLOQ. XXXIII.

SERVATIVS. OTTO.

ECquid hodie precatus es domi? O.
Cur quæris istud? S. Quia non inter-
fuisti matutine precationi. O. Quis scis?
S. Obseruavi. O. Atqui tu non es ob-
seruator. S. Non sum. O. Quamobrè
igitur obseruabas? S. Quia mihi es cha-
rissimus. O. Quid tum? S. Dolebit mi-
hi, si vapulabis. O. Quid? an ego nota-
tus fui? S. Etiam dubitas? O. Quum
recitaretur catalogus, nemo me excu-
savit? S. Nemo, quòd sciam. O. Si me
tantopere amas (vt dicis) cur tute
non excusasti me? S. Quid causæ dixis-
sem? O. Cômētus esses aliquid. S. Ergo
mentitus essem. O. Quid inde? S.
Sed

Sed ex verbo Dei mentiri vetitum est.
 O. Fateor: sed erat leue mendacium. S.
 Nihil leue iudicandum est, quo Deus
 offenditur. O. Negare istud non pos-
 sum: sed leuia ista facilè remittit no-
 bis ppter Iesum Christum, qui est de-
 precator noster, & aduocatus. Nam
 quotus quisque non peccat quotidie
 sæpissimè? S. Profectò nullus: quin et-
 iam vix precamur, aut aliquid boni o-
 peramur, in quo non insit aliqua pec-
 cati species. O. Quid ergo futurum es-
 set nobis, nisi Deus facilè ignosceret?
 vnde & quotidie precantes dicimus,
 Remitte nobis debita nostra. S. Nihil
 dubitare debemus, quin remittat, si er-
 rata nostra seriò & verè agnoscamus,
 si ex animo petamus veniam, si fidem
 habeamus nobis ignosci. O. Quid igitur
 restat? S. Illud restat, vt neque dele-
 stemur peccatis, neque in his persista-
 mus: neq; malitiosè, scienter & de in-
 dustria peccatum committamus. Ni-
 mis enim multa sunt, quæ per carnis
 infirmitatem peccamus, aut etiã per
 ignorantiam. O. Nihil dubito de pec-
 catis illis, quæ ex carnis imbecillitate

perpetramus: qualis fuit Petri abnegatio. sed quâ fit, vt peccemus per ignorantiam? S. De hoc Pauli exemplum habes, qui scribens ad Timotheû, in priorè epistola palàm profitetur se, quamuis Ecclesiam Dei persecutus fuerit, tamen veniam esse consequutû: quia ignorans id fecerit. O. Isto exemplo mihi abundè satisfecisti: (nam & ego id legere memini) sed scin' tu quoto epistolæ capite id scriptum sit? S. Equidem non soleo vexare memoriam in retinendis capitum numeris: mihi hoc tēpore satis esse videtur, aliquot sentētiâs quasi raptim annotare: quas memoriæ mādare liceat, si quid interdum otij suffurari possim ex quotidiana studiorum præsentium occupatione. O. Vrinam ego quoq; id facere possem! S. Quid impedit? O. Vix ego queo satis præceptorî facere in exercitationibus scholasticis: tantum abest, vt alijs studijs aliquid temporis impertiri concedatur. S. Satis profectò quotidie sumus occupati: sed hæc tamen ferenda sunt, quandiu nobis opus esse, Deo & parentibus nostris visum fuerit.

rit. O. Ego propterea libenter fero ac tolero omnes eiusmodi labores. S. Qua spe toleras? O. Quia futurum spero, ut primi sint gradus, quibus ad maiora aliquando perueniam. S. Sed de his aliàs pluribus: nunc agamus quod instat. O. Quid istud est? S. Audin? tu ad cœnam signum dari? O. Bonum signum nuntias: iam sentiebam esuriem. S. Nimirum quia merendam prætermisisti. O. Utinam ea tam facile semper abstinere possem, quàm hodie carui libenter. S. Ego verò non libenter careo, nisi occupatus necessario negotio.

COLLOQ. XXXIII.

PHILIPPVS. STEPHANVS.

S. Alue ambulator optatissime. S. Et tu saluus sis cessator occupatissime. P. Satis ne rectè vales mi Stephane? S. Immò rectissimè, quæ est Dei optimi maximi benignitas. P. Equidem ex animo gaudeo: tibiq; vehementer gratulor reditum istum incolumem. Vbi fuisti hoc toto anno? S. In Italia. P. Quâ ob causam animum induxeras illuc profi-

proficisci? S. Ob famam regionis, de
 qua tam multa ubiq; prædicatur. Nec
 ignoras, quàm simus rerum nouarum
 cupidi. P. Sic est natura comparatum:
 sed quid illic inuenisti? S. Certè multò
 plura, quàm ex fama audiuerã. P. Sed
 multa (credo) vidisti, quæ minimè vel-
 les. S. Nempe scelera: sed, quod ad re-
 gionem attinet, terra est longè ferti-
 lissima, omni optimorum fructuum
 genere valdè abundans, præcipuè vi-
 no præstantissimo. P. Scilicet ea po-
 tissimum res tibi arridebat. S. Vt ve-
 rum fatear, mirè afficiebat palatum.
 Nam quale dicas hoc nostrum vinum
 esse? villum verè dicas, si cum illo com-
 pares. P. Inde ergo tibi se offerebat pul-
 chrum Dei laudandi argumentum. S.
 Pulcherrimum: sic enim sæpè cogita-
 bam: Quàm bonus es Domine Deus,
 qui nos amauisti vsq; ad delicias! non
 enim solùm ea creasti nobis ad victũ,
 quæ terra sponte sua producit: sed et-
 iam tot genera rerum delicatissimarũ:
 quæ, si moderatè sumamus & cum gra-
 tiarum actione, & corpus suauissimè
 nutriunt, & ipsum animum mirificè
 exhi-

exhilarant. O quibus verbis, quibus operibus satis dignè glorificemus nomen tuum Domine! Denique sic afficiebar animo, vt nihil magis cuperem, quàm diuinas laudes semp in ore habere: sed (proh dolor!) alijs atque alijs subinde conceptis cogitationibus ignis ille paulatim exstinguebatur. P. Istud apud me non est nouum: nam sepe tale quid mihi solet accidere. S. Ea est naturæ nostræ inconstantia. P. Horis ferè omnibus istud experimur. sed quid tandem egisti in tua Italia? S. Inuisi, animi gratia, aliquot vrbes celebriores: alicubi etiam studui aliquandiu. P. Quas vrbes inuisisti potissimū? S. Multas quidem vidi in transitu: sed paucas contemplatus sum otiosius, nimirum Genuam, Florentiam, Venetias, denique Romam illam, quæ olim mundi caput dicebatur, nunc autem est omnium abominationum fons & origo. P. Vidisti-ne magnam illam bestiam? S. Vidi obiter, quum per vicos (opinor) spectaculi gratia portaretur. P. Sed (vt ad rem) in quib⁹ tandem oppidis commoratus es studiorum gratia?

tia? S. Roma rediens transiui Bononi-
am, Patauiam, Mediolanum. In eorū
oppidorum singulis mentes circiter
tres versatus sum in vario literatū ge-
nere. Volui enim è singulis paucula
quasi degustare. P. Quid autem vidisti
noui in tot celeberrimis oppidis? S.
Rogas? ferè omnia mihi noua vide-
bantur: sed longum foret omnia tibi
narrare, præsertim nunc, quum mihi
est aliquò properandum. P. Quò tan-
dem? S. Ad patrum, qui me ad cœnā
inuitauit. P. Nolo igitur te remorari
diutiùs, sed quando licebit nobis ma-
gis otiosè confabulari? S. Cras à pran-
dio, si volueris. P. Ego verò id percu-
pio. S. Ad horam igitur primam exspe-
cta me in cubiculo. P. Fiet, hora est ad-
merendam opportuna.

COLLOQ. XXXV.

MAGISTER. HYPODIDASCALVS.

QVID quod hisce diebus inter nos
egeramus? satís-ne cogitasti? H.
Etiam atq; etiam cogitauit. M. Ecquid
placet tibi conditio, quam obtuli? H.
Maximè. M. Quid mensa, seu conuicti?
H. Ni-

H. Nihil in ea re desidero. M. Quid restat igitur? H. Vt (si tibi non molestum est) præscribas mihi, quas operas à me tibi præstari velis. M. Id verò est exquisissimum. Accipe igitur præcipua officij tui capita : quorum hoc primum est :

Quotidie manè diligenter curare, vt omnes domestici mei discipuli maturè cubitu surgant, pro ratione temporis tum hyberni tum æstiu. vbi surrexerint, ea curent, quæ ad cultum & munditiem corporis pertinent: postremò, vt intersint priuatæ nostræ præcationi.

Secundum, ter quotidie in aulam deducere, manè scilicet, & ante horã vndecimam ac terciã pomeridianam. Illic (nisi ego met adero) expectare, donec aliquis ex doctõribus adfuerit: interea curare recitandos catalogos, & præcationem dicendam. Item obseruare sedulò, num quis ex ipsis doctõribus absit ab auditorio suo: si quis aberit, mihi statim renũtiare, aut eius partes agere.

Tertiũ, manere cū pueris domesticis,

cis, quoties non docentur in scholis suis: interea minores ad lectionem & scripturam instituire, ceterorumque repetitiones audire, quātum tempus & opportunitas patietur: omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, obiurgare, virgis etiam, vbi opus fuerit, castigare.

Quartum, feriatis diebus eos ad sacras cōciones ordine deducere, ac domum similiter reducere.

Quintū, quoties ludere permissum erit, subinde obseruare, ne quid præter officium & bonos mores vel factis vel dictis admittant.

Sextum, suppeditare illis ex pecunia, quam tibi in manus dabo, chartā, pennas, atramentum, & alia quædam, duntaxat parui pretij, necessaria: eaquæ omnia in expensorum codicem referre. Id autem Mercurij & Sabbathi potissimum diebus fieri solet.

Septimum, quæ ad eorum libros, vestimenta, & curam corporis pertinebunt, non negligere. hoc est, interdū ab illis librorum & vestimentorum rationem exigere, valetudinis & cultus
corpo-

corporis rationem habere, & alia eius modi in pueris, præsertim minoribus, curanda & obseruanda.

Octauū, docere pueros tum in classe mea, tum in cæteris, præter tres superiores, si quando necessitas postulabit.

Nonum, interdum (si opus fuerit) me & domi & foris in priuatis negotijs adiuuare.

Haftenus audisti, quæ mihi abs te præstari velim officia, quæq; etiam ab alijs domesticis hypodidascalis exigere soleam. Eorum tamen omnium non adeo seuerus exactor fuero, quin ipse, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam, in quibus ego quasi vicarij partes agam. Intellextin' hæc omnia?

H. Ego verò diligenter omnia: sed vnū te oro, vt ad memoriam renouandam des mihi eorum commentariolum, & simul cogitandi ac deliberandi spatium.

M. Quantum temporis postulas? H. Diem vnum naturalem.

M. Ego verò duos integros dabo. Interea (vt cœpisti) nullo tuo sumtu nobiscum perges viuere tam liberè, quàm si esses domi tuæ.

H. Istud non sine humanitate faci-

T

cis;

cis: quo fit, vt maiori beneficio me de uincias. M. Habebis à prandio, quod requiris, commentarium, quum primum mea tibi manu conscripsero. H. Quid si mihi dictares? M. Malim ego met scribere, ne quid fortè inter dictandum excidat. H. Vt libet.

COLLOQ. XXXVI.

QVIRINVS. BENIGNVS.

QVàm doleo me non interfuisse manè repetitioni vestræ! B. Cur nō venisti in ludum citiùs, vt ferè soles? Q. Me miserum! non surrexi in tempore. B. Quam obrem? Q. Quia nemo expergefecit. B. Quis te solet excitare? Q. Hospes noster, aut eius ancilla: sed absente illo, ancilla sæpè obliuiscitur, aut certè negligit. B. Vbi erat hospes? Q. Sub auroram prodierat ad sua negotia, vt postea rescui. B. Quid hospita? nihil-ne curat? Q. Quid putas eam curare? quotidie ex quorandis filiolis, partim ceteris domesticis reb⁹. B. Nullòs-ne habes cōtuberna- les scholasticos? Q. Proxus nullos. B. Ah

B. Ah puer infelix, qui neminem habes, quo-cum de studijs cōferas! Q. Ob eam rem mea est miserrima conditio, quantum ego iudico. Non enim possum arbitrio meo studere propter tantam mercatorum turbam, qui domū illam frequentant, & mihi toto die obstrepunt. B. Non habes tibi cubiculum? Q. Quid mihi prodest habere? est enim ita coniunctum gradibus & cochliidi, vt ne felis quidem aut ascendat aut descendat, quin feriat aures meas aliquis strepitus. B. Magna profecto molestia. Q. Illa verò multò maior, quòd supra meum cubiculum est amplissimum conclaue, vbi merces asseruantur. Vnde fit, vt horis omnibus aliquę graues sarcinæ vel importentur vel exportentur. B. O Deum immortalem! quomodo illic potes viuere? Q. Quid ais, viuere? equidem non viuo, sed languco potius: neq; vnquam mihi videor esse liber, nisi quum sum in schola tecum vnà & cum ceteris nostris cōdiscipulis. B. Quàm doleo vicē tuam! Q. Vtinam liceret mihi tecū habitare in his ædib. scholasticis! B. Nihil

esset mihi iucundius: sed quid impedit? Q. Patris vetus amicitia cū illo hospite meo. B. Deberes patrem admonere de studiorum tuorum incōmodis. Q. Sæpe quidem monui & coram & per literas. B. Quid ille respōdet? Q. Frustrā monetur, quasi surdo narretur fabula. B. Quid ita? Q. Quia nunquam in discendi ludo versatus est: ideoque in studiorum ratione nihil intelligit. B. Ego tamen, si mea res ageretur, omnem mouerem lapidem, vt voti cōpos efficerer. Q. Quid si præceptor ipse ad patrem meum scriberet? B. Nunquam istud illi persuaderes. Q. Cur non? B. Quia non vult ambire quempiam, vt discipulorum turbam sibi cōparet. Abhorret enim ab omnium ambitione tum avaritia. Q. Quid igitur mihi faciendum suades? B. Vnicum habeo consilium. Q. Ne mihi, obsecro, reticeas. B. Ea res per amicos tentanda est. Q. Idem mihi quoque aliquando in mentem venerat, sed nunquam ausus sum experiri. B. Quid dubitas? Q. Vereor, ne hoc parum succedat. B. Rei exitus est in manu Domini.

sed

sed quid tentare nocebit? Q. Tētemus sanè. Nihil enim mali (vt cōfido) inde potest accidere. At ego nescio, qua ratione hīc vtendum sit. B. Dic mihi, nō exspectas, vt breui pater in hāc urbem veniat? Q. Spero venturum propediē. B. Quando igitur? Q. Ad calēdas Quinctiles. B. Optimè est. Scin' igitur, quid sit opus facto? Q. Doce quāso. B. Fac singulatim conuenias duos aut tres ex paternis amicis præcipuis, qui sine viri graues & honorati: nempe vt plus valeat eorum auctoritas apud patrem tuum. Q. Bene mones. quid illis dicam? B. Narrabis diligenter omnes incommoditates studiorum tuorum. Q. Nihil-ne amplius? B. Docebis insuper, quò-nam modo tibi puideri possit, vt tempus redimas, quod apud istū hospitem tam miserè hæctenus perdidisti: quòd nisi eo remedio tibi mature consulatur, actum esse de tuis studijs & eorum progressu. Denique ne antè destiteris monere, orare, obsecrare, donec persuaseris, vt tibi pmittant se acturos esse seriò cū patre tuo negotium. Q. Quid si recusabunt? B. Vix fiet.

ri potest, vt recusent omnes. Q. Nō est verisimile, præsertim quum sint mei amantissimi, & mihi patris nomine gratificantur ad eò libenter. B. Ad hæc, res ipsa vrgebit eos, nempe tāta studiorum tuorum iactura. Q. Pluribus verbis opus non est. Auxilio Dei fretus aggrediar primo quoq; tempore. S. Sed interim memor esto, vt in diuinas preces die nocteq; incumbas. Q. Volente Deo, id curabo pro viribus. Satis enim scio, nullum consilium mihi esse profuturum, nisi quoad ille iuuerit. B. Sed iam tempus est, vt domum te recipias, ne fortè hospes offendatur. quid cessas? Q. Cogito, ne quid prætermiserim, de quo esses admonendus. B. Si quid alterutri nostrūm p̄terea occurrerit, cras otiosè tractabimus. Q. Vale igitur, mi Benigne: & perge, quæso, me tuis precib⁹ adiuuare: quemadmodū iuisti optimo consilio. B. A Domino Deo profecta sunt omnia, qui vt consilium dedit, sic dabit effectum. Q. Ita fore confido. Iterum vale. B. Vale Quirine suauissime.

COLLOQ. XXXVII.

ATHANASIVS. BENIAMINVS.

Siccine me in sciente abiit pater tuus,
vt mihi non licuerit eum cōuenire?

B. Cur à prandio non venisti in diuer-
sorium eius? A. Quia putabam cras
primùm illum esse discessurum. B. Ego
quoq; idem arbitrabar: sed noluit oc-
casionem prætermittere, quæ se ex tē-
pore obtulerat. A. Adhuc ille memi-
nit Catonis distichon illud,

*Quamprimùm rapienda tibi est occasio prima:
Ne rursus quæras, quæ iam neglexeris antè.*

B. Illud opusculū sic memoria tenet,
vt in eo videatur ætatem cōtriuissè. A.
Vide, quanta vis sit memorię in ijs,
quæ rudibus annis didicimus. B. Ea est
Quintiliani super hac re sententia: cu-
ius verba (vt opinor) meministi. A. Me
mini: sed (vt ad rem) quæ fuit patri oc-
casio, vt antè discesserit, quàm institue-
rat? B. Quidā Augustani, quibūscum
ad mercatum huc venerat. A. Aderās-
ne, quum pfectus est? B. Præstolabar il-
lum in diuersorio. A. Vnde scieras,
mutasse consilium de profectioe? B.

Eram in prandio, quum inter ipsos cō-
 uenerat, ut expeditis quibusdam reli-
 quis in vrbe negotijs, equos sub horā
 secundam conscenderent. A. Quod su-
 perest, satis. ne ex animi sententiā rem
 suam egit? B. Ita feliciter, ut me ob eam
 rem ad diuinas laudes vehemēter hor-
 tatus fuerit. A. Tu nunc igitur (opi-
 nor) bene numatus redis. B. Mé. ne ri-
 des? A. Cur ego id facerem? B. Pro tua
 libidine. A. Quasi verò animi gratia
 soleam irridere ceteros. B. Atqui ita
 putabam. A. Longè aberrabas. Nam
 aliud est iocari, aliud irridere. Alterū
 caret vitio, estq; inter amicos satis fre-
 quens: alterum est vitiosum, atq; odio
 dignum, utpote quod ex contemptu fe-
 rè proficiscitur. B. Ignosce igitur mihi.
 A. Non grauis est culpa. Sed dic, rogo,
 nihil tibi pecunię dedit pater? B. Ne pe-
 tiuī quidem. A. Tamen spontè dedit.
 B. Aliquantulum. A. Quātum igitur?
 B. Perpusillum. A. Dic sodes. B. Cur tā
 auidè inquiris? A. Ut amicorum more
 tibi gratuler. B. Nihil est gratulatione
 dignum. A. Fatēre tandem, quid sit.
 B. Soli asses quinque. A. Hui tantillū!
 O stul-

O stulte, qui nō petieris duos aut tres
decusses argenteos. B. Non ausus sum.
A. Quid verebare? B. Vt planè denega-
ret, atque ægrè ferret, quòd peterem.
A. Nunquam id fecisset: modò peten-
di causam addidisses. B. Credo equi-
dem: sed quid causæ attuliffem? A. Ro-
gas? nōn-ne sunt res sexcentæ, quib⁹
indiget vsus scholasticus? B. Multæ
sunt, fateor. A. Tu verò, adeò-ne abū-
das rebus omnibus, vt tibi desit nihil?
B. Immo desunt plurima: sed quibus
facilè caream. Præterea satis nouit pa-
ter, quæ mihi opus sunt tum studiorū
causa, tum ad victum cultumq; corpo-
ris. A. Nouit quidem: sed alia multa
sunt illi & curāda & cogitanda. B. Cre-
do esse illi præcipuam liberorum cu-
ram. A. Sed nimis ab eo remotus es. B.
Sine me peruenire, quò volo. A. Agè,
sino. B. Nouit etiam pater, me nondū
esse idoneum ad rectè tractandam pe-
cuniam. A. Cur non? an ad eam rem
non satis ætatis habes, atque pruden-
tiæ? B. Istinc abs sum longissimè. Itaq;
pater dedit præceptori in mandatis,
vt omnia mihi suppeditet ad vsus vitę
T 5 studio-

studiorumq; necessarios: ad quam rē
 præbet illi, quātum satis est pecuniā.
 A. Esto B. Ergo siquid à patre peterem,
 me statim ad præceptorē remitteret:
 fortassis etiam irasceret, & me gra-
 niter obiurgaret. A. Facile est obiur-
 gationem pari, modò ne sequantur
 verbera. B. Facile est, (credo) sed ijs dū
 taxat, quos neq; pudor mouet, neque
 vlla parentum reuerentia. Ego autem
 ipsa verbera ferre malim, quā patris i-
 rati obiurgationē. Ex quo fit, vt sedu-
 lò caucā, neqd illi præbeā causā ad i-
 rascendū, Id. n. sub quinto præcepto
 diuinæ tegis cōtinetur. A. Facis, vt piā
 decet adolescentē. B. Eius rei laus non
 mihi, sed soli Deo tribuenda est. A. Nē
 pe à quo proficiscitur, quicquid nobis
 inest boni. B. Faxit ille, vt quæ bona in-
 spirat nobis, ea sequamur animo prō-
 tissimo. Sed vt ad te redeā, seriō- ne re-
 prehēdebas. quòd nullam pecuniam à
 patre petiuissem? A. An ego te vellem
 ad fallendum patrē inducere? B. Mihi
 quidē non fit verisimile: me tamen i-
 ipsum fefellisti. A. Quomodo? B. Quia
 seriò loqui videbaris: a deo aptè vultū
 verbis

verbis ipsis accommodabas. A. Sed quid censes de hac nostra confabulatione? B. Argumentum fatis aptum dedisti nobis in hoc otio nostro vespertino. A. Ecquid habuit sermo noster, quod reprehendisset obseruator, si fortè (vt solet) nos obseruasset ex insidijs? B. Nihil, vt opinor. A. Profectò verum est, quod sepe nobis præceptor inculcat. B. Quid illud est? A. Latinæ linguæ copiã & facultatē cõparari his potissimùm rebus, sæpe scribendo, cõfabulando, legendis auctõribus, Germanica Latinè, aut Latina Germanicè vertendo. B. Ergo his rebus diligenter nos exerceamus, adiutore Domino Deo, in cuius manu sita sunt studia nostra omnia. A. Idem faxit, vt eius erga nos beneficia vero cultu dignisq; laudibus perpetuò celebremus.

B. Hoc opus, hoc studium parui properemus & ampli: Hac sit votorum summa suprema, precor. A. Sed audi horologium. B. Nos opportunè admonet: itaque desistamus. A. Alioqui Solis occasus nos hic opprimet.

300 COLLOQ. SCHOLAST.
COLLOQ. XXXVIII.
IOSEPHVS. VVENDELINVS.
EZECHIAS. PAEDAGOGVS.

Quod caret alterna requie, durable non est.
Hæc reparat vires, fessaq; mēbra nouat.
Ouidius.

Vu. Nec me offenderit lusus in pueris:
est & hoc alacritatis signum. *Quintilia-*
nus.

E. Nulla res est, quæ perferre possit cō-
tinuum laborem. *Quintilianus.*

Pæ. Video, quorsum spectent ista, ni-
mirum, ut vos ambulatum ducam: sed
eandem cantilenam semper ferè can-
tatis, ut solent vestræ auiculæ. I. Quid
ergo vis dicamus, præceptor? Pæ. Di-
cite posthac suam quisque sententi-
am ex nouo Testamento. Vu. Eugè,
nihil erit nobis facilius. habemus e-
nim in promptu multam earum copiã.
Vis ergo præceptor, ut iam nunc inci-
piamus? Pæ. Sanè velim, quando (ut
ais) tanta est vobis copia. Vu. Quis in-
cipiet? Pæ. Tu Iosephe, vis honoris
tui causa huius rei specimen edere? I.
Id ego libenter faciam: sed Dei hono-
ris causa. Pæ. Laudo istud verbum. Di-

uinus

uinus enim honor & gloria omnibus
in rebus est præferenda. Eia, incipe, si
quid habes.

I. Nisi abundauerit iustitia vestra plus,
quàm Scribarum & Phariseorum, nõ
potestis ingredi in regnum cælorum.

Matth. quinto capite.

Vu. Deposito mendacio loquimini
veritatem quisque proximo suo. *Ad
Ephesios capite quarto.*

E. Filij, obedite parentibus in omni-
bus. hoc enim placet Domino. *Ad Co-
lossenses tertio.*

Pæ. Euge, bonum specimen: videte,
vt progressus respondeat, hoc est, vt
pergatis in posterum diligenter. I. Qui
nobis principium dedit, dabit idem
successus prosperos. Pæ. Ita sperandũ
est. Parate vos, vt prodire maturemus.

I. Mox aderimus paratissimi. Pæ. Sumi
te suum quisque pallium, vt prodea-
tis honestius. Sed heus pueri. E. Quid
vis, præceptor? Pæ. Videte, vt Psalmos
etiam adferatis: alicubi in vmbra can-
rabimus. E. Ita fiet ambulatio nostra
iucundior.

COLLOQ. XXXIX.

VINCENTIVS. MACARIVS.

FVISTI-ne hodie in gymnasio? M. Fui. tu verò quid agebas? V. Eram domi occupatus. M. Id euenit præter morem tuum. soles enim abesse rarius. V. Quàm pòssum rarissimè. quid autem actum est? M. Nihil profus. V. Ergò-ne remissionem habemus? M. Certò. V. Quamobrem? M. Propter mercatum hodiernum. V. Quis dedit? M. Ludimagister, permissu tamen Rectoris. V. Quid concessit? M. Vacatorem ab omni munere scholastico. V. An in totum diem? M. A mane ad occasum vsque Solis: tametsi diligenter & multis quidem verbis admonuit, vt in otio de negotio cogitarem, ne cras in ludum veniremus imparati. V. Quid igitur nos? hoc cene abute-mur otio? M. Id verò ætatem nostram decet minimè. V. Tu ergo quid paras facere? M. Merecipere in musæolum: nisi fortè tibi magis placet, vt sesqui-horam aliquo prodeamus ambulatū. V. Egò-ne recusarem? immo nihil est, quod nunc magis velim. nam & nos
interea

Interea tractabimus aliquem sermo-
nem literarium, & simul corpus exer-
cebimus. M. Eamus igitur extra urbē.
V. Quonam? M. Ad fontem Lupinū.
V. Valde istud mihi arridet: sed tu (si
placet) me exspectabis. M. Quandiu?
V. Tantisper dum crepidas eo muta-
tum calceis. M. Vbi vis exspectari? V.
Ad portam orientalem. M. At vide, ne
me fallas. V. An ego amicum fallerem,
quum sciam etiam inimico seruandā
esse fidem? M. Abi, festina: ego, dum
te opperior, aliquid interim legam. V.
Salue Macari. M. Quis iste salutator? V.
Ecce, redij. M. Eho! tam cito! mihi vi-
deris volasse. V. Nimirum affectus ipse
pedibus alas addidit. M. Eamus nunc,
ducente Deo. V. Solus Deus est, qui
suos ducit ac reducit. M. Maturemus,
longiusculè fons ille hinc abest.

V. Tanto Melius præde-
binus: perge.

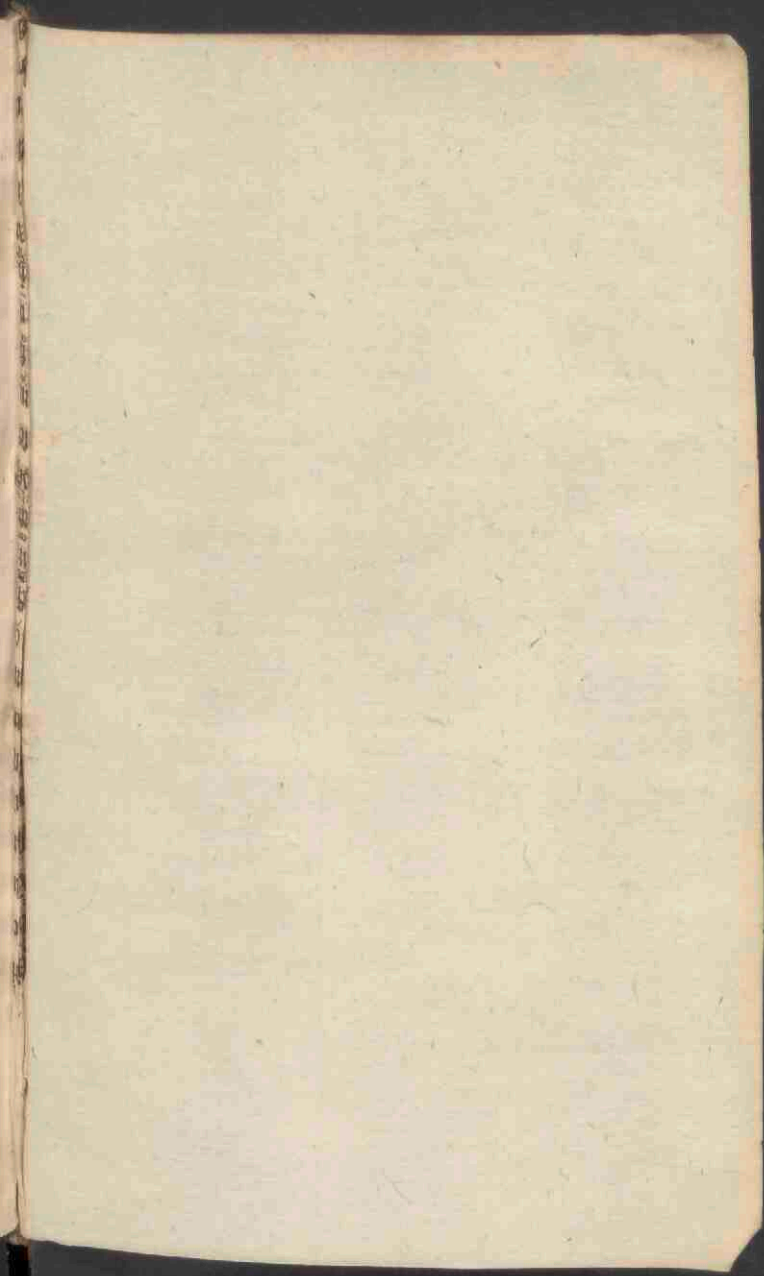
HEIDELBERGÆ,

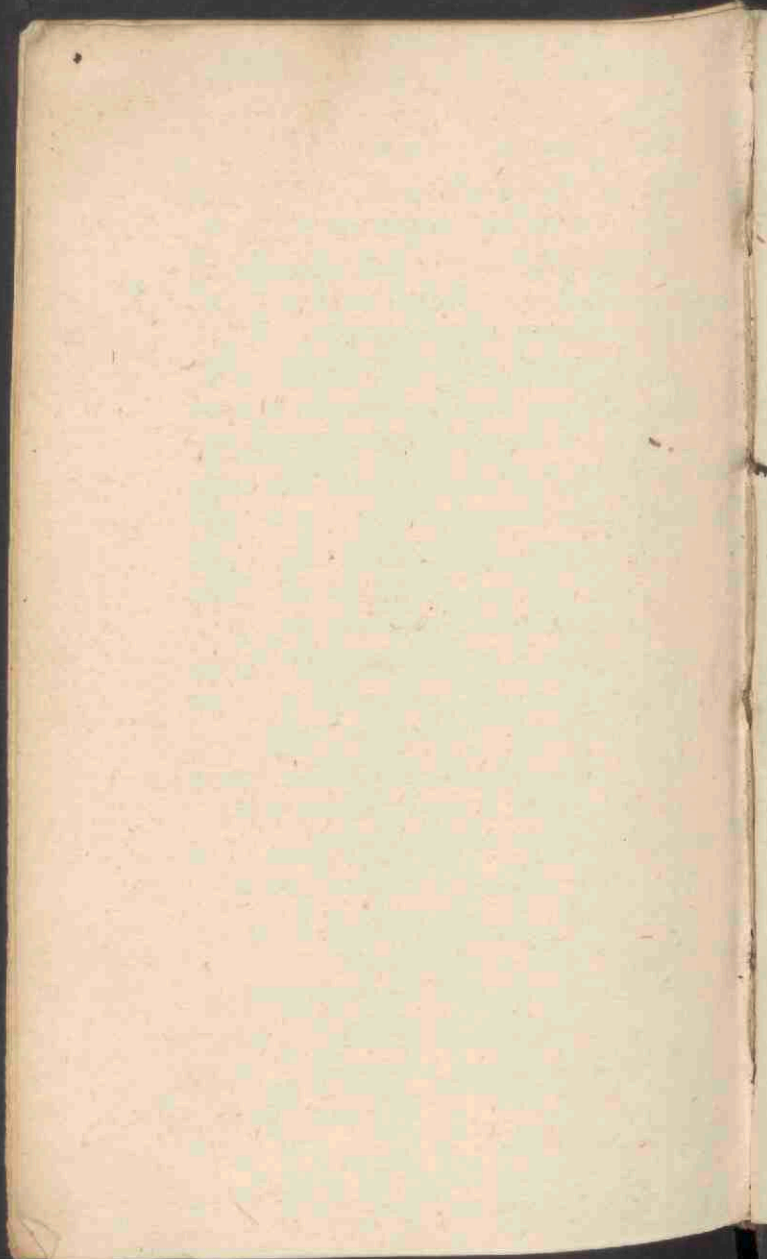
Excudebat Ioannes Maier, impensis
Matthæj Harnisch.

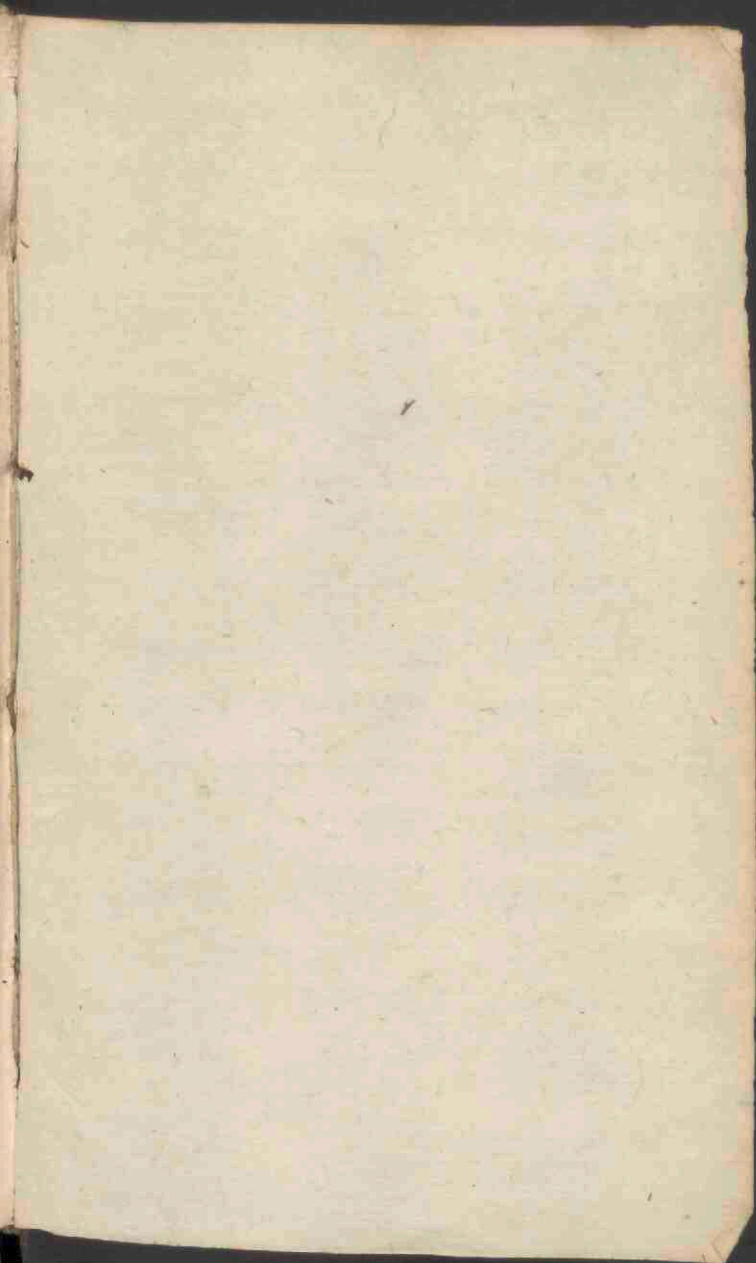
Anno Domini 1576.

1988
b.c. 8881

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

3566

legatua 6 Jun 59

